

Попелюшка по-італійськи

Юлія Зима

*Книжку присвячено Ользі Мулик, Людмилі Різник,
Стефанії Герасим, Валентині Безсмертній,
Ользі Шпак, Валентині Осьмініній, Лідії Щербаковій,
Світлані Швецовій, Тетяні Березовській,
Олені Козубенко, Світлані Джиган, Юлії Підгорецькій,
Antonino Zacardo й усім-усім заробітчанам
і заробічанкам, які живуть на чужині...*

Дійові особи

Марина — головна героїня
Євдокія Морозенко — мати Марини
Анжела — сестра Марини
Юрко — племінник Марини
Калиниха — ворожка в селі Щасливе
Катерина Борисівна — учителька з Ізраїлю
Петро Синьобок (Бос) — коханий Марини

Олексій і Сергій — товариші Петра

Ігор — перше кохання Марини

Василь Гнатович Сидоренко — начальничок, давній приятель Марининого батька

Галина — українка, яка влаштовує жінок на роботу

В а л е н т и н а — подруга Галини

Володимир Петрович Поліщук — директор "Оптики"

П о л і н а В а с и л і в н а — головна бухгалтерка "Оптики"

Настя — дівчинка з дитячого будинку

Люда — приятелька Марини з пенсійного фонду

Тарасівна — наставниця й подруга Марини з пенсійного фонду

Климентіївна — головна бухгалтерка підприємства, яке перевіряла Марина

В а с и л и н а С е м е н і в н а — завідувачка складу на фірмі Петра

Ірина — секретарка Петра

Стефанія та Ольга — українки, подруги Марини

Антоніо — італійський дідусь

Джузепіна Мелуччі — італійка, роботодавиця Марини

Андреа Бокконі — син Джузепіни

Сальваторе — перше кохання Джузепіни

Дворецький — працівник у будинку Джузепіни

Стефано — родич Джузепіни, чоловік племінниці

Джіорджо — "фотограф"

Б і н г о — бос мафії

Лео — хлопець, який працює на мафію

Нік — хлопець, який працює на мафію й Джіорджо

В епізодах: п'ять-шість жінок-заробітчанок, працівник аеропорту, два шпигуни, лікарі, психолог, італієць із Лесею в автомобілі, Інна — сестра Лесі, діти з вихователькою з дитячого будинку в "Оптиці", подружжя з хлопчиком в "Оптиці", начальниця пенсійного фонду, працівники пенсійного фонду, бабусі на весіллі, Даріо — італієць Галини, Елеонора — українка в автобусі, хлопці в чорному, водій автобуса, тьотя Катя, Зоя, Сісіна — подруга Джузепіни (мама Галининого італійця), Віто — водій Джузепіни, Віолетта й інші працівники будинку Джузепіни, родичка Джузепіни на суді, суддя, Джованні — родич діда Антоніо, Тетяна — українка в лікарні, бабуса-італійка у поліцейському відділку.

ЧАСТИНА I

Доле, моя, доле...

Тепла італійська осінь. Грайливі промені пробиваються крізь пожовкле листя дерев. Ніжний вітерець торкається волосся Марини. Це її улюблена пора року. Вдихаючи смачне осіннє повітря, дівчина усміхається і щиро дарує перехожим своє нестримне почуття радості. Марина впевнено крокує вуличкою. Їй двадцять вісім, але

на вигляд не більше двадцяти п'яти років. Струнка, симпатична і з неповторним шармом. Очі. Чомусь саме вони найбільше привертають увагу. Сині, немов волошки, з дитячою цікавістю дивляться на цей світ і сяють попри всі негаразди.

Марина йде знайомим парком і повертає в бік кав'ярні "Бенвенуто", де сьогодні має бути людно. Саме в неділю тут збираються на посиденьки українки-заробітчанки, щоб хоч трішки скрасити своє нелегке життя на чужині. Вони діляться новинами, проблемами, успіхами, сподіваннями, й від того стає тепліше на душі, а головне — не так самотньо.

Аромат кави зустрічає дівчину біля входу. Марина заходить усередину. За столом сидять жінки й голосно щебечуть одна з одною.

Жінки (*побачивши Марину*): О! Ти ба, хто до нас завітав! Наша квіточка! От дівка, завжди регоче! Сідай, Мариночко.

Перша жінка: Привіт! Яким вітром? Ось, біля мене є місце.

Дівчина приєднується до українок, триває палка розмова. Жінка під столом наливає з пляшки Марині вина.

Перша жінка (*до Марини*): Це домашній "Кагорчик". Оте їхнє "Просеко" пити неможливо — такий кисляк!

(*Мружаться.*) А це смачненьке, солоденьке, а головне — з України.

Марина: Дякую. Ну, давайте, за зустріч!

(П'ють.)

Друга жінка (*продовжує розповідь*): На чому я там зупинилася? А! Отак я потрапила у Грецію замість Італії. Обдурили мене, паскуди! Завезли бозна-куди, потім насилу сюди добралася.

Третя жінка: А в мене що було! Приїхала в сім'ю бабцю доглядати. Її діточки в мене паспорт того самого дня забрали. Падлюки! Це аби не втекла від них, бо ніхто там працювати не хотів. Я свій паспорт рік по всіх шафах шукала, щоб звідти здиміти. Куди ж я без документів? А коли знайшла, то як дременула, тільки мене й бачили!

Четверта жінка: Ой, згадалася й мені кумедна ситуація, майже анекдот! У родину я потрапила хорошу, добру. Бабуся спокійна. Але я немов глухоніма була — мови геть не знала. Бабця одно: "Джіджі! Джіджі!" Думаю: "Куди вона весь час їхати збирається?" А то, виявляється, сина в неї Луїджі звали, тому вона його так пестливо і називала — Джіджі. От приїздить той Джіджі й каже мені щось італійською. Чую: "домані", ага — завтра, "іо" — я, "венго" — приїду, "фрігоріфери" — холодильник. А далі чи то "звотаре", чи "лаваре". Нічого не розберу! Ну я собі так зрозуміла, що треба помити того холодильника. Два дні, як дурна, його дряла. Уже той Джіджі по нього приїхав, а я ще полички домиваю. Він дивився-дивився, а потім забрав у мене з рук останню поличку, кинув усередину холодильника й поніс надвір в автомобіль вантажити. Через годину з магазину привезли новенький холодильник, а той, старий, виявляється, на смітник викинули. А я, бідна, його "вилизувала", бо нічого не допетрала італійською! Отож, від дурної голови й рукам горе!

(*Усміхається.*) Але то був не кінець моїх пригод! Потім ще й закохалася в того

Джиджі, немов школярка, повідомлення на мобілку почала йому строчити. Він запевняв, що з дружиною вже майже розлучений. А вона, як дізналася, одразу валізи мені спакувала й надвір виставила. Так мені, дурепі старій, і треба! Це мені зараз смішно, а тоді було не до сміху...

П'ята жінка: Вони, як послухати, усі майже розлучені! У мене на півночі хороша робота була. Як мене на цей південь занесло?! Доля. Мій Феліче приїхав у Мілан до родичів, у яких я працювала. Щойно мене побачив, учепився, мов реп'ях до кожуха. "Поїхали зі мною" і все. Я, дурна, погодилася! Задовбалася на одному місці стільки років працювати! Тепер батьків свого Феліче мушу задурно глядіти. А він, козел, грошей хоче дає, а хоче — ні. Покину його!

Галина (*по-генеральськи*): Я, дівчата, вам завжди кажу: ніхто нас сюди не кликав. Ми до Італії самі приперлися. Тож поважаймо цю країну й радіймо тому, що маємо. Така наша доля. Тут усе по-іншому.

У Марини дзвонить телефон, дівчина вибігає надвір. Жінки тихенько наспівують українську пісню. До кав'ярні під'їжджає автівка, за кермом якої сидить італієць. Поруч із ним — українка Леся. З авто лунає знайома італійська мелодія. Жінки дивляться у вікно. Одна з них, Інна, впізнавши свою сестру, яка сидить в автомобілі, вибігає з кав'ярні. Бере в Лесі з віконця клуночок, дякує й одразу повертається.

Галина (*до Інни*): Що це твоя сестра з нами вже й не вітається? Великою синьорою стала? Я ж їй не одну роботу підіграла, а вона носа до неба задерла! Така раніше була скромна та знедолена, а це вже пані! Думає, якщо відхопила собі чоловіка-дантиста, то можна й не здоровкатися? Та нічого, Бог усе бачить. Нехай чекає, коли він з нею одружиться!

Інна (*виправдовуючи сестру*): Просто вони поспішають. А він, до речі, вже одружився з нею.

Галина (*іронічно посміхається*): Он воно як? Тишком-нишком, навіть на весілля нікого не покликала. Хм! Та нічого, ми не горді, аби на щастя було.

Автівка від'їжджає. Італієць, що сидить за кермом, задивившись на Марину, яка говорить по мобільному біля входу до кав'ярні, зносить урну. Українки припали до вікна і сміються. Лише Галина сидить, як і сиділа, за столом. Марина повертається всередину.

Галина (*до Марини*): А ти звідки в нас така молода та гарна? Он як італійці задивляються!

Марина: Я зі Щасливого. Це село під Черкасами.

Друга жінка: Щасливе? Гарна назва. Чого ж ти від свого щастя втекла?

Марина: Я не тікала. Мабуть, поки що його не зустріла. А про назву мені бабуся розповідала, що колись давним-давно наше село по-іншому називалося. Гостював якось у селі панич, і закохався він у просту дівчину Мотрю. Подейкують, що та дівка — прапрабабця нашої ворожки Калинихи. Начебто дуже гарною була й чари знала. Побачив багатій Мотрю, і так вона йому сподобалася, що голову втратив, схуд. Майже щодня до села навідувався і чекав, доки дівчина з хати хоч по воду вийде. Потім сватів

до неї прислав. Мотря очима на всі боки стріляла, але по-справжньому кохала іншого — козака Степана. Розсердився панич через відмову та й перейменував наше село на "Нещасливе". Не знаю, скільки воно так називалося, але щойно козак одружився з Мотрею, того самого дня сів на коня і на табличці з назвою села склад "Не" золою замалював. Вийшло "Щасливе". Панич, як про те дізнався, табличку спалив, а Степана наказав на площі до дерева прив'язати, тією золою вимазати і сто разів пліттю вдарити. Особисто приїхав подивитися, а як побачив Мотрині карі очі, повні сліз, то пожалів козака. Мабуть, добрим був, навіть назву залишив. Селяни табличку пізніше відновили. Відтоді ніколи вже панич до нашого села не навідувався. Люди кажуть, що дівчата в Щасливому гарні й волелюбні.

Третя жінка: Що гарні, то правда. Розкажи нам про себе. Чим в Україні займалася? А то ми про тебе геть нічого не знаємо.

Марина поринає в спогади й розповідає.

Марина: Я народилася і жила до Італії в Щасливому. Завжди мріяла з дітьми працювати. Я їх дуже люблю. Моя мама, колишня вчителька, відраджувала. Казала, що робота ця невдячна, діти складні. Та й часи такі були, дев'яності, усе навколо розвалювалося. Учителі сиділи без зарплат, садочки також зачинялися. Престижною стала професія бухгалтера. Тому я вступила в технікум. Пізніше заочно навчалася в університеті, бо треба було працювати. Батько на той час помер. Мама, бізнес-леді моя, набралася "господарчих" кредитів. Через оплату навчання в технікумі росли ще більші борги. Тому я пішла працювати, куди взяли — в "Оптику", до приятеля мого татка, Поліщука.

Згадує. "Оптика". Стоїть Поліщук, біля нього — головна бухгалтерка Поліна Василівна, навпроти них — Марина, мов школярка, з опущеною головою.

Поліщук *(до дівчини)*: Марино, я дуже ризикнув, узявши тебе на роботу без стажу й досвіду! Це тільки через повагу до твого батька. Він був інженером з великої літери і руки мав золоті. Світла йому пам'ять. Я обіцяв подбати про тебе і слова дотримав. А ти не підведи!

Марина *(до жінок в італійській кав'ярні)*: Так я стала працювати в "Оптиці" і за бухгалтерку, і за продавчиню. Навчилася міряти діоптрії, читати рецепти, правильно підбирати оправу. Працювала там із задоволенням і щиро вважала Поліщука своїм благодійником, доки не почали вилазити різні нюанси. То він постійно мені недоплачував, то вимагав вести для нього "чорну" касу. Коли лікар, який в "Оптиці" вів прийом, був відсутній, Поліщук натягував на себе білий халат і власноруч підбирав клієнтам окуляри, ніби він окуліст. На моє здивування відповідав: "Чистими руками, Мариночко, бізнес не робиться! Запам'ятай це раз і назавжди!" Від усього того я була в шоці. До речі, в "Оптиці" я зі своїм Босом і познайомилася.

Перша жінка: А хіба твоїм босом був не Поліщук?

Марина: Звісно, Поліщук! Петро був моїм хлопцем, бойфрендом. Бос — то його прізвисько. Бізнесмен, словом. Примітив мене ще з вулиці, коли я з "Оптики" до кав'ярні бігала. Зайшов до нас у магазин, поважний такий. Запитав, чи можу я йому

окуляри підібрати.

Друга жінка: А він що, недобачав?

Марина: Навпаки, бачив занадто добре. Мене здалеку примітив і одразу захомутати вирішив, а окуляри — то лише привід.

Згадує. В "Оптиці" стоїть Марина з великим дзеркалом у руках, а Петро, приміряючи окуляри, поглядає то в нього, то на дівчину.

Петро: Ну, як вони мені? Підходять? *(Марина мовчить.)* Дівчино, я у вас запитую: як я вам у них?

Марина: Як чоловік в окулярах.

Петро: Вони мені йдуть?

Марина: Куди йдуть?

Петро *(сміється)*: Зрозумів. Вони мені личать?

Марина: Так, личать.

Петро: Добре, що хоч це з'ясували. Беру. А ви зі мною тепер у кіно підете? Чи в театр?

Сміються разом, дивлячись одне одному в очі.

Марина *(до жінок в італійській кав'ярні)*: Насправді тоді я закохалася в нього по самі вуха, тому й прийняла пропозицію зустрітися. То був перший і останній раз, коли мій Петро не заснув у театрі. Та Бог із ним! *(Посміхається.)* Повернуся до Поліщука. Пам'ятаю, якось в "Оптику" привезли вихованців дитбудинку з вадами зору, бо треба було окуляри для них замовити. Якби моя воля, я їм усе безкоштовно зробила б. А Поліщук кожную копійку рахував, довго не виконував замовлення, усе чекав, доки спонсори рахунок оплатять. Так от, бачу, стоїть серед тих сиріт маленька дівчинка.

Знову згадує. Марина за прилавком в "Оптиці", а перед нею стоять скромно вдягнені дітки. Одна з них, дівчинка чотирьох-п'яти рочків, дивиться Марині в очі.

Марина: Привіт! Як тебе звуть?

Настя: Добрий день! Я — Настя, а ви дуже на мою маму схожі.

Марина: Ти пам'ятаєш свою маму?

Н а с т я : Ні, але завжди такою її собі уявляла.

Марина: Такою молодого?

Настя *(киває головою)*: І такою гарною.

Вихователька забирає дітей і веде їх до дверей.

Настя йде останньою, раптово озирається, щоб знову подивитися на Марину, яка в той момент витирає зі щокі слюзу.

Марина *(до жінок в італійській кав'ярні)*: В "Оптиці" я пропрацювала майже два роки, доки не відбулося те, що стало останньою краплею.

Згадує. "Оптика". Стоять Марина й Поліщук.

Марина *(до Поліщука)*: Володимире Петровичу, благаю, давайте нарешті зробимо тих п'ять оправ дітям з дитячого будинку! Я особисто їм відвезу. Доки ті спонсори знайдуться, дітки вже повиростають.

Поліщук: Марино, я сказав — ні! Ти дивись, яка чуйна за чужий рахунок! От візьми

сама й оплати все.

Цієї миті до "Оптики" заходить подружжя з маленьким хлопчиком, у якого одне око під окулярами затулене темним папірцем.

Мама хлопчика (*розгублено*): Добрий день! Нам порекомендували прийти до вас. Ось, синові прописали. (*Схвильовано простягає Марині папірець.*) Ще й якісь астигматичні. Біда! Ніде не можемо знайти. Сказали, лише у вас за таким рецептом роблять.

Поліщук: Правильно вам сказали. (*Штурхає Марину черевиком по нозі під вітриною і шепоче.*) У найдорожчу оправу поставиш. (*До людей.*) Не хвилюйтеся, зараз оця дівчина обслужить вас якнайкраще, усе підбере й порахує.

У клієнтів від почутої ціни очі на лоба лізуть, але нічого не вдієш — приїхали здалеку. Дістають вузлика, розкривають, по копійчині рахують гроші. Платять і виходять.

Марина не витримує, біжить у бухгалтерію. Там сидить Поліна Василівна.

Марина (*зі сльозами на очах бере аркуш паперу, пише заяву на звільнення і звертається до Поліни Василівни*): Усе! Звільняйте! З мене досить! Ну добре, мені завжди не доплачуєте! Ну нехай, пів чужої зміни нестачі шукаю! Але діти?! Як можна дурити людей із хворими дітьми? Вони ж вам довіряють! Немає слів! Усе! Іду від вас!

У кабінет заходить Поліщук і звертається до Марини.

Поліщук: І куди ти підеш? Хто тебе візьме? Маєш лише рік стажу! Дівчино, отямся! (*Бачить, що не зупинить.*) Ну то йди! Ти хоч і непогано працювала, але й нервів від тебе достатньо. Занадто розумна! А сама — нікчема. Навіть одягнутися по-людськи не можеш. У нас тут престижна фірма, а ти поглянь на себе...

Марина мовчки дає заяву, витираючи сльози. Поліщук підписує. Дівчина йде, грюкаючи дверима.

Вечір. Гарна погода. Марина сидить біля хати на лавці з ненькою, вдивляючись у зоряну далечінь. Матінка Євдокія, схиливши голову до доньки, накидає їй на плечі свою кофту.

Марина: Не треба було так згарячу роботу кидати. Як же тепер буде? За що житимемо? А може, то я привід шукала, щоб до дитячого будинку поїхати? Хотіла ще раз оченята тієї дівчинки побачити. Вони мені в саме серце запали. Мамо, заберімо її. Вона така гарненька!

Євдокія: Доню, то, по-твоєму, ті, що не такі гарні, не заслуговують на тепло рідної домівки і щасливу долю? Давай хоч із боргів викарабкаємося. Це ж така відповідальність! Он іще кредит не сплачений! І кури, хай би вони виздыхали!

Марина: Мамо, вони вже майже виздыхали. Не можна клясти. А про дитину — твоя правда. Це відповідальність. Щось так сумно мені, а цей Поліщук ще дратує: "Хто тебе таку зелену й неотесану на роботу візьме?" Я всю душу вклала в ту "Оптику", щодня до Черкас їздила.

Євдокія (*зітхає*): Ой, доню, був би живий твій татко, усе склалося б по-іншому. Ти в нас на стаціонарі навчалася б. А так... Хто мене, пенсіонерку, на роботу візьме? Слухай,

а може, ти за свого Петра заміж підеш? Он, дивися, яка наша Анжела молодець! Ні дня не працювала, хоч і на швачку вивчилася. Як забрав її Льонька до Росії, так і живе там лиха не знаючи. В усе найкраще одягнута! А що? Він військовий, а вона при ньому. Їсточки наварить, манікюрчик зробить і чекає чоловіка з роботи. Внук Юрко он який орел! Скоро до університету піде вчитися, а ти й досі в дівках. Правда, у вас із сестрою різниця у віці чималенька.

Марина: Мамо! Ти що? Який Петро? По-перше, мене заміж ніхто не кликав, а по-друге, встигну ще! Петро й так жити з ним пропонує, але співмешканкою я не піду. Мамо, скажи чесно: ти ж мені це кажеш не через те, що тобі Петро подобається, а через гроші? Ну хіба щастя лише в них?

Євдокія: Ні, щастя не в грошах, але, як казав Платон у "Дикому ангелі", злидні перегризуть горло будь-якому кохання. *(Піднімає раптом голову.)* Доню, слухай, а давай я Василеві Гнатовичу Сидоренку зателефоную! У нього ж такі зв'язки в місті. Як це я забула про цього приятеля твого татка? Знаєш, скільки наш батько для нього зробив! *(Зривається й біжить до хати.)*

Марина: Мамо! Уже пізно! Одинадцять тридцять. Незручно, завтра зателефонуємо!

Є в д о к і я : Нічого! До нашого батька, якщо комусь треба було машину полагодити або запчастину якусь дістати, і вдень і вночі телефонували! *(Євдокія хапає домашній телефон, надіває окуляри і, заглядаючи у блокнот, упевнено набирає номер.)*

Василь Гнатович Сидоренко хропить на великому ліжку поруч із дружиною. Біля голови на тумбочці дзвонить телефон. Чоловік підхоплюється, немов на пожежу.

Сидоренко: Хлопці, що?! Що сталося? Знову щось термінове?!

Євдокія: Василю, це не хлопці! Це Євдокія Морозенко, покійного Івана Морозенка жінка.

Сидоренко *(уже м'яким, спокійним голосом)*: Привіт, Євдокіє. Щось трапилося?

Дружина Сидоренка також прокинулася, піднялася з подушки й невдоволено дивиться на чоловіка.

Євдокія *(вмикає жіночий артистизм і промовляє сумним голосом)*: Так, трапилося, Гнатовичу. Як був мій Іван живий, то всім допомагав, а тепер немає кому вдову з дитиною підтримати.

Сидоренко *(серйозно)*: Скільки треба?

Євдокія: Ніскільки. Ніколи ні в кого грошей не просила, хіба що в банку, а тепер ніяк не розсьорбаю. Марині, донечці моїй, робота потрібна.

Сидоренко *(зрадів, що не треба давати грошей)*: А! Так цей... Є робота. У пенсійний фонд піде? Ревізором. Мене якраз учора Загайчук питав про тямущу дівчину. Вона ж у тебе тямуща? *(Усміхається.)*

Євдокія: А в кого ж їй нетямущою бути? Ще і яка тямуща! Розумна — в батька, гарна — в мене. *(Повеселішала.)*

Сидоренко: Ну то й домовилися! Завтра нехай приходить до мене, а я направляю, куди треба.

Євдокія: Дякую тобі, Василю! (*Радісно підстрибує, кладе слухавку й хреститься.*)
Дякую тобі, Господи, що не залишив нас у тяжку хвилину самих!

Дія в італійській кав'ярні.

Марина (*до жінок у кав'ярні*): Так я опинилася в пенсійному фонді. Мені там дуже подобалося працювати: звіти приймати, з перевіркою ходити. Доки знову не почали вилазити нюанси...

Планерка. За столом сидить начальник пенсійного фонду і його працівники. В усіх підлеглих опущені голови, наче вони у чомусь завинили. Серед них і Марина.

Начальниця: Зарплата мала? Це ще не привід погано працювати. Скільки вам повторювати? Дороженькі мої, вас тут ніхто не тримає! На ваше місце черга стоїть. Показники мені давайте! Штрафи. Пеню. Недоїмку гасить. Із чого я гроші на пенсії у виплатний центр перераховуватиму?

Марина: То ж усі підприємства стоять. Звідки надходженням братися? Ми не можемо останніх трудівників добивати.

Начальниця: А хіба я кажу добивати? Я кажу працювати, Марино Іванівно. Тож ідіть і плідно виконуйте свою роботу. Багато балакаєте.

Усі, не піднімаючи голови, покидають кабінет. Розходяться.

Марина з перевіркою сидить у кабінеті бухгалтерії колишнього державного підприємства, перед нею купа документів, головна книга. Поруч — перелякана бухгалтерка цього підприємства Климентіївна, скромна худорлява жінка.

Марина: Климентіївно, що ви накоїли? Як ви могли зарплату видати, а нам у пенсійний не заплатити? Я ж бачу, зарплатна заборгованість зменшилася, відповідно, податок мали одразу нам перерахувати. Видавали людям гроші?

Климентіївна: Які гроші? Ми їх уже другий рік в очі не бачимо! То ж я старими стільцями, виделками, ложками на поминки людині в рахунок заборгованості із зарплати видала! Уже не могла їй в очі дивитися. За два роки всім винні. А податок чим я вам сплачу? Ви ж його стільцями не візьмете?

Марина: А мені що тепер робити? Я ж мушу вас покарати, штраф виписати! Як я це приховую? Чи мені через вас у тюрму сідати?

Климентіївна (*засмучено*): Мусите, то карайте. Тільки дивно виходить: підприємство наше було державне, заборгувала нам держава і покарання нам від держави. То чому ж ту державу ніхто не покарає? За що ж людям жити? Задурно працювали, а тепер ще і штраф? Чому така несправедливість?

Марина (*вже на виході*): Климентіївно, чекаю вас завтра в пенсійному — акт підписати. Не затримуйтеся, будь ласка, мені ще з іншою перевіркою йти.

Марина виходить надвір. Їде в маршрутці. Сумна. Про щось думає.

Наступного дня з самого ранку в пенсійному Марина під кабінетом чекає начальницю, усе їй розповідає і пропонує не штрафувати Климентіївну.

Начальниця (*строго*): Яка ж ви в нас милосердна! Вам, виходить, усіх шкода, а мені — ні? Марино Іванівно, не займайтеся самоуправством і самодіяльністю. Ви маєте інструкцію державного службовця і повинні чітко її дотримуватися. Порушила

Климентіївна закон, видала зарплатню, а податок нам не сплатила — штраф! І мені байдуже, чим вона її видала! *(Переходить на "ти".)* Іди, виписуй протокол — і крапка! Кого ми востаннє штрафували: її чи директора?

Марина *(сумно)*: Директора.

Начальниця: Значить, цього разу штрафуємо її. Шуруй у юридичний відділ, виписуй акт і протокол.

Марина виходить. Потім сидить, тримаючи в руках акт, і дивиться на годинник.

Марина: Де ж ця Климентіївна ходить? Мені ще на перевірку треба встигнути, а її досі немає.

Наприкінці робочого дня до кабінету, де вже зачекалася Марина, заходить Климентіївна.

Климентіївна: Вибачте, Марино Іванівно. Ось, прийшла.

Марина: Де ви до цього часу були? Ви що, з Києва пішки сюди йшли?

Климентіївна: Не з Києва, але йшла пішки з Південно-Західного району.

Марина *(змінює голос зі строгого на тихий, невпевнений)*: Як? Пішки з Південно-Західного? Чому пішки?

Климентіївна: А де ж у мене гроші на проїзд? Уже й стільців немає. Усі пороздавала, закінчилися. *(Бере й підписує акт.)*

Марина вибігає в туалет і ридає там. За нею виходить її подруга Людмила. У туалеті біля рукомийників Людмила заспокоює подругу.

Людмила: Ну що ти, як мала дитина, плачеш? Ти знаєш, скільки у світі несправедливості? Ану витирай носа й заспокоюйся. Чому ти ділиш усе на чорне і біле? Не можна такою бути!

Марина: Як це — не можна? А як самій собі потім в очі дивитися?

Людмила: А ти не дивися! *(Марина з докором поглядає на подругу.)* Та знаю я! Сама така. Ох і нелегко ж тобі буде, дівчино. Змінюйся.

Марина: Я краще життя зміню.

Людмила: Як? Як ти збираєшся його зараз змінити?

Марина: Поїду. За кордон.

Людмила: Ну то й мене бери...

Марина пише заяву на звільнення з пенсійного фонду.

Сцена в ресторані.

Марина в красивій сукні, з гарною зачіскою сидить із Петром у дорогому ресторані, вечеряють. Дівчина ні до чого ще не торкалася, тарілка повна. Тримає в руці склянку води й дивиться в нікуди. Петро тим часом уплітає за дві щoki.

Марина: Скажи, от як інакше я мала вчинити? Мусила піти! А тепер що мені робити?

Петро наливає вина, дає Марині. Вона бере келих.

Петро *(пережовуючи)*: Я так і не зрозумів: чому ти з пенсійного пішла? Та Бог з ним! Будьмо!

Цокається з Мариною, але дівчина забирає руку.

Марина: Як це не зрозумів чому?! Це ж не по-людськи все!

Петро: Людяна ти моя! Зараз по-людськи і в церквах не правиться. За все треба платити. Я давно казав: іди до мене. Але ж ти в нас дуже емансипована, незалежна. А мене ні якраз своя людина конче потрібна! Нову фірму відкриваю. Тож за це і вип'ємо! Усе, що трапляється, то на краще! Ти ж так казала. З Богом! *(Цокається з келихом Марини й сам випиває.)* Марино, дівчинко моя! Ну, досить! Хочеш, завтра в театр підемо?

Марина піднімає очі.

Марина: На що?

Петро: Я дізнавався, там зараз іде-е-е... Як його в біса?

А, згадав! "Ніч перед Різдвом" цього... Нечуя-Левицького!

Марина голосно сміється.

Марина: І "Кайдашева сім'я" Гоголя?

Петро: Я щось не те сказав?

Марина усміхається.

Петро: Розвеселив тебе? От і добре!

Ідуть з ресторану.

Ідуть в автомобілі у Щасливе. Петро знає музичні вподобання Марини, тому слухають класичну музику, яка подобається дівчині. Щойно вона виходить із салону, чоловік вмикає на повну гучність шансон, газує і зникає в дорожній куряві.

Ранок. Марина їде в маршрутці й відчуває запаморочення.

Приходить на нову фірму Петра. Усі працівники перешіптуються за її спиною. У документах підприємства дівчина виявляє безліч недоліків.

У кабінет до Марини заходить помітно роздратований Петро й зачиняє за собою двері.

Петро: Вітаю головного бухгалтера! Ну, як справи на новому місці? Скажи хоч ти мені сьогодні щось хороше.

Марина: Навіть не знаю, чим тебе порадувати. Голова паморочиться, у документах нічого не сходиться. У касі надлишки, скрізь безлад.

Петро: Ну, в паперах поступово розберешся, ти в мене розумна. А щодо запаморочення... Воно й не дивно, перший день на новому місці. Добре, піду, а то "ворони" он зиркають, матимуть, про що каркати.

Марина *(пошепки)*: Петре, а якщо я вагітна?

Петро: Що за день такий? Усі наче змовилися мені його зіпсувати! Той вино не відправляє, вантажники напилися — щойно їх звільнив, а тепер ти зі своїми сюрпризами.

Марина: Зрозуміла...

Петро *(обіймає дівчину, оглядається і шепоче)*: Марино, ну чого ти ображаєшся? Це зараз не на часі, аж ніяк, а ти зі своїми жартами... Давай про особисте вдома поговоримо.

Марина: Хіба в нас є спільний дім?

У двері стукають. Петро з переляку відскакує від Марини, хапає папери.

Секретарка (*висока блондинка в мініспідниці й на підборах без дозволу заглядає в кабінет*): Петре Васильовичу, а я вас скрізь шукаю! Там нові вантажники приїхали! (*Кокетливо, не зважаючи на присутність Марини.*) На вас чекають. І чай уже охолов...

Петро (*радісно*): Дякую, Іруню! Я ж казав, що незамінних немає! (*Виходить.*)

Марина (*сама до себе*): Іруню... Тільки чомусь за фінансові документи не Іруня відповідає, а я.

Дівчина повертається з роботи пізно. Уночі пише курсові для університету, у якому навчається.

До Євдокії телефонує сестра, яка працює в податковій, і попереджає, що скоро на фірмі, куди влаштувалася Марина, буде перевірка. Надійшов сигнал, що вони приховують податки. Євдокія веде доньку до ворожки Калинихи.

Калиниха, літня жінка, розкладає на столі карти й уважно в них вдивляється. Мовчить. Знову стурбовано тасує колоду, розкладає й дивиться.

Євдокія: Уже третій раз карти кидаєш і мовчиш! Скажи хоч щось!

Калиниха: Що ж вам сказати? Одне й те саме випадає. Робота — казенний дім, казенний дім — робота. А ще — далека подорож. На особистому — нічогісінько, порожньо. Хіба ж я брехатиму? Усі королі навколо неї крутяться і ніяк не прибіються. Чудасія якась та й годі. Може, пороблено? Більше мені вам нічого сказати.

Євдокія: Боже мій! Що ж це виходить, посадять Маринку чи що? Та ще й зашлють далеко? (*Хреститься й хапається за серце.*)

Євдокії стає зле, Калиниха дає їй води. Мати з донькою виходять із хати, дякують. Пішки йдуть селом. Надворі вже темно.

Марина: Більше ніколи не піду з тобою до жодної ворожки! Це був останній раз. Суцільні хвилювання. Завжди як набреше! Мамо, ну який казенний дім? Усе буде добре. Казенний дім — то мій універ. Ось сесія на носі... Ще й далека дорога. Куди я подінуся? (*Сміється.*) Шарлатанство якесь.

Євдокія: Ой, дивися, дитино, щось мені так тривожно, якесь передчуття недобре.

Зранку Марина приїздить на роботу і йде на склад, проводить ревізію й знаходить величезні надлишки. Дівчина звертається до завідувачки складу Васиїни Семенівни.

Марина: Васиїно Семенівно, як сталося, що у вас знову стільки зайвих пляшок вина? Замість п'ятдесяти ящиків — п'ятсот. Ми ж домовлялися: працюємо чесно. Ви розумієте, що буде, як нас перевірка накриє?

Васиїна Семенівна: Мариночко, а що буде? Господар домовиться з ким треба та й далі працюватимемо.

Марина (*здивовано округлює очі*): Не зрозуміла. Як це?

Васиїна Семенівна (*з посмішкою*): А так. По-чорному. За документами — одне, а за фактом — інше. Мені наказали — я приймаю. Так зараз усі працюють.

Марина: Мене, як усі, не цікавить. Мене хвилює порядок на нашому складі. Я заgrimіти у в'язницю не хочу!

Василина Семенівна: Ви так кажете, ніби це я, літня жінка, ті ящики сюди притягла. Це ж ваш Петро, генеральний директор, усім розпоряджається. У нього й запитуйте.

Марина: Ваша правда. Запитаю в нього, якщо завідувачка складу в нас нічого не відає. *(Іронічно кидає в бік Василини Семенівни й виходить зі складу. Кудись біжить.)*

Марина стоїть у кабінеті Петра.

Петро *(до Марини сердито)*: А як ти хотіла? Ти що, вчора народилася? Так усі зараз працюють! А як інакше вижити? Он у Тараса Войченка завідувач складу документів ніколи в очі не бачить. Відпускає продукцію і все. Один лівак. А Колян Середа взагалі сам виготовляє, розливає й збуває. Чому я саме тебе поставив головною? Щоб тут своя людина була, для прикриття. П'ятсот ящиків їй не подобаються! А ікру їсти подобається?! По ресторанах і по театрах ходити, гарні сукні вдягати подобається?! Багато твої батьки чесною працею заробили?

Марина *(спантеличено, бо не розуміє)*: То це виходить, що ти мене хотів підставити? За все головний бухгалтер відповідає! Петре, я ж твоя дівчина. *(У Марини темніє в очах, Петро дає їй води.)*

Петро: Ти що, з глузду з'їхала? Підставити. У мене все схоплено!

Марина: Схоплено?! Не дзвони мені більше, ясно? Хапуга!

Марина грюкає дверима й тікає зі сльозами на очах. Петро гукає, але дівчина не зупиняється. Усі підлеглі Петра поприпадали до вікон і дивляться, як вона біжить світ за очі.

Дівчина заходить до аптеки, купує тест на вагітність. Удома робить тест і розуміє, що вагітна.

Марина *(сама до себе)*: Тільки такого сюрпризу не вистачало. *(Умивається.)*

Марина сидить удома у своїй кімнаті, пише курсову. Мама пропонує доньці поїсти, але та відмовляється. Євдокія вмикає телевізор і від побаченого на екрані широко відкриває рота. Кличе доньку. Марина прибігає і бачить у телевізорі великим планом Петра в наручниках. Кореспондент розповідає, що вчора під час позапланової перевірки податкова поліція виявила серйозні порушення й махінації з документами на фірмі, яка належить відомому черкаському бізнесменові Петру Синьобоку. Йому висунуто підозру в організації корупційних схем.

Євдокія: О, будь ласочка! Цього варто було чекати! От тобі й казенний дім! *(Капає собі серцеві краплі.)* Подякуй ворожці, що відвела тебе від лихої долі! Буду тепер усю ніч Богові молитися та Калинісі дякувати.

Марина: Мамо, це не наша фірма! Це його інша. Господи! Як це могло статися? Йому не можна в тюрму, у нього хворий шлунок. *(Ніби сама до себе.)* До чого тут ворожка? Я і сама ту роботу покинула б. *(Одягається і йде до дверей.)*

Євдокія: Яка різниця: та фірма чи не та? Зараз усі його фірми перевірятимуть! І куди це ти зібралася? Геть здуріла? Забудь про нього.

Марина: Мамо, він же не злочинець якийсь! Це ж фінансова стаття. Позапланова перевірка. Сто відсотків, що його підставили свої.

Євдокія: Ага. А надлишки в кого були? Подякуй Богові, що поруч із ним не сидиш! Не пушу! *(Стає на поріг і перегороджує руками вихід.)*

Марина: Мамо, я все одно піду. Я ж його кохаю і зараз не покину. *(Мати відступає, Марина біжить.)*

Євдокія *(сама до себе зі сльозами на очах)*: Ну й біжи, як дурна. Доленько, ой доленько, хто ж нам винний у тому...

Марина їздить до слідчого ізолятора, бере дозволи на передачу дієтичних харчів. Варить супчики, возить Петрові. Вона повертається працювати на фірму Синьобока. Сумна, як тінь, очі згасли, її періодично нудить.

Марина виходить із ванної кімнати й комусь телефонує.

Марина: Тарасівно, ми можемо зустрітися? Добре, дякую. До вечора...

Марина з жінкою сидять у кав'ярні за столиком.

Марина: Я така рада вас бачити. Як ви? Як пенсійний?

Тарасівна: А що йому зробиться? Стоїть. Пенсіонерів усе більше, підприємств менше. Скоро пенсії не буде чим платити. Уявляєш, нас начальство вже примушує за дрібних боржників гроші сплачувати, щоб статистику поліпшити. Так і кажуть: "Не сплатите — премії не отримаєте". Божевілля. Та ну їх! Краще про тебе поговоримо. Які новини від коханого? Щось ти якась бліда...

Марина: Тарасівно, я вагітна.

Тарасівна: Отакої! А Петро знає?

Марина: Ні, але якщо дізнається, то, м'яко кажучи, не дуже зрадіє.

Т а р а с і в н а : Ясно. Тоді що тут думати? Треба робити аборт. Гроші я дам, лікарка знайома в мене є.

Марина: Дякую, але...

Т а р а с і в н а : Яке "але"? Мариночко, як ти з боргів збираєшся вилазити? Вам кредити віддавати потрібно. Петро сидить. Ще невідомо, скільки йому дадуть...

Марина: Товариш казав, що можуть років десять із конфіскацією дати, а можуть і відпустити.

Тарасівна: Отож, ніхто не відає. Це вже як домовляться. Він нехай спочатку з тобою одружиться, а то ще навіть не розлучений... Його колишня як дізнається, що ти вагітна, то взагалі на розлучення не погодиться. Вони ж сина мають, а тобі ще треба буде довести, що ця дитина від Петра.

Марина: Тарасівно, що ви таке говорите?

Тарасівна: Це життя, Мариночко. Такі реалії. Ти свої рожеві окуляри зніми й закинь подалі. Уже не маленька.

Марина *(нерішуче, опустивши очі)*: Просто я думала... Ви ж трьох доньок самі виростили, і я зможу.

Тарасівна: А як мені те далось, знаєш? Багато є охочих узяти жінку з трьома дітьми? Ніхто не знає, скільки я сліз ночами пролила. Думаєш, добре мені було без чоловіка? Перший загуляв і покинув, другий у релігію вдарився й нічого, крім церкви, не помічав. Потім узагалі сказав, що я "від сатани", бо поглядів його не поділяю.

Розійшлися. А ти отак береш і сама собі ярмо на шию вішаєш. Мало вашій мамі горя? То ще ти... Іди роби аборт, кажу. Колись подякуєш. *(Хреститься.)* Прости, Господи, гріх на душу беру.

Марина під кабінетом лікаря з медичною карткою в руках.

Лікарка: Перш ніж здати аналізи, зайдіть, будь ласка, в оцей кабінет.

На дверях кабінету табличка: "Центр збереження сім'ї". Марина заходить.

Петро на допиті.

Слідчий: Петре Васильовичу, ви ж розумієте, що факти не на вашу користь? Є покази певних осіб про здійснені вами фінансові операції. Довести це дуже легко, тому пропонуємо вам співпрацювати зі слідством. Якщо ні, доведеться відповідати. За цією статтею можна зариміти надовго... Сподіваюся, адвокат вам усе пояснив.

Петро *(впевнено)*: От і доведіть, якщо це так легко. Ви мене на понт не беріть, знаю я ці ментовські прийоми! Я у вас нічого не вкрав. Ну ж бо, душіть останніх працівників! За що ж ви, бюджетники, існувати будете? Хто вас годує? Хто зараз без гріха? Хіба в нас чесно проживеш? Сказав, нічого не підпишу! Нехай вам начальник податкової з мером підпишуть, які в мене безкоштовно кожного свята отоварювалися. Це ж для них не гріх і не кримінал? Правда?

Слідчий *(нервово закриває папку)*: Так, мені все зрозуміло. *(Підводиться і присуває стілець до столу.)*

Петро: Ну то й добре.

Марина в Центрі збереження сім'ї.

Психолог *(завченими монотонними фразами)*: Ви лише подумайте про те, що всередині вашого тіла зародилося нове життя. Крихітне, безпорадне, воно потребує вашого захисту. Хіба ви готові його знищити?

Марина: Навіщо ви це кажете? Робите ще болісніше. Думаєте, мені було легко зважитися на цей крок? Я молода жінка, дуже хочу сім'ю, але маю гідність і розуміння того, що дитиною чоловіка ніколи не втримаєш. А чи хоче ця дитина життя без батька? Чи маю я право позбавляти її можливості мати повноцінну сім'ю?

Психолог *(уже лагідніше, узявши Марину за руку)*: Ти хоч про себе подумай. Молоденька, а після цього такі ускладнення бувають...

Марина: Дякую вам, але я вже прийняла рішення. *(Іде.)*

Минуло два дні. Марина лежить у ліжку й ледь розплющує очі. Над нею схилилася лікарка.

Лікарка: Жива? Налякала ти нас. Це ж треба було, щоб так невчасно апарат зламався. Качали-качали... Намучили ми тебе трохи. До вечора полежиш і можеш іти додому.

Марина: А хіба я не повинна бути під наглядом хоч до завтрашнього дня?

Лікарка: Ми ж тебе неофіційно взяли, Тарасівна попросила. Тут треба було "міні" робити, а якби ти своєї черги чекала, то вже запізно було б. Тому давай, якомога швидше піднімайся і тікай.

Марина: Добре. Дякую.

Їде додому нещасна й змучена.

За час, доки Петро перебуває під слідством, Марина налагоджує роботу на фірмі, усюди наводить лад. Усі працюють за нормами закону. Дівчина відвідує заняття в автошколі, бо хоче отримати водійське посвідчення.

Минає три місяці. Після роботи Марина ходить вулицями міста, задивляється на закохані пари.

Одного дня до Марини телефонує (конспіративно) товариш коханого Олексій і просить дівчину поїхати до Боса додому, наварити зеленого борщу й насмажити картоплі (улюблені страви Петра). Товариш натякає, що сьогодні чоловіка можуть випустити. Дівчина приїздить на квартиру до коханого, готує. Заходить Петро, наближається до Марини ззаду, закриває їй очі й обіймає за плечі.

Петро: Берегине моя! Ангеле мій! Кохаю тебе. Відсьогодні все буде по-іншому. Обіцяю.

Марина (*радісно повертається*): Як тебе відпустили?

П е т р о : Друзі витягли.

Дівчина залишається на ніч у Петра. Пише на кухні курсову. Входить Петро, заглядає в каструлю, у якій щось кипить.

Петро: Які пахощі! Ото в мене господиня! Ні в кого такої немає. (*Цілує кохану.*)

Марина: Петре, ми вже три дні вдома сидимо.

Петро: То ми ж скучили одне за одним.

Марина: Може, кудись підемо: в театр, у кіно чи музей?

Петро: Марино, знову ти за своє? Я ще з друзями не зустрічався! Вони мене з такої халепи витягли, чекають, щоб відсвяткувати, а я з дівкою в кіно пішов.

Марина: З дівкою?

Петро: Вибач. З дівчиною.

Марина: Ти розумієш, що в мене мозок трісне? Я тебе стільки місяців чекала, нікуди не ходила!

Петро (*вмощується на куточку-дивані позаду Марини і вмикає пультom телевізор, що висить на стіні*): Може, краще до ресторану підемо? Я туди друзів покличу. (*Марина змінює погляд на строгий.*) Зрозумів! Зрозумів! Культурна програма, питань немає.

Марина сердиться на коханого. По телевізору саме показують сцену, у якій жінка кидає свого чоловіка. Він кличе її, благає не йти і жалкує, що не зробив її щасливою. Марина замислюється.

Марина: Петре, я тобі весь час дещо розповісти збираюся... Петре.

Марина повертається до коханого, Петро спить.

Після виходу на волю Петро як може старається приділити увагу Марині. Чоловікові нудно від культурної програми дівчини, тому з ним відбуваються кумедні ситуації: у театрі він заснув, у галереї чхнув на картину й зіпсував її морозивом, яке перед цим запхав до рота. Петро хоче виправити ситуацію, витираючи морозиво краваткою, але виходить іще гірше, бо від розмазаного по картині шоколаду

утворюється величезна пляма. Марина шокована. Синьобок виписує адміністрації галереї чек на відшкодування збитку. Увечері чоловік везе Марину додому в Щасливе. Дорога розбита, після дощу колеса грузнуть у багнюці.

Петро: Оце Щасливе?! Та це Брудне! (*Сердито посміхається. Дівчина мовчить. Розлючений Петро зупиняє автомобіль.*) Марино, скільки ми так будемо їздити? Тобі й на роботу щодня автобусом кататися незручно. Переїжджай до мене! Я тобі автівку куплю. У тебе ж і водійське посвідчення є. На цій дорозі вбитися можна.

Марина: Скільки треба, стільки й їздитиму.

Петро: От уперта. Скільки людей так живуть — без штампа в паспорті. Ну не можу я тобі зараз пропозицію зробити. Заважають дуже серйозні обставини.

Марина: Мене не цікавить, як живуть інші і які в тебе обставини. Якби хотів, міг би їх змінити. Я хочу так, як я хочу — по-людськи. До завтра!

Марина виходить з авто. Петро нервує і мчить із села.

Наступного дня Марина в офісі. Телефонує Петро, каже, що запланований похід до театру скасовується, бо він має якусь важливу зустріч опівдні. Потім сповіщає, що чекає на дівчину в ресторані й зараз пришле по неї автівку. Марина дістає із шафи в офісі гарну сукню, переодягається. Приміряє туфлі на підборах, вони нові й тиснуть їй, ще і пластир на нозі. Тому Марина знову взуває улюблені старенькі туфлі-човники і їде з водієм до ресторану.

Усі друзі Боса в захваті від Марини.

Петро (*на вухо Марині*): Я так і знав, що ти в цих капцях причовгаєш. Ось пакет, негайно перевзуйся. Це тобі.

Марина відкриває пакет і бачить там дві пари нових червоних туфель на величезній шпильці.

Петро: Що? Не подобаються?

Марина: Подобаються. Просто в мене тридцять сьомий з половиною, а тут тридцять шостий розмір. Вони ж замалі.

Петро: Нічого, розносяться. Взувай. Це Семен конфіскав урвав, то я тобі взяв одразу дві пари за гарною ціною.

Марина (*видихає*): Ясно.

Дівчині сумно через меркантильність нареченого. Намагається взути туфлі, але вони дуже тиснуть. Марина знімає нові й знову натягає свої. Повертається до столу. Грає гарна повільна музика.

Марина: Петре, ходімо потанцюємо.

Петро (*зайнятий "чоловічими" розмовами*): Пізніше.

Олексій, товариш Петра (*поїдаючи Марину очима*): Петре, а ти дозволиш твою дружину, ой, даму запросити до танцю?

Петро неохоче, але дозволяє. Марина танцює з Олексієм.

Олексій: Гарна ти жінка, Марино. Я з такою одружився б без вагань. Та не можу. Петро — мій близький товариш. А от чому він із весіллям зволікає, не розумію. Точніше, знаю. Затягнув свого часу з розлученням. Уже сім років із дружиною не живе,

а й досі офіційно одружений. За цей час статками добряче обжився, тому тепер, у разі розлучення, суди його чекають, поділ усього майна... А ділитися він, ясна річ, ні з ким не збирається.

Марина: Ну, щоб тобі зі мною одружитися, окрім згоди Петра, ще й моє бажання потрібно! А я поки що ні за кого виходити заміж не збираюся: ні за Петра, ні тим паче — за тебе. А про його суди і майно мені геть не цікаво. Зі своїм минулим нехай сам розбирається.

Олексій (до Марини): Дякую за танець.

Марина сердиться через неприємну й занадто відверту розмову, повертається до столу.

Петро: Потанцювали? От і молодці! *(Неприродно посміхається, намагається приховати ревності.)*

Сергій, друг Петра *(піднімає чарку)*: Ну, це в нас третя. За кохання. Куди ж ми без нього? За наших дружин *(заминається й дивиться на Марину)* і вірних подруг. *(Уже добряче випивши, іронічно шепоче Марині на вухо, та всі чують.)* А от чи вірних, ми точно й не знаємо.

Усі присутні розуміють ситуацію, але мовчать.

Мовчить і Петро. Марина зривається з місця й біжить.

Петро: Марино, зачекай! *(Кричить, але перед чоловіками не хоче показати себе "слабаком", тому навіть не підводиться з місця.)*

Марина *(не повертаючись)*: Я зараз. Я в туалет. Вибачте.

Олексій *(до Петра)*: Неймовірна дівчина в тебе! Не втраť її. Я тільки за одне олів'є, яке в ізолятор на свято привезла, уже з нею одружився б. Ти, якщо не думаєш, скажи мені, я їй швидко голову задурю.

Петро *(сердито, нахилившись до Олексія)*: Я тобі швидше голову відкручу! Ти на своїх бабів дивися! Зрозумів?!

Олексій: Чого ти? Я жартую.

Марина стоїть перед величезним дзеркалом, з крана тече вода. Дівчина дивиться на себе і витирає очі. Потім іде до виходу й тікає з ресторану. Бере таксі, їде. По дорозі їй телефонує мати.

Євдокія: Мариночко, доню!

Марина: Так, мамо...

Євдокія: У тебе все добре? А то голос якийсь сумний...

Марина: Усе добре, мамо.

Євдокія *(усміхається)*: От і чудово! Я сьогодні буду вдома пізно. Ми з подружками йдемо на посиденьки до Калинихи.

Марина: О, це щось новеньке.

Євдокія: Давня приятелька Катерина з Ізраїлю приїхала. Пам'ятаєш її? Ми разом у школі вчителювали. Так хочеться побачитися!

Марина: Ну то й добре. Не хвилюйся й відпочинь. Я вже скоро буду вдома. Переказуй подругам від мене вітання.

Марина розраховується з таксистом і виходить біля магазину. У супермаркеті купує продукти, вино. Аж раптом до неї звертається молодий гарний хлопець.

Ігор: Маринко! Мариночко, ти? Привіт! Яка ти гарна, як завжди! Дуже радий тебе бачити!

Марина (*з сумними очима, але з теплою усмішкою*): Ігорю? Ти так змінився, змужнів. Мабуть, якби не покликав, то й не впізнала б.

Ігор (*натхненно*): Слухай, а ти не хочеш зараз кудись піти кави випити?

Марина: Щиро дякую, але іншим разом. Справді підемо, обіцяю.

Ігор: Добре. Іншим, то іншим. Це ж треба, з одного села, а вперше за стільки років зустрілися у великому місті. То як ми домовимося?

Марина: У мене номер телефону не змінився. Ще пам'ятаєш його?

Ігор: Аякже! Мій улюблений номер. Зачекай, я зараз у село їду. Може, тебе підвезти?

Дівчина погоджується. Щасливий хлопець несе пакунки Марини до автівки, відчиняє їй двері, а потім сідає за кермо.

Під'їжджають до Марининого двору.

Ігор: Так швидко доїхали. Я з тобою їхав би і їхав.

Марина: Дякую тобі, Ігорю. Обіцяю: наступного разу обов'язково десь посидимо.

Ігор (*сором'язливо*): Марино, я хотів тобі сказати...

Марина: Тоді все і скажеш. Вибач, утомилася.

Ігор: Добре. Я розумію. Чекатиму.

Марина заходить до себе у двір. Дзвонить її мобілка, на екрані висвічується "Петро". Дівчина не відповідає. Вона зрізає на клумбі кілька хризантем, у хаті ставить їх у вазу. Закладає в духовку рибу з овочами. Виходить із ванної кімнати, вдягнена в халат. Запалює свічки, відкорковує вино і трохи наливає собі. Вмикає красиву музику. Сідає вечеряти на самоті. Піднімає келих.

Марина: За твоє щастя, Маринко!

Після вечері дівчина виходить у двір, накинувши на плечі тоненьку шаль, і дивиться в небо на зорі.

Марина: Татку, я знаю, що ти там. Мій ангеле, ти завжди мріяв бачити мене щасливою. Підкажи мені: що далі робити, як жити?

Тиша. Пізніше телефонує Ігор, але дівчина не відповідає на дзвінок. Щось згадує й копошиться в шафі. Дістає звідти відеокасету. Радіє, що знайшла свій улюблений романтичний фільм. Сідає на підлогу і підливає собі ще вина. Під час улюбленого моменту з кінофільму "Красуня", де герой Річарда Гіра приїхав до своєї коханої на "білому коні" з піднятою парасолькою у вигляді меча, Марина про щось мріє, притуливши до себе іграшку-зайчика. Надходить повідомлення від Петра: "Ти куди поділася? З ким це тебе бачили в машині? Чи не про це ти не раз збиралася мені розповісти? Чекаю пояснень!" Марина вимикає телефон.

Раптом дзвонять у двері.

Марина: Хто там? Мамо, це ти? (*У відповідь — тиша. Марина налякана.*) Чого ви

мовчите? *(Знову тиша.)*

Голос із-за дверей: Це Юрко!

Марина: Який іще Юрко?

Юрко *(грубим голосом)*: Племінник твій!

Марина *(налякано)*: Мій племінник за тисячі кілометрів звідси! У Росії. І він — хлопчик! А це якийсь чоловік!

Ангела *(весело)*: То, може, ти й сестри рідної не впізнаєш?

Марина впізнає Анжелин голос, полегшено зітхає й відчиняє двері. Усі радіють, обіймаються.

Марина: Анжелочко, сестричко, яка ж ти гарна! А парфуми які класні!

Ангела: Ти також нівроку, на маминих харчах і на свіжому повітрі он яка стала! У нас там північ, мерзлота, таких добреників, як тут, немає.

Марина *(весело дивиться на Юрка знизу вгору)*: Ну, не знаю, твій синок он як вимахав! Юрку, що ти їси? Так виріс. А голос який у тебе! Уже дядько. Оце сюрприз! Чому ви не попередили? Це ж треба, мама постійно вдома сидить, а саме сьогодні до Калинихи пішла. Тітка Катерина з Ізраїлю приїхала, то в них там посиденьки.

Ангела: Це ж учителька моя, Катерина Борисівна! Вона давно емігрувала. Хотіла б і я її побачити. А ходімо всі разом до них!

Юрко: О ні! Я вже так намандрувався... Піду спати, а ви йдіть куди хочете. *(Падає на диван.)*

Сестри кладуть сумки. Ангела дістає з валізи пляшку вина, обидві йдуть до Калинихи. Там усі радіють появі дівчат, а Євдокія чомусь здивована. Вона радісно обіймає Анжелу, але ніби відчуває, що щось трапилося. Євдокія не хоче допитувати доньку на людях.

Катерина Борисівна: Ой, в Ізраїлі так гарно, але на своїй землі найкраще! Анжелонько, ти вже справжня жінка! А ніби вчора з косичками до школи бігала.

Калиниха: А дивись, як гарно вона влаштувала своє життя. Там немає ще одного такого військового? Ми і твою сестру Маринку заміж віддали б. А що? З села ж усі парубки повиїжджали або в місто, або за кордон.

Ангела *(сміється)*: Знайдемо, тьотю Віро, знайдемо. Аби вона захотіла.

Євдокія: Я не хочу. Досить того, що одна дитина далеко живе, а то взагалі серце не витримає.

Погуляли. Розходяться. Сестри з матір'ю вертаються додому. Євдокія кидається обіймати й цілувати внука Юрка, який давно спить. Жінки сідають на кухні, за розмовою з'ясовується справжня причина приїзду Анжели з сином.

Ангела *(сумно)*: Та він і раніше за жінками волочився! Я на все очі заплющувала, мовчала, бо Юрко малим був. А зараз Льонька ніби сказився: то взагалі додому не приходить, то понапиваються з братом та й ганяють із сокирою один одного навколо хати. Коли кажу йому що-небудь, він одразу мені: "Збирай валізи і їдь у свою Хохляндію!" *(Плаче.)* Якось Юрко пізно додому прийшов, то той йому як врізав, дитина ледь свідомість не втратила. Плачу щодня. Я ж від нього залежна, бо ніде не працюю. А

це вже якось мені синок говорить: "Мамо, скільки ти будеш терпіти? Їдьмо в Україну до бабусі!" Я одразу, не вагаючись, зібралася. Ось і приїхали.

Для Євдокії та Марини ця розповідь — як сніг на голову. Вони шоковані. Жаліють Анжелу.

Євдокія: Це, мабуть, його та шльондра, до якої бігав, приворожила. Доню, а може, ти йому не готуєш?

Анжела (*в сльозах*): Мамо! Що ти таке кажеш? Та до нас усі сусіди на свята збігалися. Голубці, пиріжки, варенички, холодець. Ну де вони ще такими добрениками поласують?

Євдокія: Нічого, ось підемо до Калинихи, вона нам усе скаже.

Марина (*сердито*): Почалося... Вона ж увечері Анжелку бачила, ще й для мене просила жениха знайти. То чому ж біди не відчула? Ходімо спати.

Євдокія: Дівчатка мої рідненькі! Які ж ви в мене гарні! Та де ж те щастя у світі? Буду щонеділі до церкви ходити, за вас молитися. (*Тужить.*) Доле, моя доле...

Жінки йдуть спати. Марина бачить, як Юрко нишком курить, випускаючи дим у вікно, і розмовляє з кимось по телефону.

Юрко: Досить! Не реви. Щось придумаємо. Дістану я тобі гроші.

Марина: От супермен! Не працює, а гроші дістане. (*Каже з іронією, іде спати.*)

Анжела з сином залишаються жити в материній хаті. Марина розриває стосунки з Синьобоком, отримує диплом університету. З роботи мусить піти, щоб не бачити Петра. Юркові треба кудись вступати. У мами кури, гуси, город, кредити. Анжела плаче, що на роботу ніколи не ходила, тому швидко не влаштується, а Юрка треба вчити. Стала лякати сестру, що життя їй немиле, тому совісна Марина йде в агентство з працевлаштування за кордоном.

Агентка (*роздивляючись Марину з ніг до голови*): Ви так у норковій шубі й поїдете на заробітки? Там вам, дамочко, не курорт!

Марина: Чомусь багато хто звідти не повертається, то не так там, мабуть, і погано. (*Жінкам в італійській кав'ярні.*) Я ж не знала, що люди з-за кордону не повертаються, бо їм треба борги віддавати, яких на поїздку набралися. Я, наприклад, також у подруги позичила. Вона мені свої останні гроші віддала.

Жінки в італійській кав'ярні: За справжніх подруг! (*Цокаються.*)

Перша жінка: А далі що було?

Марина: Далі... Почала я Бога просити, щоб трапилося диво і знайшовся той, хто мене зупинить. Страшно було їхати в нікуди. Приїхав мій принц на білому коні (Петро на білому мерседесі), але розмова в нас так і не склалася.

Друга жінка: А як ти в Італії опинилася?

Марина: Вирішила і поїхала.

Згадує.

Рано-вранці на зупинці: мама з Анжелою плачуть, Юрко заносить речі в автобус. Періщить дощ. Марина швиденько прощається і сідає в автобус. Той одразу рушає. У дівчини дзвонить телефон. Це Ігор.

Ігор: Марино, привіт! Я впевнений, що сьогодні ти мені точно не відмовиш!

Марина: Привіт! У чому?

Ігор (*з надією в голосі*): У зустрічі! Я дістав квитки на концерт Чайковського. До Черкас на три дні приїхав симфонічний оркестр із Києва. Твій улюблений "Лускунчик". Я пам'ятаю.

Марина (*собі під ніс*): Так, мені дуже подобається "Лускунчик".

Ігор: Марино! Що ти сказала? Я не розчув.

Марина: Кажу "дякую", Ігорю, але трішки запізно. Я їду.

Ігор: Вибач, раніше не міг! Пам'ятник батькові ставив. А куди ти їдеш? Надовго?

Марина: Так. Думаю, надовго. До Італії.

Ігор: Як до Італії? Чому?

Марина: Так склалося. (*Бачить, що всі жінки в автобусі слухають її розмову.*) Іншим разом поговоримо. Дякую тобі за все, Ігорю. Вибач.

Ігор: Зачекай! Ти не можеш так просто поїхати. Я дам тобі свою адресу й номер телефону. Я в Німеччині працюю. Чуєш? Зараз скину. Пообіцяй, що зателефонуєш.

Марина: Добре, скидай. Бувай. (*Кладе слухавку.*)

Автобус під'їжджає до кінця села. Крізь дощ, який навіть не думає стихати, Марина бачить у вікно, що на іншому боці дороги в автівці, опустивши голову на кермо, сидить Ігор. Праворуч стоїть знак із перекресленим написом "Щасливе".

Марина (*дивиться на знак*): Як символічно... Щастя, де ти? Я їду до тебе. Чи від тебе? (*Заплющує очі, дрімає.*)

По дорозі до Італії в автобус підсідають жінки з усієї України. Салон поступово заповнюється. Під'їжджають до польського кордону.

Ніч. Проходять контроль на митниці, відбувається повний обшук автобуса та всіх речей. Жінки змерзли.

Від'їжджають.

Ранок. Усі прокидаються від неспокійного короткого сну. О диво! За вікном мальовничий Будапешт! Марина широко розплющує очі, бо в такий сонячний день це місто особливо прекрасне. Радіє, немов дитина, забувши про всі негаразди. Автобус робить зупинку. На свіжому повітрі жінки разом із водіями обідають канапками, далі знову сідають в автобус і, їдучи, милуються місцевими краєвидами. Що ближче під'їжджають до Італії, то більше хвилюються.

Італія. Марина навіть не зрозуміла, коли заїхали на територію цієї країни. Кордонів у Євросоюзі давно немає, тому не помітити було легко.

У передній частині салону сидить молода білява дівчина, яка під час подорожі потоваришувала з літньою сусідкою. Білявку мали висаджувати в зазначеному місці. Під'їжджаючи, водій попередив, що тривалої зупинки там не буде. Сусідка, хвилюючись за свою юну подругу, сказала, що, доки дівчину не зустрінуть, автобус не рушить з місця. Водій не став сперечатися і заглушив двигун. Через деякий час під'їхали дві чорні автівки, з яких вийшли чоловіки підозрілої зовнішності — спортивної статури, одягнуті в темний одяг. Підійшли до автобуса. Водій відчинив двері. Хлопці

заскочили.

Хлопець у чорному: Серед вас є Елеонора?

Білявка відповіла, що це вона. Здавалося, дівчина чудово знала, що по неї приїдуть і з якою метою вона мандрує до Італії, тому спокійно направилася до одного з чорних авто. За хвилину "гості" разом з Елеонорою від'їхали. В автобусі запанувала тиша. Марина зі страху втислася в крісло. Водій повернувся до колишньої білявчиної сусідки.

Водій (*іронічно*): Ну що? Тепер можемо їхати далі? Я ж вам казав, що тут краще не стояти, бо знаю, кого й куди тут підбирають.

Ніхто не відповідав. Жінки не на жарт перелякалися, бо підозрілі чоловіки могли забрати з собою й будь-яку іншу жінку. І хто б їх захистив?

Ніч. Усі дрімають. Марина ще довго не може заснути. Щоб відволіктися від того, що сталося, вона поринає у спогади з дитинства, згадує, як була маленькою і грала на фортепіано "Неаполітанську пісеньку" Чайковського.

Маленька дівчинка сидить за фортепіано, грає.

Маленька Марина: Мамо, а що таке "неаполітанська"?

Молода Євдокія: Є таке місто в Італії. Називається Неаполь.

Марина в автобусі думає про оперний театр "Ла Скала", згадує про італійський пісенний конкурс "Сан-Ремо" й не помічає, як засинає.

Уранці дівчина прокидається й одразу дивиться у вікно. Сірість січневого міста вражає.

Марина (*сусідці Ользі, яка сидить поруч*): Господи, де ми? Таке все сіре, убоге! Коли вже той Неаполь?

Ольга (*посміхаючись*): То це ж він і є!

Марина (*в повному відчаї*): Як?

Ольга (*спокійно простягає папірець*): Так, Неаполь — кінцева зупинка. Слухай, мені немає коли базікати. Бігтиму. Ось номер телефону того місця, де я працюю. Коли щось буде потрібно, телефонуй. Добре?

Марина (*до українських жінок у кав'ярні*): Так і розпочалися моя Італія і мій омріяний Неаполь. Потім я позичила знайомій, яка також приїхала до Італії, останні гроші, мала ще кілька невдач у пошуку роботи. І ось натрапила на Галю. (*Киває головою в бік Галини.*)

Галина (*грубо*): Ти ще скажи, що сьогодні знову через роботу з'явилася. Ти ж не просто так прийшла, бо не дуже з нами спілкуєшся. (*Скептично.*). Я ж тобі вже дві роботи знайшла!

Марина: Прийшла, бо ви казали, що я можу три рази роботу змінити. А я тільки двічі до вас зверталася і за все платила.

Галина (*як до малої дитини*): А що нашій принцесі на попередніх двох роботах не сподобалося? Мені б твою вроду та молодість, то хіба б я тут гнулася? Знайди собі спонсора і не мороч людям голову! На холеру тобі та робота здалася? Від роботи коні дохнуть! От що тобі там було не так?

Марина зітхає і знову поринає в спогади. Трішки іронічно, бо це вже пережите,

згадує.

Марина: На першій роботі я потрапила до справжнього палацу. Цей будинок розташований у багатому районі Неаполя.

Дівчина стоїть перед височенними стародавніми дверима, як у фортеці. Біля ручки висить залізне кільце. Стукає. Двері відчиняє італійка. Заводить її до будинку. Для Марини це справжній музей: картини, антикварні серванти зі сріблом і кришталем. Дівчина-італійка показує Марині її кімнату і йде геть. Кілька хвилин Марина закам'яніло стоїть перед дзеркалом величезного трюмо й бачить у ньому начебто і своє, але чомусь незнайоме обличчя. "Це ж я! Що в мене з очима? Вони налякані й сповнені відчаю. Думай, Марино, думай!" Дівчина ніколи не уявляла, як це жахливо — опинитися на самоті в чужій країні, без знання мови і без грошей. Марина хаотично шукає в словничку якісь слова, пише українською фрази, які хоче перекласти італійською. Вона ж навіть не знає, яку роботу мусить тут виконувати. Галя казала, що Марина працюватиме в барі, а тут лише житиме. "Що я повинна робити? Який мій робочий день?" — намагається написати дівчина італійські фрази. Але нічого не виходить. Усе, що Марина сумлінно вчила з репетиторкою Оленою, від переляку вилетіло з голови. Марина хоче вийти, аби хоч щось дізнатися, але двоє величезних собак ледве не збивають її з ніг. Дівчина забігає назад до кімнати. На порозі з'являється вже знайома італійка.

Дівчина-італійка: Сенті, ту ай манджато джа? (звучить переклад: "Слухай, ти вже їла?")

Марина (про себе): Що вона запитує? Господи, допоможи! "Mangiare" — щось таке знайоме... А, їсти! Мабуть, вона запитує, чи хочу я їсти.

Марина (радісно до дівчини-італійки): Сі! Граціє! (звучить переклад: "Так!Дякую!")

Дівчина-італійка (спокійно): Ва бене (звучить переклад: "Добре").

(Кудись іде.)

Марина сидить і чекає, що її покличуть на вечерю, бо за три доби в дорозі добряче зголодніла, але, так і не дочекавшись, засинає.

Марина (жінкаму кав'ярні): Виявляється, італійка запитувала мене, чи я вже поїла. Я відповіла "так", то чого ж чекала?

Це була моя перша й остання спокійна ніч на цій роботі. Наступного дня я мала ділити ліжко вже в іншій кімнаті зі старенькою і не при своєму розумі бабцею. Щоночі я прокидалася від того, що вона стояла навколішки наді мною й голосно хриплим голосом запитувала італійською: "Як тебе звать?! Ти Наталі?" Через хвилину після того, як я відповідала, що мене звать Марина, питання все одно повторювалося. І так цілу ніч. На ранок дівчина-італійка відвезла мене до кав'ярні в порту біля самісінького моря, де я робила все, що доведеться: від миття посуду до прибирання туалетів загального користування. Може, вони й хотіли, щоб я приймала замовлення, але ж я зовсім нічого не розуміла. Цікаво, що мені навіть не давали їсти! На роботі в барі казали, що я повинна їсти вдома, а вдома, що маю їсти в барі. Я схудла, захворіла, бо вода для миття

посуду була тільки холодна, а надворі початок лютого. Пам'ятаю, паморочиться в очах від голоду, температура під сорок, я дивлюся на помідори в ящику в підсобці й розумію, що скоро помру від голоду. Беру і їм ті помідори.

Та найцікавіше було попереду, коли власниця бару, донька тієї бабці, приревнувала мене до свого кавалера, який ходив за мною хвостиком і намагався вручити хоча б цукерку. Я була шокована, бо розуміла, що через ту надмірну увагу можу опинитися на вулиці. Шукала в словничку "я заміжня", "ти одружений", але нічого не допомагало. Пам'ятаю, як запитувала в господині: "Що я повинна робити, які мої обов'язки?" А вона: "Вай вія!" Зараз я розумію, що це означало "Пішла геть!", а тоді перекладала за словничком як "Іди надвір!" На моє щастя і на її також. Я зрозуміла, що мушу йти з цієї роботи, і зателефонувала Галині.

Галина: Ну, а друга?

Марина: Друга робота... Цього разу я потрапила до будинку, у якому мешкали тільки жінки. Таке собі жіноче царство: бабця Філомена, її донька з подругою, племінниця, дві внучки, навіть собака — і та дівчинка. Слово "чоловік" у цій хаті — смертельне табу. Працювати в них було справжнім пеклом, бо жінки повсякчас сварилися, кричали одна на одну, інколи билися, кудись постійно поспішали, перевдягалися і знову бігли. Там я перетворилася на справжню Попелюшку: зранку до ночі прибирання, прасування, прання, кухня і так без кінця! Ще й собачка, яку ніхто ніколи не вигулював, справляла нужду лише на балконі, а я мусила за нею прибирати. А якщо так надзюрить, що потече вниз, бабця з першого поверху влаштовувала скандал, і я мусила спускатися й мити її балкон.

Вишенькою на торті була, звісно, синьйора Філомена. Цю бабусю, голову сім'ї, у містечку Афрагола знали всі мешканці. Кожен без винятку поступався їй дорогою завжди й скрізь: у магазині, на проїжджій частині, навіть на заправці. Інакше бабця Філомена відкривала рота й починала кричати так, що навкруги вмирало все живе й здригалося неживе.

Пам'ятаю, якось вийшла я на балкон, а жіночка-українка, яка працювала в хаті навпроти, кричить мені: "Привіт! Дівчино, ти справжня чемпіонка! Тут ніхто й двох тижнів не витримував! А тебе я вже третій місяць у цій хаті бачу!" Так і було. Я і досі терпіла б, бо вирішила залишатися там, доки не вивчу мови, аби у ще гіршу халепу не потрапити. Але одного дня сталася біда — я знепритомніла.

Розплющую очі, переді мною стоїть приватний лікар і перелякана бабця Філомена. Я зрозуміла: щось серйозне, але ніхто для мене, нелегалки, не збирався викликати швидку. Тоді я зателефонувала до Олі, з якою познайомилася дорогою до Італії. Жила вона зовсім близько, у сусідньому містечку. На щастя, цього дня Оля мала вихідний, тому погодилася відвезти мене до лікарні.

Згадує.

Марина лежить на ліжку. Їй роблять УЗД. Чоловік у білому халаті з серйозним виглядом дивиться на монітор, потім просить медсестру покликати іншого лікаря. Дивляться разом. І тут Марина чує...

Лікар: В операційну.

Медсестра: Сьогодні?

Лікар: Негайно!

Далі відбувається все, як в американському кіно: вбігають медсестри, пересаджують дівчину в крісло на колесах, везуть коридором. Аналізи, кардіограма, група крові — усе робиться миттєво.

Марина (в кріслі): Олю, я не вмираю? Що вони зі мною робитимуть?

Оля (біжить поруч): Яка різниця? Ти жити хочеш? Довірся їм. У тебе немає вибору. Операційна. Перед Мариною жінка-анестезіолог.

Марина (не знає, як правильно сказати в майбутньому часі): Я не вмирати?

Анестезіолог у білій масці на обличчі сміється очима, хитає головою: "Ні". Темрява.

Дівчина прокидається від болю порізаного живота. Бачить, що в її руці стирчить голка від крапельниці, а поряд на краєчку ліжка притулилася й спить Оля.

Марина: Олю, ти що так усю ніч біля мене спала?

Оля: Аякже.

Жінка піднімається і, впевнившись, що Марині нічого не загрожує, біжить на роботу.

Марина згадує, як у лікарні на ліжку інколи накривалася з головою, щоб поплакати, бо всіх жінок відвідували родичі, а її — ні. Дівчина розуміла, що ніхто й не прийде. Оля працювала, а більше в Марини нікого не було. А ще в лікарняному простирадлі була дірочка, через яку Марина спостерігала, як жінки з палати проводили своїм родичам екскурсії, тицяючи в неї пальцем і називаючи везучою, бо лікар сказав: якби звернулися на пів години пізніше, дівчину вже не врятували б. Тому всі так і називали Марину — Фортуната.

Жінки в кав'ярні слухають Маринину розповідь, одна навіть витирає сльози.

Перша жінка: Боже, дитино, що ти пережила!

Друга жінка: Ну, а господарі-роботодавці? Вони тебе покинули вмирати й усе?

Марина: Ні! Вони як довідалися, що все серйозно, то навіть до лікарні приїхали. Перепрошували. Зізналися, що тоді мені не повірили, а я на них уже дивитися не могла. Єдине, за що вдячна, за автівку з водієм, що до Олі відвіз.

Третя жінка: А куди ж ти, бідна, потім пішла?

Марина: До Олі. Вона мене в день виписки до себе забрала. Господарям я сказала, що по речі приїду пізніше. Жила в Олі: готувала, прибирала, намагалася допомогти як могла, щоб не бути їй тягарем.

Якось у неділю поїхали ми з Олею до Неаполя. Там, на базарі, я зустріла Людмилу. Пам'ятаєте мою Люду з пенсійного? Це ж я її підбила поїхати в Італію, але вона вибралася трішки пізніше, тому ми й загубилися.

Згадує. Марина з Олею базарюють, здалеку їм махає рукою якась жінка.

Люда: Маринко! Ти? Як це можливо?

Марина (радісно): Люда?! Привіт!

Люда: Ти де зараз?

Марина (*радісно*): Поки що в подружки живу. Після операції не працюю.

Люда: Якої ще операції? Так, їдьмо зі мною. У нас якраз для тебе легка робота є! Дідусь, не лежачий. Йому компанія потрібна. Дорогою мені все й розкажеш!

Марина (*до Олі*): Олю, можна я поїду?

Оля: Звісно, можна. Я ж тебе не тримаю. Головне, щоб робота була неважка.

Марина: Я й поїхала. Так опинилася на роботі в дідуся Антонію. Ще я познайомилася з Людиними подругами, які потім стали близькими і для мене.

Антонію такий цікавий, завжди мені переповідав свої спогади про Африку. Класний був дідусь, а син у нього — падлюка. Пам'ятаю, вечеряю з Антонію, а він мені й видає...

Згадує. Говорять італійською.

Антонію: Скільки в мене вже жінок працювало! Готували смачно, гарні господині, а от купати мене ніхто не захотів.

Марина (*до жінок*): Я ледь не вдавилася! Біжу до подруг, Люди й Стефи, жаліюся, бо не раз чула, що в Італії навіть старі діди до українських жінок чіпляються.

С т е ф а н і я : Та що він тобі зробить? Йому майже дев'яносто років! Бахни трішки винця для хоробрості і з серйозним виглядом веди його до ванної кімнати. А там так видрай, щоб у нього всі еротичні фантазії, якщо і були, під тією мочалкою стерлися!

Марина: Так я і вчинила. Прийшла, кажу: "Ану ходімо! Купати буду".

Дід не очікував, перелякався, але пішов. Затулився шторкою. А я вже налаштувалася, брови насупила, а в думках: "Знову мій останній робочий день. Не дай Боже, зараз дідусь щось надумає утнути, звільнюсь одразу. Що за доля в мене така?" Смикнула шторку, а він стоїть там, як переляканий зайчик, труси аж до носа натягнув, обома руками за них тримається і від сорому не знає куди очі подіти. Мені так смішно стало. Аж зітхнула з полегшенням, що продовжу з дідусем працювати. Кілька місяців усе було добре, а потім дещо сталося.

Одного дня покликав мене Антонію до вітальні. Дивлюся, наче він чимось стурбований. Думаю: "Чи не захворів?"

Згадує. Говорять італійською.

Антонію (*скромно, тримаючи гроші в долоні*): Марино, в нашому домі є традиція: у свій день народження до мене приїздить син Франко. Я хочу приготувати йому сюрприз. Чи не могла б ти придбати що-небудь цікаве йому в подарунок? Ще треба в кондитерській торт замовити. Будь ласка, бо я вже п'ять років надвір не виходжу.

Марина (*жінкам у кав'ярні*): Мені стало шкода старенького. Він хоч і не лежачий був, але надвір справді ніколи не виходив. Вирішила зробити йому приємне і придбати подарунок на свій смак.

Готувалися ми з розмахом: подарунок, святковий стіл. Не знаючи людини та її смаків, дуже важко знайти щось потрібне, але мені вдалося. Запитавши в дідуся, хто за гороскопом його син, я придбала срібний брелок для ключів у вигляді Терезів. Як на мене, дуже гарний.

Дідусь недобачав на одне око, тому попросив підписати синові картку з привітанням: "Від усього серця для Франко. З любов'ю від Антонію й Марини". Я почала

було сперечатися: до чого тут я? Я ж того сина в очі ніколи не бачила, а тут — "з любов'ю"? Та Антоніо якось зумів переконати мене, тож заради нього я погодилася.

Нарешті до нас прибув іменинник — синочок, який мені одразу, м'яко кажучи, не дуже сподобався. Ми з дідусем так старалися: накрили шикарний стіл, приготували подарунок, але того "нарциса" нічого, крім самого себе, не цікавило. Він одразу зіпсував усім настрій безглуздим монологом про те, який він нещасний у роботі й особистому житті, а під кінець вечора ще і завів дискусію на тему "бідних жінок-заробітчанок, які так довго обходяться без сексу". Зрештою, той Франко почав натякати, що його улюблене ліжко — саме моє. Я мусила зачинитися на ключ у кімнаті й не виходила звідти доти, доки це італійське бидло не поїхало до свого міста Барі.

Після від'їзду сина дідусь зрозумів, що мав захистити мене під час розмови. Дуже перепрошував, казав, що мріє, щоб я була його невісткою, і шкодує, що так сталося. Пообіцяв, що таке більше ніколи не повториться, а коли я виходитиму заміж, поведе мене замість батька до церкви. Цими словами Антоніо мене неймовірно розчулив, і я зразу все пробачила старенькому.

Однак на цьому історія не закінчилася. Картку з привітанням від мене та Антоніо знайшла дружина Франко, Мірелла, й одразу звинуватила мене в стосунках з її чоловіком. Зателефонувавши, влаштувала сцену ревнощів. Від огиди і відчуття несправедливості мені хотілося послати всіх під три чорти, але, на жаль, я не настільки добре знала італійську. Думаю, тепер ви розумієте, чому я не поїхала з дідусем у Барі до сина. До речі, Антоніо ще й досі там гостює. Навіть не знаю, коли повернеться. Перед поїздкою в нас відбулася розмова.

Антоніо: Марино, ти зі мною до сина не хочеш їхати. Не ображайся, але я не можу залишити тебе саму в будинку.

Ти молода, раптом когось приведеш. А в мене репутація. Тому зустрінемося після мого повернення.

Марина: І куди я мала йти? Жодні запевнення, що я порядна дівчина, не допомагали. Наче Антоніо мене не знає! Чи, може, так дідусь хотів змусити мене поїхати з ним? Проте того "непорозуміння" на ім'я Франко моє молоде серце й мозок удруге не витримали б. Тож розійшлися по-хорошому. Я — до подруги, він — до сина. Ще Антоніо сказав приходити, коли він повернеться. Але ж цей "добрий" дідусь випхав мене надвір, тому тепер навіть не знаю... Я подумала, що цю, третю, роботу мені подруга Людмила знайшла, тому ви мені ще одну винні. Ось, прийшла. Зараз живу в Олі, але не можу нахабніти. *(Дивиться на Галину.)*

Галина: Ні, ну ви чули? Нахабніти вона не може! Які ж ми ніжні. Ми тут усі кожна через своє пройшли. Ти радій, що ми нормальні жінки і в рабство тебе не продали. Жартую. Немає зараз нічого путнього. Тепер з роботами туго... *(Задумалася.)* Слухай, тут є одна бабця... Багатюща — страх! Ніхто до неї на роботу йти не хоче. Вреднюща, зараза... Джузепіною звать. Упевнена, що саме ти з нею впораєшся!

Марина *(розгублено)*: Навіть не знаю. Ви ж потім, коли щось не так, більше мені роботи не знайдете. І куди я піду?

Галина (*радіє, що здихається Марини*): Ти дивись, яка принцеса! Те — не знаю, те — не хочу. Я могла тобі й не казати, що бабця з характером. Розхвалила б, відправила та й усе. Тому йди. Ми тебе не покинемо. Ти он через що пройшла! Такого нарозказувала про себе, що й не засну сьогодні.

Жінки закивали головами й запевнили, що справді не покинуть.

До кав'ярні під'їхало сіре авто.

Галина: О! Дівчата, на сьогодні досить! Он моє аморе прибуло. Та вже й темніє. Розходимося до наступної неділі. Валю, ти зі мною? (*Валентина киває.*) Марино, давай підвеземо тебе до роботи, нам по дорозі. Заодно й вирішиш там усе.

Жінки розходяться. Марина, Галя і Валентина сідають в автівку. Побачивши гарну молоду дівчину, водій-італієць широко розплющує очі й постійно повертається в її бік. Галина відважує тумака йому по потилиці.

Галина: От кобель! (*Валентина усміхається.*) Ну, нічого! Нехай апетит наганяє, їсти все одно вдома буде!

В а л е н т и н а : Мариночко, не втрачай момент, поки молода та гарна, бо життя таке коротке. Оглянешся, а на тебе вже й не озираються. (*Жінки сміються.*)

Марину підвозять до шикарного маєтку. Галина інструктує.

Галина: Слухай сюди, дівчино. Про зарплату домовляйся одразу, адже що багатші, то скупіші. І на голову собі не давай вилазити, бо вони це добре вміють. Ти ще почни їм там пундики виготовляти! Не смій! В Італії ініціатива карається. Щастя тобі, Марино зі Щасливого! Ти в нас наче з казки "Три горішки для Попелюшки". Це твій останній горішок. Використай його з розумом. Жартую. З Богом!

Марина йде.

Галина (*вслід*): Ти нам телефонуй, не цурайся. Ми ж роботу не тільки за гроші шукаємо. Ми нормальні. Просто життя побило сильніше! А втім, хто його знає, кого сильніше...

Марина дзвонить у домофон на воротах. Їй не відчиняють. Раптом з домофона...

Чоловічий голос: Синьйора Джузепіна нікого не приймає, бо почувається недобре. Й узагалі, до неї треба записуватися заздалегідь і приходити у призначений час.

Марина: Дякую. Обов'язково зателефоную.

Дівчина оглядається навкруги. Галя з Валентиною вже давно поїхали. Темно. Марина пішки йде до станції.

ЧАСТИНА II.

Джузепіна

У призначений день Марина приїздить до маєтку синьйори Джузепіни на п'ять хвилин раніше домовленого часу. Дівчина дзвонить у домофон, але ніхто не відповідає. Рівно об одинадцятій ворота відчиняються.

Марина йде доріжкою до прекрасного маєтку. Праворуч від входу на флагштоку теліпається шматочок тканини, схожої на англійський прапор. Коліна в дівчини чомусь

тремтять, ніби перед екзаменом. Чи то пафос будівлі тисне на неї, чи то страх перед невідомістю.

Біля входу Марину зустрічає вже немолодий дворецький. Жестом руки він запрошує гостю зайти до будинку. Провівши її до середини величезного холу, мовчазний чоловік зупиняється.

Дворецький: Зачекайте тут, будь ласка. *(Швидко зникає.)*

Марина стоїть, зачарована чудовим інтер'єром: незвичні старовинні люстри, штори, підсвічники справляють неабияке враження. Раптом її погляд зупиняється на картині у важкій темній рамі, що висить на стіні якраз над аркою. Ця річ дуже контрастує з рештою предметів у кімнаті. На картині зображена розпатлана сива жінка з величезною бородавкою на щоці, на руках у неї сидить злий кошлатий пес. Цей "витвір мистецтва" ніяк не вписується в інтер'єр, але чомусь висить на найвиднішому місці.

Марина: Господи, невже то вона? За що це мені?

Серце в Марини стискається, їй стає моторошно й геть сумно. Хочеться втекти звідси й бігти світ за очі.

З'являється Джузепіна.

Джузепіна: Добрий день, синьйоро чи синьйорино?

Марина відриває очі від картини й повільно переводить їх на господиню, яка так знайома з'явилася. Дівчина бачить перед собою статну, елегантну жінку з гарними рисами обличчя, охайною зачіскою і гострим розумним поглядом. Джузепіна видається впевненою та гармонійною. На руках у неї сидить маленький симпатичний песик. Марині одразу стає легше на душі, й вона трохи веселішає.

Марина: Добрий день. Я синьйорина. Звуть Мариною. Прийшла до вас на роботу.

Джузепіна: Ви непогано розмовляєте італійською.

Марина: Дякую.

Джузепіна: Ну що ж, синьйорино, запрошую пройти до вітальні.

Жінка вітерцем промайнула повз Марину й зупинилася біля одних із безлічі дверей. Упевнившись, що дівчина йде слідом, господиня повернулася і зайшла в кімнату. Марина — за нею.

У великій залі наприкінці довжелезного столу сидить, немов справжня королева, Джузепіна. Біля дверей стоїть уже знайомий Марині дворецький Вінченцо й чекає на дівчину. Щойно вона наближається, чоловік відсуває стілець і жестом пропонує сісти.

Джузепіна стисло розповідає Марині про її обов'язки.

Джузепіна: Попереджаю: ми беремо всіх на однакових умовах — із випробувальним терміном один місяць.

Марина: Я згодна.

Джузепіна: Добре, тоді до роботи!

Так почалася нова сторінка Марининого життя. З кожним днем дівчина дедалі глибше поринає у курс домашніх справ і, відповідно, здобуває довіру Джузепіни. Також вона повинна супроводжувати синьйору і бути поруч, коли покличуть. А кличуть її щохвилини й доручають усе більше справ. Випробувальний термін швидко

закінчується. Марину залишають працювати на постійній основі. Непомітно дівчина стає управителькою будинку.

Якось у гості до Джузепіни приходить її давня знайома, вредна бабця Сісіна. Жінки сидять у вітальні, п'ють каву. Впадає в очі контраст: статна, струнка Джузепіна і товстенька, з маленькою голівкою та хитрими оченятами Сісіна. Гостя трохи глухенька, тому розмовляє голосно.

Сісіна (*скрипучим голосом*): А твоя нова робітниця Марина нічого в тебе ще не поцупила?

Джузепіна: Звідки мені знати? Сподіваюся, що ні.

Сісіна: Ти занадто довірлива, це легковажно з твого боку. Мою родичку в Бергамо одна така обікрала. Забрала все: срібло, прикраси, навіть постільну білизну.

Джузепіна: Також українка?

Сісіна: А дідько їх знає: українка чи румунка. Ти хоч документи в неї перевірила?

Джузепіна: Звісно, я ж її на роботу наймала й усе оформила за законом.

Сісіна: Ти за неї ще й податки платиш? То вона повинна на тебе молитися і руки тобі цілувати! На всьому готовому тут сидить, ще і гроші отримує. Ой, піду. Синок має приїхати. Другий місяць обіцяє з нареченою познайомити, але постійно відкладає зустріч. Чому б це? П'ятдесят років, а ніяк не одружиться. Запитувала, чи вона хоч неаполітанка. А він мені: "Мамо, та яка різниця? Я досі не одружився, бо тобі всі не такі". От діти! Живеш заради них, а вони... До зустрічі! Будь обережна зі своєю українкою!

Марина чує цю розмову, але розуміє, що краще не втручатися. Сумна піднімається до себе в кімнату.

Дівчина зникає, що в будинку багато прислуги, тому завжди шумно. З часом вона вивчає вподобання господині, розклад її життя, буває з нею на різних заходах: виставках, концертах, навіть кінських перегонах. Джузепіна має власну конюшню. Коли вона їздить верхи, Марина супроводжує її на велосипеді, щосили кумедно крутить педалі, намагаючись наздогнати. Згодом дівчина наважується брати уроки верхової їзди. Перший раз її заледве висаджують на коня дві служниці, а Джузепіна, професійно тримаючи спину, гарцює поруч.

Марину захоплює нова робота, попри нестерпний характер господині. Дівчину засмучує лише те, що Джузепіна не дуже схильна до спілкування, і те, що Марина мусить обідати з іншими працівниками в кімнаті для прислуги. Українці хочеться більше дізнатися про Джузепіну від самої Джузепіни.

За столом обідає вся обслуга. З ними сидить і Марина.

Марина (*до робітників*): Давно хотіла запитати про картину в холі. Хто той автор, який так спотворив нашу Джузепіну, і чому цей "витвір мистецтва" висить на найвиднішому місці?

Служниця (*посміхається*): Щоб не забувати про своїх ворогів. Жартую. Насправді ми не знаємо. Для нас це також загадка.

Дворецький: Я працюю тут майже двадцять років. Коли вперше сюди прийшов,

вона вже там висіла.

Лунає дзвінок. Вінченцо підхоплюється, хапає десерт і мчить у їдальню до Джузепіни.

Марина (*про себе*): Мабуть, не так тут і погано, якщо двадцять років працює...

Дворецький повертається з десертом у руках.

Дворецький (*розгублено*): Марино, вона чомусь хоче, щоб його принесла ти...

Марина (*жартома*): Вінченцо, я не збираюся нікого "підсиджувати". Тобі немає чого хвилюватися.

Дівчина заходить у залу, наближається і мовчки ставить десерт перед Джузепіною. Повертається, щоб вийти.

Джузепіна: Стій! Сядь, будь ласка.

Марина сідає за стіл.

Джузепіна: Я вражена твоєю обізнаністю в мистецтві. Чим іще тебе захоплює Італія?

Марина: Ваша країна прекрасна! Мені подобаються музика, природа, кухня.

Джузепіна: Кухня? Цікаво, а що саме?

Марина: Фаршировані баклажани, різноманітні страви з пастою, лазанья. Я навіть соус бешамель сама готую.

Джузепіна (*здивовано*): Ти вмієш готувати лазанью? (*Марина мовчить.*) Жартую. Не сумніваюся, ти готуєш її бездоганно. А що про мене кажуть люди?

Марина: Вас справді це цікавить? Я думала — ні. Та й невже я вам розповіла б?

Джузепіна (*з цікавістю*): А чому ні?

Марина (*усміхаючись*): Ну, ви ж не хочете залишитися без прислуги?

Джузепіна: Господи, що то молоде! Ти вже й так забагато сказала. Може, тобі хотілося б дещо змінити або про щось у мене запитати? А то якось немає коли й поговорити.

Марина: Мене все влаштовує, але одне питання не дає спокою.

Джузепіна (*весело*): Яке?

Марина (*боязко*): Картина. Ваш портрет у холі на стіні. Я, коли його вперше побачила, подумала, що зараз до мене вийде страховисько, але з'явилися ви, і мені аж полегшало.

Джузепіна: Чому?

Марина: Тому що ви геть не схожі на жінку з картини! Як це пояснити? Ви — повна протилежність тій, що на картині, хоч і видно, що її малювали з вас.

Джузепіна (*радісно*): Невже? Значить, вона висить на правильному місці. Цю картину мені подарував один близький друг, Сальваторе, якого не влаштовував перебіг подій у наших стосунках. Він хотів від мене більшого, але зорі склалися по-іншому. Тому Сальваторе намалював, якою я стану, якщо зістаріюся без нього. Смішно, правда?

Марина: А як ви наважилися показати її всьому світові?

Джузепіна: Чом би й ні? Ти ж сама сказала, що жінка на картині — моя повна протилежність. На її тлі я значно красивіша.

Марина: Ви й без того гарна. *(Пауза.)* А він живий, той ваш друг?

Джузепіна: Так.

Марина: Серйозно? У нього є сім'я?

Д ж у з е п і н а : Ні, він так і не одружився.

Марина: Зрозуміло. Дозвольте піти до себе.

Джузепіна: Звісно, іди. *(Марина прямує до дверей.)* Як ти ставишся до того, щоб сьогодні разом повечеряти в ресторані?

Марина: Я — із задоволенням. *(Іде.)*

Замріяна дівчина піднімається у свою кімнату. Марина в захваті від почутої історії і від того, що Джузепіна потроху розкривається. "А вона жіночка, як кажуть, з перцем", — думає собі дівчина.

Вечір. Джузепіна з Мариною заходять у шикарний ресторан. Біля вікна стоїть рояль, звучить музика. Їх садять за найближчий до інструмента столик. У Марини від щастя блищать очі.

Джузепіна: Якщо тебе дратує музика, можу попросити, щоб нас пересадили.

Марина: Ні, що ви! Я радію! Обожаю рояль, трішки сама граю.

Джузепіна: Ти граєш на роялі?

Марина: На фортепіано. Але в актовій залі нашої музичної школи стояв рояль. Нам дозволяли грати на ньому лише під час екзаменів й академічних концертів.

Офіціант наливає жінкам білого вина. Джузепіна піднімає келих, підходить до рояля, кладе руку на плече маестро й шепоче щось йому на вухо. Той закінчує грати, піднімається і відходить. Джузепіна запрошує Марину сісти за інструмент. Дівчина грає уривок "До Елізи" Бетховена, "Неаполітанську пісеньку" Чайковського.

Джузепіна: Як гарно! А можеш зіграти щось українське?

Марина грає "Ой у гаю при Дунаю" і тихенько наспівує. Усі присутні звертають увагу на дівчину, захоплено її слухають, аплодують. Джузепіна радісно обіймає Марину за плече, ідуть до столу.

Джузепіна: Я вражена! Яка душевна мелодія! Українська мова така милозвучна! *(Сідають за стіл.)* Ну, замовляймо.

До жінок наближається симпатичний елегантний чоловік. Він вітається, з ніжністю дивиться на Джузепіну, потім переводить погляд на дівчину. Марині телефонують, вона перепрошує і швидко виходить із зали ресторану.

Джіорджо: Джузепіно, ти, як завжди, неймовірна! А хто ця прекрасна Попелюшка, яка щойно так душевно грала на роялі і швидко зникла? Навіть туфельки не залишила...

Джузепіна *(радісно)*: Джіорджо, ти сама галантність. Марина — моя помічниця, а тобі варто трішки вгамувати свій запал. Вона занадто чутлива для недовгочасних пригод, які ти так любила.

Джіорджо: Я ж фотограф. У мене тонка творча натура, яка завжди прагне пристрасі й неповторної музи. Здається, ця дівчина — справжній скарб, алмаз, який потребує достойного огранювання. Джузепіно, прошу, дай мені шанс, улаштуй нам

побачення. Обіцяю бути благородним і чемним. *(Очі в чоловіка блищать і видають неабияку зацікавленість незнайомкою.)*

Джузепіна: Нічого не обіцятиму, бо це не від мене залежить. Марина щира й непередбачувана, змусити її до чогось проти волі неможливо.

Джорджо *(улесливо)*: Знаю, тобі все до снаги.

Джузепіна: От хитрун! Добре, я спробую.

Марина стоїть на вулиці й спілкується телефоном із матір'ю.

Марина: Мамо, за гроші не хвилюйся. Як отримаю зарплату, одразу вишлю. Коли вже той Юрко закінчить навчання і сам зароблятиме? Піду, бо я на роботі.

Євдокія: Яка робота в такий пізній час?

Марина: Ну, не зовсім робота. Ми з Джузепіною сьогодні вечеряємо в ресторані.

Євдокія: А Ігореві твоєму що казати? Я вже не знаю, що вигадувати.

Марина: Ніякий він не мій, і не треба нічого вигадувати. Працюю і все. Я сама йому зателефоную. Добре, мамочко, цілую!

Дівчина повертається в ресторан. Джузепіна сидить за столиком уже сама. Марина перепрошує. Офіціант приносить шикарну страву, яку замовила Джузепіна, та пляшку шампанського від Джорджо.

Ранок. Марина з Джузепіною снідають у залі. Одна з хатніх робітниць, Віолетта, підглядає за ними через відчинені двері. Помітивши це, дворецький жестом робить їй зауваження. Жінка відходить від дверей і повертається в їдальню для обслуги.

Віолетта: Так нечесно! Ми всі прийшли в цей дім раніше, ніж Марина. Чому саме вона снідає з господинею? По-моєму, або всі, або ніхто!

Дворецький *(спокійно)*: Віолетто, коли матимеш власний маєток і прислугу, то особисто вирішуватимеш, кому з ким снідати. Нова робітниця за нетривалий термін стала управителькою будинку, тому, думаю, їм є про що поговорити з господинею. Заздрість — погана риса.

Віолетта: Хто ж заздрить? Просто я за справедливість, а от у тебе, Вінченцо, ніколи не було улюбленців, а тепер є. *(Посміхається і йде.)*

Зала, де снідають Марина з Джузепіною.

Марина *(до Джузепіни)*: Хотіла ще вчора з вами поговорити та навіть не знаю, з чого почати.

Джузепіна: Головне — почати.

Марина: Мені сказали, що у вас є син, який живе в Австралії. А ще чула від працівників і бачила на фото в альбомі, що ви маєте багато родичів по всій Італії. Можна було б запросити всіх на Різдво сюди...

Джузепіна *(поперхнувшись водою)*: Як це — всіх? Мій син точно не приїде, у нього робота. А родичі... Як ти собі це уявляєш? Різдво — родинне свято, а яка вони мені родина? Ніколи навіть не зателефонують! До речі, ці, як ти кажеш, "родичі" все одно не приїдуть, бо ненавидять мене й уже не дочекаються, коли помру, щоб отримати мое майно! Я давно жлала заповіт, і вони про це чудово знають, але, думаю, довго їм доведеться чекати, бо я прекрасно почуваюся! Єдине, що мене турбує, — холод.

Постійно мерзну. Ще б пак, сплю сама на такому величезному ліжку. Та від цього не помирають, тому облиш свою ідею.

Марина: От бачите, ви самі розумієте, що жити на самоті кепсько. Чому тоді завжди всіх відштовхуєте? Ніколи нікого не запрошуєте, ні з ким не спілкуєтеся. Вибачте, але інколи мені здається, що ви ніяка не італійка, бо італійці дуже компанійські.

Джузепіна: Ну, по-перше, я лише наполовину італійка, а по-друге, чому це я відштовхую? І взагалі, я сама собі чудова компанія!

Марина: То давайте хоч вашого друга, який картину подарував, запросимо. Де він живе?

Джузепіна: Сальваторе? За двадцять кілометрів звідси.

Марина: Господи! Він майже поряд, а ви навіть не дозволяєте себе навідати?

Джузепіна: Марино, поговорімо краще про тебе. Я вже літня жінка, але ти — дівчина. Ні з ким не зустрічаєшся. Ніколи не чула, щоб тебе взагалі цікавили чоловіки.

Марина: У мене від них одні негаразди.

Джузепіна: Ти ж молода і вже така розчарована. Хіба можна так думати? Коли ми були в ресторані, на тебе всі чоловіки задивлялися. Невже всі вони погані? Пам'ятаєш, до нас підходив мій приятель? Його звать Джіорджо. Тільки про тебе й розпитував, мріє запросити на побачення.

Марина: Той пихатий нарцис? Що ви! Я педантичності вже так наїлася! Досить. *(Винувато.)* Вибачте, я не про вас.

Джузепіна: Зараз я тобі дещо покажу.

Жінка підносить і розгортає свій альбом із відвертою фотосесією, де вона має надзвичайно спокусливий і чуттєвий вигляд.

Марина *(захоплено)*: Ви така гарна на цих світлинах і така справжня! Господи, хто це фотографував? Це ж справжній талант, людина, поцілована Богом!

Джузепіна: Це Джіорджо, про якого я тобі казала. Тож погоджуйся.

Дівчина замислюється, тримаючи в руках альбом.

Марина: У мене виникла ідея! Складемо угоду: ви погоджуєтеся запросити всіх до себе на свято, а я іду на побачення з Джіорджо. Як вам?

Джузепіна: Що тобі сказати? Роби як знаєш. Свято й усі приготування до нього контролюватимеш сама. Піду зателефоную Джіорджо, повідомлю чудову новину. Нехай порадіє, він так мене вмовляв.

Марина вже не чує останніх слів про Джіорджо, бо радісно біжить писати запрошення всім родичам Джузепіни.

У домі тривають приготування до свята: замовлення подарунків, продуктів.

Марина неохоче збирається на побачення, перебирає свій гардероб і не може визначитися, що вдягнути. Тим часом Джузепіна телефонує в магазин, з якого швидко доставляють пакунки з одягом.

Марина *(до кур'єра)*: Як управителька цього будинку запевняю вас, що сьогодні ми нічого не замовляли. Зачекайте, будь ласка, я все з'ясуую.

Джузепіна (з вікна): Марино, це моє особисте замовлення. Прийми й піднімися до мене.

Дівчина з пакунками заходить до Джузепіни.

Марина: Я ледве не відправила їх назад. Зазвичай ви попереджаєте мене, а цього разу — ні.

Джузепіна: Я навмисно нікому нічого не сказала. Це сюрприз для тебе. Відкривай!

Марина розбирає пакунки, дістає звідти гарну темно-синю сукню і чорні туфлі.

Марина: Це все мені?

Джузепіна: Звісно. Ти ж маєш піти до ресторану шикарно. Приміряй!

Марина, одягнувши сукню, стоїть перед дзеркалом. Вбрання гарно облягає чудову фігуру дівчини.

Марина: Яка краса! А колір!

Д ж у з е п і н а : Він тобі дуже пасує.

Марина: Звідки ви дізналися про мій розмір і смак?

Джузепіна (усміхається): Рада, що тобі подобається. Як дізналася? Я спостережлива. Щодо кольору... Мій батько чудово розбирався в моді й завжди казав: "Сумніваєшся, який одяг обрати, — вибирай глибокого синього кольору. Він елегантний і личить усім. Це колір спокою і надійності". Мені здається, ти народжена для такого вбрання, навіть постава змінилася. Таке враження, що ти вже колись носила схоже. Щось ти приховуєш, дівчино.

Джузепіна відмикає шухлядку комода й дістає зі шкатулки, яка там лежить, срібну фамільну брошку у вигляді пір'їнки, чіпляє її Марині на сукню, довершуючи елегантний образ.

Марина: Ця витончена брошка — витвір мистецтва! Дуже вам вдячна. Можна повернути вам гроші хоча б за сукню?

Джузепіна: Не вигадуй дурниць. Буде тобі від мене подарунок на Різдво. А щодо Джіорджо, нічого не бійся. Він тебе не образить. Це просто вечеря. Ніякого продовження не буде, якщо ти, звісно, сама цього не захочеш. Він не нахаба. Та нехай тільки спробує! Мій водій тебе відвезе. Гарного вечора, дівчинко!

Джіорджо вже чекає на Марину в маленькому ресторанчику. Коли дівчина з'являється, чоловікові перехоплює подих від її вроди.

Джіорджо: Добрий вечір, Марино.

Марина: Вітаю. Ви розмовляєте українською?

Джіорджо: Так, зовсім трішки.

Марина: Це дуже приємна несподіванка для мене...

Вони пригубили шампанського за знайомство, з'їли по тістечку і їдуть автівкою Джіорджо до театру. Фотограф — іще той завойовник сердець.

Джіорджо: Згадавши про твою любов до музики, я замовив квитки в театр. Вибач за сміливість. Сподіваюся, ти будеш вражена.

Марина мовчки розглядає у вікно святкове місто, яке сяє різноманітними вогниками і щасливими усмішками незнайомих людей. Дівчині стає так радісно, що

вона не помічає, як швидко вони приїхали до театру. Однак тут на відвідувачів чекає невдача: біля входу висить оголошення: "Концерт скасовано через хворобу диригента".

Джорджо емоційно сприймає таку звістку й спересердя б'є долонею по афіші.

Джорджо: Яка невдача!

Марину це добряче лякає. Чоловік перепрошує і намагається виправдатися, але що сталося — те сталося.

Джорджо: Маю пропозицію: спочатку можемо поїхати до найкращого рибного ресторану, що біля самого моря, а потім прогуляємося вечірнім містом.

Марина: Згодна.

Приїждять у ресторан. Дме сильний вітер, море жене хвилі й бурлить, наче Джорджо біля театру. Видається дуже символічно. Але всередині закладу доволі комфортно: тихенько грає ненав'язлива музика, на столиках палахкотять маленькі свічки. Марині тут затишно. Напруга поступово спадає.

Джорджо галантно допомагає дівчині зняти пальто й сісти за стіл, потім передає одяг працівникові ресторану і простягає Марині меню.

Джорджо: Знаю про твою скромність, але хочу, щоб ти сама обрала те, що найбільше подобається. Мені ще випаде дізнатися про твої смаки, якщо пощастить.

Марина (*вирішила підбадьорити*): Люблю море, хвилі й рибу, тож ви вгадали.

Д ж і о р д ж о : Марино, будь ласка, звертайся до мене на "ти".

Марина: Добре. Прошу, зроби замовлення на свій смак, я не дуже знаюся на цих назвах у меню італійською.

Джорджо: Я привіз тебе до моря, бо твоє ім'я означає "морська". Про рибу не знав, але радий, що догодив. І справді, оберу щось на свій смак. Обіцяю сюрприз.

Марина (*про себе*): Та він неабиякий романтик, але чогось явно не договорює. Якось занадто справно в нього виходить говорити українською...

Дівчина з цікавістю розглядає на стіні репродукцію картини. Відірвавшись від меню, фотограф перехоплює її погляд.

Джорджо: Паллада — героїня картини Сандро Боттічеллі.

Марина: Це ж треба — не знала про цю картину. Мені дуже подобається "Народження Венери".

Джорджо: Ти знайома з творчістю Боттічеллі?

Марина (*усміхається*): Уявляєте?

Д ж і о р д ж о : Ми ж домовлялися на "ти"!

Вражений обізнаністю Марини, Джорджо робить замовлення. Офіціант доволі швидко приносить тарілку маленьких смажених анчоусів, наповнює келихи дорогим білим вином і йде.

Джорджо (*самовпевнено*): Вип'ємо за тебе, Марино. Переконаний: ти — неймовірна жінка. Як найкраще вино відкривається з кожним неспішним ковтком, так і ти ставатимеш дедалі цікавішою під час кожної нової зустрічі.

Марина пригубила вина і, не відриваючи очей, здивовано розглядає незрозуміле замовлення. Невже це та шикарна риба, яку обіцяв Джорджо? Перед очима в дівчини

з'являється образ українки Галини.

Галина: Перевелися чоловіки, що там казати! Усі вони кобелі і скупердяї, їм лише одне треба. Навіть у ресторан жінку нормально повести не можуть. Якщо вже наважаться запросити, то мріють, щоб вона замовила тільки воду й смажені анчоуси.

Марина (*про себе*): А ось і смажені анчоуси. З рибою все сходиться, але навіщо тоді цей пафос із дорогим вином? Щоб мені мізки запудрити і споїти? Точно!

Джорджо (*підливає дівчині вина*): Чому ти мовчиш? Повір, мені хотілося подарувати тобі казку, але така невдача — театр зачинили.

Марині стає гидко на душі через меркантильність залицяльника під час першого побачення. Дівчина бере келих із вином і дивиться в бік рояля, за яким професійний піаніст гарно грає ліричну мелодію. Джорджо тихенько підходить до Марини й запрошує її на танець. Дівчина погоджується. Чоловік милується нею, відчуває аромат її парфумів. Щойно їхні погляди зустрічаються, музика стихає.

Джорджо підводить Марину до столу й знову наповнює її келих.

Марина (*подумки*): Точно споює. Правду Галина казала...

Дівчина піднімає келих.

Марина: Третя — за кохання! (*Відпиває ковток вина й думає про себе.*) Ну що ж, якщо це саме та неймовірна риба, то будемо вечеряти. Я голодна, можу швидко сп'яніти.

З'ївши анчоуси, Марина піднімає очі й бачить, як двоє кухарів несуть на велетенських тарілках різноманітне рибне асорті. Чого там тільки немає! Підходять, ставлять на стіл перед Мариною.

Джорджо: Марино, я ж обіцяв тобі сюрприз, а ти вже анчоусів наїлася. То ж була закуска. Я замовив найсмачніше з усього, що було в їхньому меню, щоб ти скуштувала і наступного разу визначилася, що тобі подобається найбільше.

Марина ніколи в житті не бачила такого різноманіття рибних страв. Посеред тарілки лежить величезний червоний омар, по боках — смажені морські окунці, золота риба, лосось на грилі. На іншому блюді — кільця кальмарів у клярі, величезні аргентинські креветки-гриль і щупальця восьминогів.

Спочатку дівчина не розуміє, куди їй подітися від сорому за те, що повірила в теорію Галини щодо образу сучасного чоловіка, але потім розуміння кумедності ситуації бере гору. Марина так голосно сміється, що всі відвідувачі ресторану повертають у її бік голови, бажаючи дізнатися, що ж там трапилося.

Джорджо розгубився, не розуміє, що сталося, але йому так подобається настрій Марини, що він і сам починає сміятися.

Після вечері обоє виходять надвір і вирішують прогулятися до площі, де потрапляють на різдвяний ярмарок. У повітрі панує атмосфера свята. Марина в захваті від різноманіття іграшок, ялинкових прикрас. Вона вибирає собі велику кульку, усередині якої на підставці стоїть гарненьке янголятко з розкритими крилами, а навколо нього падає сніг. Джорджо купує цю кульку й дарує її Марині. Прогулюються.

Марина: Ти мені не розповів, звідки в тебе такі знання української.

Джорджо: Мені доводилося працювати в Україні. Був у Києві, Дніпрі й Леві.

Марина: У Львові? Цікаво... Фотографував?

Джорджо: Ну, можна й так сказати...

Марина: І як тобі наші жінки?

Джорджо: О, вони дуже гарні й незалежні. Італійки також красиві, але по-своєму.

Марина: Ти говориш як справжній італійський джентльмен і, певно, маєш рацію (усміхається). А що тобі найбільше запам'яталося в Україні?

Джорджо: Багато чого, церкви, їхні маківки. Вони у вас схожі на "чіполька"?

Марина: На цибульку?

Джорджо: Так. Насправді, коли я зайшов до храму в Києві, то був вражений. Усе в позолоті, так гарно й багато, а люди, навіть старенькі, чомусь стоять, а не сидять. Вважаю, що це неправильно, бо в церкві треба думати про Бога, а не про біль у ногах.

Марина: Цікава теорія. Може, тебе ще щось вразило?

Джорджо: Зима. У вас дуже гарні, сніжні, але холодні зими. Пам'ятаю, що українці вкладають ковдру у спеціальний конверт. Як він називається?

Марина: Підковдра (усміхається). На першій роботі в Італії мені дали простирadlo й ковдру, щоб укриватися. У мене тоді промайнула думка: "Певно, вони думають, що я безхатко, навіть підковдри не дали!" Я ж не знала, що у вас її просто не існує.

Джорджо: Я постійно мерз. Узимку просто не витримував.

Марина (усміхається): Бідний! Мабуть, із нетерпінням чекав весни?

Джорджо: Ні, я чекав літа... Це через холод у вас п'ють горілку? Колись в Італії я познайомився з українкою Оксаною. Запитав її: "Чому у вас лише жінки на заробітки їздять? Італійці також працюють у Німеччині, Австрії, навіть Австралії, але переважно чоловіки". Вона відповіла: "У нас чоловіки п'ють". Я тоді подумав: "За що вони п'ють, як на життя не вистачає?"

Марина (трішки обурливо): Ну не всі ж п'ють, є багато хороших чоловіків. Мабуть, тій Оксані пияк попався, от вона за всіх і розписується! До того ж ваші чоловіки їздять Європою легально й не мають із цим жодних проблем. Ви можете жити де завгодно, а для нас існують інші правила. Знаєш, скільки українців працюють за кордоном нелегально?

Джорджо: Вибач, Марино, не хотів тебе образити.

Марина: Добре. Я розумію. Давай змінимо тему. (Поглянула на вітрину піцерії.) А які українські страви тобі запам'яталися найбільше?

Джорджо: Червоний суп із квасолею.

Марина: Може, борщ?

Джорджо (усміхається і киває головою): Мій французький товариш так смішно його їв. Спочатку ложкою вибирав рідину, а потім виделкою доїдав овочі.

Марина: Мабуть, тому, що у Франції всі рідкі страви перетирають.

Джорджо: До нього ще подавали такий маленький хлібчик із "лалю".

Марина: З часником? Пампушки?

Джорджо (киває): Я тоді так наївся тих пампушок із часником, що не міг на зустріч

поїхати.

Марина: Зрозуміло, але ж як смачно! А яка страва тобі найбільше сподобалася?

Джіорджо: Боже, як вона називається? Зараз поясню: рис із м'ясом загортають у капусту. Дуже смачно.

Марина: То це ж голубці!

Джіорджо: Точно.

Марина: Я вмію їх готувати. У піст замість м'яса можна додавати гриби. Мене бабуся навчила. Вона завжди постувала й готувала смачнющі голубці! Аж слинка тече, як згадаю.

Захопившись розмовою, Марина з Джіорджо непомітно дійшли до автомобільної стоянки.

Джіорджо: Наступного разу обов'язково приготуємо голубці з грибами.

Марина: От хитрий! Натякаєш на нову зустріч?

Джіорджо відчиняє Марині двері автівки й відвозить дівчину до Джузепіни.

Джіорджо: Дякую за неймовірний вечір і сподіваюся на нове побачення. З мене обіцяний концерт.

Марина: І тобі дякую.

Весела Марина заходить у дім, знімає взуття і тихенько піднімається сходами. Джузепіна лежить у ліжку й чує, як зачинилися двері Марининою кімнати. Задоволена господиня заплющує очі. Марина ставить кульку з ангелом на поличку, милується нею.

Джіорджо повертається у свій шикарний маєток. У його будинку повно моніторів. Фотограф комусь телефонує.

Джіорджо (*по телефону*): Ви повинні доповідати мені про кожен її крок, щойно вона вийде з будинку. На зв'язку.

Чоловік наливає собі коньяку, підходить до комода, на якому стоїть фото Джузепіни, і дивиться на нього.

Ранок. Марина, як завжди, бігає, займається домашніми справами, потім підходить до дворецького із запрошеннями для родичів.

Марина: Вінченцо, любий, будь ласка, їх треба розіслати негайно!

Дворецький: Добре, синьйорино, усе зроблю.

Марина: Дякую, ти — золото!

Тим часом Джузепіна з нетерпінням чекає, що дівчина прийде й усе їй розкаже про вчорашній вечір. Натомість Марина приходить і сповіщає про сюрприз, який відбудеться об одинадцятій. Дочекавшись кінця сніданку, Джузепіна не витримує.

Джузепіна (*роздратовано*): Чому ти мені досі нічого не розповіла? Як минув учорашній вечір? Як тобі Джіорджо?

Марина: Усе добре. Джіорджо хотів повести мене на концерт, але його скасували, тому ми поїхали в ресторан, що біля моря, і їли там дуже смачну рибу.

Джузепіна: І все?

Марина: Ні, ще танцювали.

Джузепіна: Зрозуміло.

Марина з нетерпінням чогось чекає. Нарешті до маєтку привозять красиву ялинку. Усі працівники оживляються. Джузепіна, одягнена в костюм для верхової їзди, з усмішкою спостерігає через вікно, як зелену красуню заносять у дім.

Джузепіна: Ох, яка ж вона ще дитина! Оце її сюрприз? Радіє ялинці більше, ніж побаченню.

Спускається сходами.

Джузепіна (*до Марини*): Бачу, у тебе сьогодні багато приємних турбот. Можеш спокійно займатися справами. Я хочу трішки побути на самоті.

Господиня йде в конюшню, там із любов'ю гладить свого жеребця, розмовляє з ним. Потім сідає верхи й гарцює по алеї перед будинком.

Тим часом Марина щось шукає на полиці й випадково чіпляє кульку з ангелом. Подарунок Джіорджо падає, скло тріскається і розбивається. Вода з кульки виливається на підлогу.

Тієї самої миті Джузепіна падає з коня.

Марина присідає.

Марина: "Яка невдача!" — сказав би Джіорджо, але не я. Зараз ми все виправимо.

Дівчина піднімає пошкоджений подарунок, серветкою відламує залишки скла, витрушує сніг. У її руках залишається прекрасний непошкоджений ангел із розкритими крилами.

Марина: Який гарнесенький! Сидів там, за склом, наче курчатко в шкаралупці, і ось народився. З днем народження! (*Сміється.*)

Марина ставить ангела на поличку й задоволена виходить із кімнати. Бачить у будинку якусь метушню.

Марина (*зупиняє одного з працівників*): Що трапилося?

Робітник: Джузепіна! Джузепіна впала!

Марина: Як упала?

Робітник: Із коня.

Віолетта (*тихенько бубонить, але Марина все чує*): Невже пощастило і ми вперше відсвяткуємо Різдво зі своїми родинами? Ще й приготуватися встигнемо.

Марина накидає пальто і в капцях на босу ногу біжить надвір. Джузепіна лежить на землі, одна з робітниць підкладає під неї теплу ковдру.

Марина: Чому ви її не піднімаєте? Земля така холодна!

Робітниця: Її зараз не можна чіпати, вона травмувала не лише ногу, а й спину. У таких випадках зайві рухи небезпечні.

Джузепіна (*кволим голосом, ледве дихаючи, до Марини*): Дівчино, ти чому з голими ногами вибігла? Ану йди вдягайся, нам зараз у лікарню їхати.

Марина мчить у будинок. Від хвилювання вона ніяк не може потрапити ногою в штанину. Нарешті вдягається, вибігає надвір. Їдуть до лікарні. Там Джузепіні роблять рентгенівські знімки, гіпсують ногу.

У кабінеті лікаря: Джузепіна сидить у візку, Марина стоїть поруч.

Лікар (*до Джузепіни*): Вам дуже пощастило, дорогенька. Різдво відсвяткуєте вдома,

а після свят знову чекаю на вас у лікарні. Необхідно провести більш серйозне обстеження і перевірити, як загоюється ваша нога.

Джузепіна: Добре, лікарю. Дякую вам, але в мене чомусь таке відчуття, що ви мені не все сказали.

Лікар: І справді! З прийдешнім Різдвом вас, синьйоро!

Джузепіна з Мариною (*направляючись до виходу*): І вас, лікарю!

Кремезний водій Віто привозить жінок додому, бере Джузепіну на руки й заносить у будинок.

Робітники: Ви вже повернулися? Так швидко? Що сказав лікар?

Джузепіна (*з піднятою головою*): Розумію, ви зраділи б, якби на Різдво я залишилася в лікарні, але зі мною нічого страшного не сталося. Усього-на-всього тріщина.

Віолетта (*нещиро*): Синьйоро Джузепіно, ну що ви таке кажете? Ми ж за вас хвилювалися!

Джузепіна: Знаю, про що кажу. Ідіть по кімнатах. Уже пізно.

Насправді працівники боялися навіть подумати про те, щоб залишити робоче місце без дозволу господині, тому чекали на звістку з лікарні. Щойно отримали дозвіл розходитися, усіх як корова язиком злизала.

Зголодніла Марина йде на кухню, набирає на тачку їжі й несе Джузепіні. Вони разом їдять бутерброди, п'ють чай.

Марина: У мене ідея! Давайте відсвяткуємо Різдво з працівниками раніше, а потім усіх відпустимо. Я сама приготую святкову вечерю для вашої родини.

Джузепіна (*відсовує чашку*): Тобто ти запросила всіх родичів у мій дім, а тепер хочеш, щоб я зганьбилася?

Марина (*сумно*): Дякую за комплімент.

Джузепіна: Вибач, я хотіла сказати, що ти не знаєш моїх смаків, італійської кухні, а в мене прекрасний кухар і персонал, та й працюють вони тут уже багато років!

Марина: А ви мені підказуватимете. Я швидко вчуся. Тим паче, ви самі казали, що ніхто не прийде.

Джузепіна: Так і буде. Ну добре. Готуй сама, я тобі довіряю.

Уранці Марина оголошує працівникам звістку про різдвяні канікули. Усі неймовірно щасливі, обіймають дівчину, дякують. Люди вперше, відтоді як працюють у цьому будинку, отримали можливість провести свято зі своїми родинами. Тому вони в чудовому настрої встановлюють і прикрашають ялинку.

Увечері розпочинається маленьке свято для персоналу. Марина радіє за всіх і за себе.

Біля маєтку зупиняється авто — доставили милиці й візок. Марина ховає візок, а милиці заносить у кімнату господині. Джузепіна намагається піднятися, але нічого не виходить. Біль блокує м'язи.

Джузепіна: Я не можу стати навіть на здорову ногу. Що це зі мною? Не розумію. Якось слабкість. Треба все скасувати або святкуйте сьогодні без мене.

Марина: Ну що ви! Усі чекають саме на вас. Ми ж і подаруночки приготували!

Джузепіна: І як, по-твоєму, я мушу йти?

Марина: Зараз покличу Віто. Він вас віднесе, як учора.

Джузепіна погоджується, бо також хоче свята. Жінці трішки дивно, що хтось вирішує проблеми замість неї. Віто відносить Джузепіну до зали й садить у візок. Вона спочатку не розуміє, на чому сидить, а коли роздивляється, здійсмає гвалт.

Джузепіна: Що це таке? Візок?! Я в ньому не сидітиму, з мене досить милиць.

Марина: Це крісло для тих, хто тимчасово втратив здатність ходити.

Джузепіна: Я здорова.

Марина: Чудово. Тоді не звертайте на нього уваги. Подумаєш, тимчасові незручності. Святкуємо! *(Дівчина вкриває господині ноги пледом.)*

Влучно підібрані слова і Маринина турбота враз заспокоюють Джузепіну.

Свято вдалося. Усі вітають одне одного щиро й тепло як ніколи, бо думка про можливість святкувати Різдво вдома гріє кожному серце. Віто навіть кружляє візок із Джузепіною біля ялинки.

Джузепіна: Ну досить, досить! Вам іще треба встигнути до рідних, тож розходьтеся швиденько по домівках. Пауло, прибери, будь ласка, і також можеш іти. Віто, віднеси мене в кімнату.

Віто несе Джузепіну в її кімнату. Господиня зупиняє його перед картиною.

Джузепіна: Зачекай, Віто! *(Знімає з шиї дощик.)* Оцим обов'язково прикрасьте мою копію на картині!

У кімнату заходить Марина, сідає на ліжко біля Джузепіни, подає їй воду, ліки. У каміні потріскують дрова.

Марина: Вибачте за відверте запитання...

Джузепіна: Мені подобаються відверті запитання, але чомусь ніхто, крім тебе, мені їх не ставить.

Марина: Чи були ви закохані в Сальваторе, який подарував картину?

Джузепіна: Ще і як! Наші почуття були взаємними. Якось він прийшов до мене засмучений. Каже, що батьки проти наших стосунків і забороняють бачитися зі мною. Сальваторе з дуже заможної та знатної родини, а я — зі скромної, багатодітної, тому їх можна зрозуміти. Він намагався пояснити, запевняв, що все зміниться, щойно вони зі мною познайомляться, але строгі батьки свої думки не змінили. Хто знає, може, тоді йому не треба було мені про це розповідати? Я щиро вважала, що не бачити нам щастя без батьківського благословіння, образилася на них і вийшла заміж за іншого. Згодом покохала свого чоловіка, він був прекрасною людиною. А Сальваторе, моє перше кохання, так і не одружився. Поринув у роботу й досі працює нотаріусом.

Марина: Цікаво. Як у кіно.

Джузепіна: Інколи, дівчинко, життя буває цікавішим, ніж кіно. Звідки беруться історії для фільмів, як ти вважаєш? Пообіцяй мені, коли зустрінеш кохання свого життя і вийдеш за нього заміж, з'їздити на Костьєру Амалфітану, що біля Салерно. Там, у лимонному саду, посадите на згадку про мене деревце. Нам із чоловіком дуже

подобалося це місце. Я завжди мріяла ще хоч раз туди поїхати, та якось не склалося.

Марина: Ось літо настане, разом і поїдемо. Я поки що заміж не збираюся.

Джузепіна (*вимикаючи світло*): Лягаймо спати.

Марина (*іде*): Добраніч.

Наступного дня Марина з самого ранку порається на кухні. Джузепіна прокинулася і потягується на ліжку. Вона кумедно втягує носом пахощі, які доносяться знизу.

Джузепіна: Хм! Як смачно пахне!

Цуценя сидить у кімнаті Джузепіни і виляє хвостом. Забігає Марина у фартушку й відчиняє вікно.

Марина: Доброго ранку! З першим снігом! Подивіться, яка краса! Я всіх відпустила. Ми постелили вам унизу, у кімнаті для гостей, щоб щоразу не підніматися нагору. Там буде зручніше.

Джузепіна: Навіщо ці зайві клопоти?

Марина: Вони не зайві. Ми ж Віто відпустили. Хто вас нагору носитиме?

Дзвонить мобільний Джузепіни. На екрані висвічується напис "Андреа".

Марина: Здається, ваш син.

Джузепіна: Візьми, будь ласка! Тільки ні слова про ногу.

Марина бере слухавку, звідти лунає різдвяна пісня англійською. Дівчина вмикає гучний зв'язок. Джузепіна усміхається.

Марина: Прикольно! Італієць телефонує з Австралії і співає англійською.

Андреа: Вітаю! З прийдешнім Різдвом і Новим роком! Ви — Ірена? А де моя мама?

Джузепіна: Синочку, я тут! Це не Ірена, а Марина — українка. Ірену я уже давно звільнила. Ти коли до мене приїдеш?

Андреа: Мамусю, завершу відповідальний проєкт — і зразу до тебе. А ти не хочеш до мене прилетіти?

Джузепіна (*подивляється на гіпс*): Жартуєш? У таку далечінь? У моєму віці?

Андреа: Ну, ти ж дозволяєш собі скакати верхи у своєму віці?

Джузепіна: Зовсім трішки. Андреа, синочку, яка я рада тебе чути!

Андреа: Марино, благаю, бережіть мою маму! Вона дуже хороша. Інколи може здаватися, що вона трохи сувора, але то лише на перший погляд.

Марина усміхається. Прощаються.

Джузепіна (*з гордістю*): Ось приїде мій Андреа, і я тебе з ним обов'язково познайомлю. Він — учений і прекрасний чоловік, увесь у батька.

Настає вечір. Доки Марина не бачить, Джузепіна натискає кнопку й відчиняє ворота для званих гостей. Стіл уже накритий. Жінки причепурилися: Марина в новій сукні, господиня також елегантно вбрана, ще й із дощиком на шиї (таким самим, як у тієї Джузепіни, що на картині). Цуцик сидить на колінах у господині.

Лунає дзвінок.

Марина: Хто там?

Незнайомий голос: Кур'єрська доставка різдвяних подарунків.

Кур'єр заносить у дім великий плоский пакунок і маленьку коробочку. Вручає

Марині пакунок, Джузепіні коробочку й зникає. Подарунки перев'язані новорічною стрічкою. До Марининого подарунка прикріплена картка з написом: "Найщиріший жінці від Джіорджо. Щасливого Різдва!" Джузепіна відкриває коробочку. Там парфуми і картка: "Найелегантніший жінці..."

Джузепіна: У цьому весь Джіорджо! Мої улюблені парфуми.

Жінки з цікавістю дивляться на великий пакунок, призначений Марині, але в цей час лунає ще один дзвінок. За дверима стоїть скромно вдягнений чоловік.

Стефано (у домофон): Добрий вечір! Синьоро Джузепіно, відчиніть, будь ласка. Це Стефано, чоловік вашої племінниці Мілени.

Джузепіна (здивовано шепоче Марині): Яким вітром його принесло?

Марина відчиняє двері. Джузепіна у візку.

Стефано: Вітаю! Зі святом вас! Мілена дуже захворіла, майже не піднімається з ліжка. Як отримала від вас запрошення, то плакала від радості, а вранці встала, кростату спекла. Каже: "Віднеси тітоньці Джузепіні і попроси вибачення, що я сама не змогла прийти".

Джузепіна (розгублено): Дякую, Стефано! Проходь у дім.

Стефано: Я не можу. Завжди пізно з роботи повертаюся. Доводиться багато працювати, а ще треба Мілені по господарству допомогти. Ми обов'язково прийдемо, але іншим разом. Перепрошую.

Кланяється, іде.

Джузепіна: Марино, ти як про моїх родичів дізналася? Я ж тобі про цих не казала. Ми розсварилися ще років десять тому.

Марина (усміхається): Ваше містечко невелике. Усі одне про одного щось знають, а про вас — тим паче. Мені на базарі люди підказали. От я тих родичів, які ближче живуть, і покликала.

Сидять у повній тиші, чекають, поглядаючи на старовинний годинник. Ніхто не приходить.

Джузепіна: Ну все. Святкуватимемо самі. Уже точно нікого не буде.

Марина (загадково): Маю надію, що один таки прийде.

З'являється гість. Неважко здогадатися, що саме він — перше кохання Джузепіни. Перед жінками постає немолодий, дуже приємний чоловік із благородним, упевненим поглядом і сивим, елегантно зачесаним волоссям. З-під сірого, зі смаком пов'язаного шарфа виглядає піднятий комір чорного пальта. Глибокі зморшки під очима увиразнюються крізь стильні в тонкій оправі окуляри. "Надійність і захищеність", — спадає на думку Марині, коли вона бачить Сальваторе. Чоловік тримає в руках пакунок ароматних клементинів і, не відриваючи очей, дивиться на жінку у візку. Їхні очі наповнюються теплом. Сальваторе переводить погляд на картину й усміхається.

Сальваторе: Невже ти її зберегла? Господи! А навіщо повісила на найвиднішому місці? Я ж був дурним хлопчиськом, та ще й по вуха в тебе закоханим!

Джузепіна: А тепер, мабуть, уже не по вуха?

Сальваторе: Ще більше! Просто вже не дурний хлопчисько. Джузепіно...

Джузепіна: Сальваторе...

Сальваторе: Я клементини приніс.

Джузепіна: Не забув... Марино, колись давно до нас на Різдво прийшов Сальваторе й приніс клементини. Наша родина жила настільки скромно, що не було грошей навіть на ялинкові прикраси. Ми з сестрою зробили з паперу й клаптиків старої тканини маленьких янголят, розвішали їх на святковому дереві, а Сальваторе запропонував почепити туди ще й кілька клементинок. Вони здавалися справжніми вогниками, і наша ялинка була найкращою у світі!

Сальваторе: У тебе все найкраще у світі.

Джузепіна: Чого ж ми стоїмо? Ходімо святкувати!

Свято відбувається у теплій атмосфері. Сальваторе розвісив клементини на ялинці. Вечеря вдалася на славу, усе дуже смакувало. Марина ближче познайомилася з Сальваторе, чоловік їй дуже сподобався. Вони навіть танцювали. Джузепіна була щаслива.

Після гарно проведеного вечора Сальваторе йде, Джузепіна обіцяє йому нове побачення.

Сальваторе: Ловлю на слові, чекатиму зустрічі.

Джузепіна лежить у ліжку в кімнаті для гостей.

Джузепіна: Дякую тобі, Марино. Так тепло все було. Ми з Сальваторе і справді давно не бачилися. Я тобі не казала, останнього разу він дуже образився на мене. Через два роки після того, як помер мій чоловік, прийшов Сальваторе і запропонував жити разом. Я відмовила. Подумала тоді: "А що люди скажуть? Навіщо народ смішити? Ми вже немолоді". Та ще й після втрати чоловіка ніяк не могла вийти з депресії, мені тоді весь світ був немилий.

Марина: О, та це ж улюблений вираз моєї мами: "Що люди скажуть?" Господи, я не розумію, яка вам різниця, хто що скаже?

Джузепіна: Твоя правда. Я шкодую, але думаю, що зараз щось змінювати вже запізно.

Марина: Ніколи нічого не пізно. Я вимкну світло? Відпочивайте, скоро світанок.

Джузепіна: Так. Добраніч.

Уранці Джузепіна снідає з дівчиною.

Джузепіна: Уночі довго не могла заснути, такі спогади навіяло. Стільки всього промайнуло перед очима... Потім подумала про Джіорджо. Він хороший, так сподівається на нову зустріч із тобою. Бідолаха, стільки пережив...

Марина: Непоганий, мені з ним навіть цікаво було. Розмовляли про наші українські звичаї, кухню. У мене склалося відчуття, ніби Джіорджо чогось недоговорює, але, думаю, це нормально. Усе-таки перша зустріч.

Джузепіна: Добре. Не в моїх правилах відкривати чужі секрети, але тобі я розповім. Зовсім трішки й лише заради того, щоб ти не думала про Джіорджо погано. Далі вже, якщо захоче, сам розкаже.

Його старший брат Франко стрімко пішов "угору" і став дуже впливовим політиком,

а Джіорджо цілком улаштувала кар'єра фотографа. Він бував на модних показах, поважних прийомах, часто спілкувався з елітою країни. Цим не міг не скористатися Франко, який непомітно втягнув Джіорджо у свою нову передвиборчу кампанію. На початку дев'яностих, коли розпався Радянський Союз, старший брат відправив молодшого з певною місією в Україну. Майже чотири роки Джіорджо постійно їздив до вашої країни. Згодом на Франко розпочалося справжнє полювання. Хтось із політичних опонентів найняв мафію, щоб його прибрати. Джіорджо мусив повернутися до Італії. До того ж їхня мати дуже хворіла. Потім Франко зник, а Джіорджо знову зайнявся фотографуванням.

Марина: Ось чому він жартував, що в нас Франко — це прізвище, а в Італії — ім'я... Де ж той Франко зараз? Його вбили?

Джузепіна: Це вже не моя таємниця... Слухай, ми ж так і не подивилися твій подарунок від Джіорджо.

Марина: Геть забула про нього!

Джузепіна: О ні! Так негоже чинити. Можливо, Джіорджо тебе й не цікавить як чоловік, але подарунок маєш прийняти й оцінити. Він намагався тобі догодити.

Марина швиденько піднімається сходами, вбігає в кімнату й розпаковує подарунок.

Марина: Мати Божа! Що це таке?

Джузепіна: Що там? Щось непристойне?

Марина: Гірше. *(Відходить подалі, роздивляється.)* Ну Джіорджо! *(Сміється.)* Яка невдача! Кажете, хотів догодити?

Марина хапає картину й біжить із нею вниз. Заносить її до зали і ставить на стільчик перед Джузепіною. Та від здивування замирає, тримаючи ложечку десерту перед відкритим ротом. Марина робить жест рукою в бік картини.

Марина: Ви тільки погляньте!

Джузепіна: Що це?

Марина: Подарунок від Джіорджо!

Джузепіна: Сандро Боттічеллі?! А чому саме "Паллада й Кентавр"?

На картині зображена саме та жінка, яку Марина бачила на стіні в ресторані, але вже в повний зріст і зі списом. Вона вчепилася в шевелюру кентавра й від того зовсім не видавалася такою безтурботною, як раніше.

Марина *(підбігає впритул до картини)*: Як? "Паллада..." Боттічеллі?

Дівчина впізнає жінку з картини і сміється.

Джузепіна: Що тебе так насмішило?

Марина: І як я не впізнала "Паллади..."? Коли ми з Джіорджо ходили в ресторан, там була зображена лише частина цієї картини — прекрасна жінка в лавровому вінку. Вона мені тоді так сподобалася! Джіорджо, напевно, вирішив мені догодити, але це якийсь кошмар, не очікувала такого від Боттічеллі! Минулого разу обличчя Паллади мені здавалося таким мирним...

Продовжують снідати.

Джузепіна: Ти знайома з творчістю Боттічеллі?

Марина: Так. В одному з кабінетів нашої музичної школи висіла репродукція його картини "Народження Венери". Якось до нас у клас зайшла нова вчителька вокалу. Вона була як дві краплі води схожа на Венеру Боттічеллі. Волосся, очі — усе. От я і запам'ятала.

Джузепіна усміхнулася.

Джузепіна: Слухай, я тут подумала і вирішила запропонувати тобі маленький відпочинок. Відпущу тебе святкувати православне Різдво з подругами, якщо ти бажаєш, звісно.

Марина: Дякую! Із задоволенням.

Минає десять днів. Дівчина їде до подруг-українок.

Джузепіна комусь телефонує.

Джузепіна: Добрий день, лікарю! Зі святами вас! Вибачте, що турбую...

Лікар: Нічого-нічого... Ви дуже вчасно. Сьогодні моя зміна, тому можете приїхати пообіді.

Д жу з е п і н а : Дякую. Обов'язково буду.

Марина заходить у дім до Галини, жінки гомонять, готуються святкувати.

Марина (*радісно*): Усім добрий день! Зі святом будьте здорові!

Жінки (*весело*): О, Мариночко, привіт! Яка ти молодчинка, що приїхала! Іди, салат нарізатимеш.

Галина (*іронічно*): Та не радійте ви так. Може, вона й не приїхала б, якби не її пакунок.

Марина: Який іще пакунок?

Галина: От тобі й маєш! Тебе що, рідні не попередили? Посилка для тебе прибула, он у кутку стоїть!

Марина: То мама, мабуть, хотіла мені сюрприз зробити, тому й не повідомила.

Галина: А ми як мали здогадатися, що то сюрприз? Це що, треба було всім телефонувати? Я телефоністкою не наймалася!

Марина: Галю, не сердься, може, то й не для мене.

Галина: А хіба в нас є ще одна Марина зі Щасливого? Читай, що на коробці написано. З учорашнього ранку всі посилки пороздавала, а твоя досі стоїть. Знайшли мені камеру схову.

Марина підбігла до коробки, відкрила. Там усякі добреники: оселедець, мед, тушонка, сало, консерви. Дівчина викладає все на загальний стіл.

Жінки: Дякуємо, Мариночко! А яке сало гарне!

Галина (*кладе тушонку, мед і консерви назад у коробку*): Сало й оселедця залиш, а решту сховай. Дивись, яка щедра! Нехай тобі буде на потім.

Марина читає листа від матусі.

Марина: Що вона робить? От дурна!

Одна з жінок: Хто, Марино?

Марина: Сестричка моя. Це ж треба. Мама пише, що Анжела повернулася до чоловіка, а той п'є, б'є її. Він нічого не боїться, бо його брат працює слідчим і за

потреби завжди відмаже!

Галина: Чужа сім'я — темний ліс. Не втручайся туди, самі розберуться.

Марина: Вони, звісно, розберуться, тільки її родина чомусь і досі на мені.

Галина: То, може, вона поїхала до чоловіка, щоб із твоєї шиї злізти?

Марина дістає з пакета неймовірно гарну шаль. Усі жінки в захваті.

Жінки: Мариночко, яка краса!

Марина: Це робота моєї сестри. Анжела — майстриня із золотими руками. Я попросила її сплести щось для Джузепіни.

Галина: Тьху на тебе! Які ж дурні українські жінки! Господарі їх принижують, за людей не вважають, а вони ще й подарунки роблять!

Одна з жінок (*невдоволено*): Це правда! Я колись своїм італійцям і цукерки шоколадні, і торт "Київський" з України везла, а вони: "Цукерки якісь дивні, торт занадто солодкий". Отак роби людям добро!

Марина: Моя Джузепіна хороша: подарунки мені робить, скрізь із собою бере. Ви не уявляєте, я вже стільки цікавого з нею бачила... Були в опері, на виставці іспанського фарфору. Обіцяла, що літом поїдемо муранське скло дивитися. Ось і до вас відпустила на свято.

Галина: Вона й так повинна тобі вихідні давати. Ти ж не приватна власність. Дівчата, не забувайте про свої права! Бабця тебе, Марино, скрізь за собою тягає від нудьги. Вона ж одна-однісінька. Усіх повідганяла, лише ти її терпиш. А подарунки... То вона ж мільйонерка, про це всі знають.

Марина: Галюню, не сердься. Хочеш, я Анжелку попрошу, щоб вона й тобі таку шаль сплела, коли повернеться? А Джузепіна справді хороша. Вона казала, що мерзне, тому їй ця шаль буде доречною. Я знаю, яка вона тепла, сама таку маю.

Галина: Ну добре. Давайте святкувати.

Галина співає пісню. Усі в захваті.

Жінки (*разом*): Який гарний голос!

Заходить із бубном Галинин італієць. Дівчата сміються.

Ольга: Що то, коли маєш українську жінку!

Усі весело святкують Різдво, співають.

Марина навіть не здогадується, що за цим святкуванням потайки слідкують два "шпигуни".

"Шпигун" (*один іншому*): Святий Антонію! Не жінки — вогонь! І гарні, і запальні! А стіл, як у ресторані!

У Марини дзвонить мобільний. Жіночий голос у телефоні чути так добре, що всі замовкають, прислуховуючись.

Тетяна: Мариночко, вітаю! Зі святом тебе! Здоров'я, злагоди, щасливої жіночої долі! Я тобі така вдячна, рятівнице моя! Усе життя буду вам зі Стефанією дякувати!

Марина: Таню, яка приємна несподіванка! Дякую за теплі слова, але ви також молодчина! Що ми? Це лікарі вас урятували, а ви — незламна жінка, таке пережили... І вам здоров'ячка й усього найкращого! Вдячна, що зателефонували. Дуже приємно. До

зустрічі.

Галина (*піднімає чарку*): Вип'ємо, дівчата, за нас! Що не даємо одна одній пропасти на чужині. (*До Марини.*) Кого ти там урятувала, мати Терезо наша?

Марина: Пам'ятаєте, я розповідала вам, як після лікарні потрапила на роботу до дідуся Антоніо? Так от...

Згадує. Вечір. Марина в домі Антоніо готує вечерю. У двері постукали. Дідусь відчиняє. На порозі стоїть його родич Джованні. Вони про щось розмовляють, потім підходять до Марини. Обидва схвильовані.

Антоніо (*перелякано*): Слухай, Марино, тут така справа... До Джованні позавчора на роботу приїхала українка.

Джованні (*до Марини*): Так, її Тетяною звать. Дружина в мене дуже хворіє, навіть із ліжка не встає. Мусив найняти робітницю. (*Замовкає і дивиться на Антоніо.*)

Антоніо: Джованні, краще ти розкажи. Марина все розуміє італійською.

Джованні: Так от. Приїхала ця Тетяна, переночувала. Усе було добре, але вранці вона спускалася сходами й... Не розумію, як таке могло статися.

Марина: Що саме?

Джованні: Вона згори впала донизу! У нас ще і сходи такі покручені...

Марина: Господи, що з нею?

Джованні: Забрали до лікарні! Тепер у мене замість помічниці в домі буде ще одна лежача жінка. Святий Антоніо!

Марина (*намагається зрозуміти, з якою метою приїхав Джованні*): То ви, мабуть, хочете, щоб я разом із вами її провідала?

Джованні: Ні! Точніше, так, хочу, але щоб не просто провідала, а негайно поїхала зі мною до лікарні! Я пообіцяв лікарям, що привезу когось, хто розмовляє українською. Річ у тім, що Тетяна дуже травмована. У неї зламані обидві руки, на одній відкритий перелом. Треба робити операцію, але ця жінка зовсім не знає італійської і геть не розуміє, що написано в документах. Вона нічого не підписує, згоди на операцію не дає. Лікарі шоковані, не розуміють, що їм далі робити.

Антоніо: Марино, поїдь, будь ласка, з ним.

Марина (*до жінок-українок*): Я погодилася і зателефонувала до Стефанії. Вона — моя група підтримки. На щастя, Стефа змогла поїхати зі мною. За годину ми вже були в лікарні.

Лікар: Нарешті! Вітаю. З ким я можу поспілкуватися?

Марина: Зі мною.

Лікар: Справи кепські. На правій руці відкритий перелом. Зламана кістка впирається в м'яз, через це виникла небезпечна гематома. Якщо жінку зараз не прооперувати, втратимо час. Пізніше доведеться просто ампутувати кінцівку. Ось така перспектива.

Марина: Чим я можу допомогти?

Лікар : Поясніть своїй землячці складність ситуації, спробуйте переконати її, що необхідна негайна операція.

Марина: Зрозуміла.

Марина зі Стефанією заходять у палату.

Марина: Добрий вечір. Хто тут Тетяна?

З найближчого до дверей ліжка обізвалася жіночка років п'ятдесяти.

Тетяна (*розгублено*): Я... (*До жінок.*) Ви що — українки?

Марина: Так. І приїхали вам на допомогу. Тетяно, усе дуже серйозно, ви повинні дати згоду на операцію. Негайно. Довіртеся лікарям.

Стефанія: У вас немає вибору.

Марина (*до жінок за столом*): Усе владналося. Тетяна погодилася, хоч і не довіряла лікарям. Казала, побоювалася, щоб у неї нирку не видалили чи ще якийсь орган. Я розповіла їй власну історію про те, як мені в італійській лікарні врятували життя. Стефанія, дізнавшись, що на Тетяну в Україні чекають двоє синів, запевнила жінку, що заради них варто жити. Її прооперували. Наступного разу, коли ми навідалися до лікарні, Тетяна лежала із загіпсованими руками, але вже усміхнена і спокійна.

Згадує.

Марина (*заглядає в тумбочку*): Таню, а де ваші речі для прання?

Тетяна: Я сама все випрала. Не хочу нікого обтяжувати. Вам і своєї роботи вистачає, а тут ще і я.

Стефанія: Мамамія! У гіпсі, що сягає плечей? Як це можливо?

Тетяна: Ось так. (*Простягає вперед загіпсовані руки й робить такі рухи, ніби пере.*)

Марина: Нічого собі! Добре, якщо ви вже можете впоратися сама, то більше не приїдемо, чекатимемо на вас у Муро-Лукано. Та вас, мабуть, скоро й випишуть.

Жінки йдуть до дверей.

Тетяна: Дякую вам, дівчата. Ви ж мене від смерті врятували. Думала: "Що мені робити? Мови не знаю, а тут це падіння... Кому я, скалічена, потрібна?" У такому відчаї була, що вже збиралася пігулок напиться, а тут ви...

Марина (*до жінок*): Ось так і познайомилися ми з Тетяною. Навіть не пам'ятаю, звідки вона: з Донецька чи з Дніпра? Розповідала нам, що в Україні керівну посаду обіймала...

Валентина: А де ж вона зараз?

Марина: Наші жінки знову допомогли, знайшли їй у Муро-Лукано іншу роботу — у малесенької ходячої бабці. Тетяна, щойно їй гіпс зняли, пішла до неї працювати. Навіть нікому не розповідала про свої пригоди з падінням.

Г алина: І правильно. Нас тут ніхто не пожаліє. Тільки платню одразу уріжуть, скажуть: "Ми ж тебе, скалічену, на роботу взяли, маєш бути вдячною". І все.

Жінка за столом: Молодці, що не залишили Тетяну в біді. Скільки тут наших безвісти зникають або розум утрачають... Знаю жіночку, якій люди постійно збирають гроші на квиток додому. Заплатять, посадять в автобус, а вона з рейсу сходить і знову до Неаполя повертається. Збожеволіла. Не від хорошого життя. Одна моя колежанка

почала в чарку заглядати. Доки тут працювала, гроші заробляла, син наркоманом став, навчання покинув. Чоловік іншу знайшов. Донька заміж вийшла, діточок народила. Старший онук підріс, сидить за комп'ютером, купленим на італійські гроші, в ігри пече. Бабуся з Італії телефонує, а він кричить: "Мамо, іди, до тебе якась страшна баба дзвонить!" Як тут не впасти духом?

Друга жінка: А що робити? Я чужого діда доглядаю, а до свого батька навіть на похорон не змогла поїхати, бо нелегалка. Мене ж ураз депортують, повернутися не зможу, а ще борги віддавати треба. Де я такі великі гроші татові на операцію дістала б? Давно міг померти, а скільки ще прожив! Я вам так скажу: кожного своя біда сюди привела.

Марина: Це правда. Я біля бусів навіть учительку з нашої музичної школи зустріла. Щоправда, вона в мене занять не вела, але іспити приймала. Зараз працює тут, в Італії. Якось матінка мені зателефонувала й каже: "Слухай, я тут сусідку Ірку Горбенко зустріла. Вона з Чехії повернулася. Запитую: "Як там, Іро, Чехія?" Вона мені відповідає й усміхається: "Добре, тьотю Дусю! Уся Україна в Чехії!" Кажу їй: "А моя Марина твердить, що вся Україна в Італії"".

Валентина: Я своїй старенькій матусі зателефонувала, а вона плаче: "Доню, наш президент розказує, що нормальні жінки, як захочуть, і в Україні роботу знайдуть. Пристойні "по закордонах" не їздять". Що тут скажеш? Бідні ми. Тут чужі й удома чужі.

Галина: Так, скрізь нашого люду повно! Мов неприкаяні, долі кращої шукаємо. Як там у Шевченка: "Хто вас щиро без матері привітає в світі?" Добре, дівчатка, годі сумувати! Вип'ємо за кращу долю! Принаймні ми хоч святкувати вміємо, бо італійці живуть у достатку, а в кожного третього депресія. Думаю собі: "Ви попрацюйте, як ми, то не буде коли депресувати". Моя бабця-італійка каже: "Ми раніше нічого не мали, але були щасливіші. Макарони самі ліпили, хліб випікали, про пральну та посудомийну машини навіть не мріяли. Прати до фонтана ходили. А м'ясо! *(Галя трясє шматочком буженини з тарілки.)* Хто його коли бачив? Чи солодоші? Батько їх рідко привозив, але від того було відчуття справжнього свята. А тепер? Їж досхочу. Начебто все є, а щастя немає". От і я кажу: "Хто його знає, де воно?" Давайте вип'ємо за те щастя! Може, хоч комусь із нас пощастить? У нас он дівчина в дива вірить! *(Киває на Марину.)* Так, Маринко?

Марина: Так...

Галина: Уже, мабуть, загадала собі на Новий рік під ялинку заможного нареченого?

Марина: Загадала лише одне — додому швидше поїхати.

Жінки усміхаються.

Тим часом Джузепіна в лікарні проходить обстеження.

Лікар *(до Джузепіни)*: Синьйоро, чи маєте когось із близьких, з ким я міг би поговорити про ваші справи?

Д ж у з е п і н а : Мій єдиний син дуже далеко. Не хвилюйтесь, я достатньо доросла і врівноважена для того, щоб ви могли спокійно сказати все мені.

Лікар: Добре. Я отримав результати ваших аналізів. Буду чесним і відвертим: ваші

справи кепські. Те, чого ми побоювалися, підтвердилося. У вас дуже серйозне захворювання крові.

Джузепіна: Це сталося через падіння?

Лікар: Ні. Звісно, ні. Те, що ви потрапили до нас із травмами і зробили відповідні обстеження, допомогло виявити це захворювання. Ніхто не знає, як усе розвиватиметься далі, однак часу маєте небагато.

Джузепіна: Але ж має бути якась терапія... Є хоч якісь методи лікування?

Лікар: У вашому випадку — ні. Боюся, вже запізно. Терапія може лише нашкодити.

Жінка мужньо сприймає новину від лікаря, на мить замислюється і розгублена йде. Біля дверей на неї чекає водій.

Джузепіна дивиться у вікно автомобіля і бачить, як на вулиці літня пара несе подарунки, тримаючись за руки.

У цей час українки прощаються і розходяться зі святкування в Галі по роботах.

Марина також збирається іти.

Галина: Марино, зачекай. Куди це ти зібралася? Ти ж казала, що тебе відпустили на кілька днів. І як ти ту коробку сама дотягнеш? Залишайся. Переночуєш, а завтра ми з Даріо їхатимемо до свекрухи на оглядини й тебе підвеземо. Вона ж там неподалік живе.

Марина з Галею лежать на ліжку.

Галина: Мені про твою Джузепіну сестра мого італійця розповіла, просила хорошу жінку на роботу знайти. От я і знайшла — тебе. Вона з тобою працює. Віолетта. Знаєш?

Марина: Звісно. Її усі знають. Який тісний світ!

Г а л и н а : Кажуть, Віолетта — янгол порівняно зі своєю матір'ю, моєю майбутньою свекрухою Сісіною! Пів року мати з донькою не розмовляли, лише на Новий рік помирилися. Це я Віолетту вмовила. Кажу: "Мама завжди права. Ану давай, мирися!"

Марина: Сісіна — твоя свекруха?!

Галина: Так. Ти і її знаєш?

Марина (*киває*): От чому Віолетта так рвалася святкувати з родиною!

Жінки засинають.

Уранці Джузепіна телефонує Сальваторе і просить приїхати перед обідом до неї.

Сальваторе: Привіт! Я такий щасливий знову тебе бачити! (*Усміхається, але усмішка зникає, коли чоловік розуміє, що з його подругою щось не те.*)

Джузепіна: Привіт!

Ідуть до кабінету.

Джузепіна: Проходь, Сальваторе, сідай.

С а л ь в а т о р е : Я взяв усе, що ти просила.

Джузепіна: Прекрасно! Маю до тебе серйозну справу.

(*Зачиняє двері.*)

Марина заходить на кухню у Галини вдома.

Галина: Заходь, Мариночко, питимемо чай.

Марина: О! Такі оладки, як моя бабця готувала.

Галина: Сестра фотографії надіслала. Дивись, як племінниця виросла. Уже доросла жінка.

Марина роздивляється.

Марина: Гарна родина у твоєї сестри, а про себе ти чомусь ніколи не розповідаєш.

Галина: А хіба за вами встигнеш? Жартую. Є що розказати, та немає чого слухати.

Марина: Як це? У кожного ж було перше кохання?

Галина: Яке там кохання? То все дурниці. *(Сідає біля Марини, бере чашку з чаєм.)* Пам'ятаю, була десь у сьомому класі, коли в нашу школу направили молодого вчителя математики, Щербу Олександра Миколайовича. У нього тоді майже всі дівчата закохалися...

Марина: А ти?

Галина: Робити мені нема чого. Я — ні, але поважала його страшенно. Дружина в нього така красуня була, наче з обкладинки журналу. Так от. Учитель із тією математикою спокою нам не давав, так гарно теорію розказував, що і двічники її розуміли й могли самі задачі розв'язувати. Він ще й гурток художньої самодіяльності вів. Усі дівчата побігли туди записуватися, навіть ті, у кого слуху не було.

Марина: І ти?

Галина: Авжеж. У мене насправді непогано виходило. Олександр Миколайович хвалив, казав, що маю неабиякий талант і повинна його розвивати. Я, дурна, так у це повірила, що поїхала вступати до консерваторії. Там мене зразу на грішну землю спустили. Ну хіба я могла навчатися в консерваторії, якщо навіть нот не знала? Повертатися в село не хотіла, бо знала, що вдома гвалт буде. Як мене батько тоді сварив!

У нашому селі головою колгоспу був тоді Чванило. Люди його ненавиділи. Про односельців геть не дбав, навіть садок наказав колючим дротом обгородити, щоб не дай боже ніхто з колгоспного саду яблучка не зірвав. Якось діти полізли на ті дерева. Агроном швиденько доніс про це Чванилові, і в голови колгоспу на ранок стався інсульт. Зібралися люди нового голову обирати та й зупинилися на кандидатурі вчителя. Кажуть: "Молодий, принциповий, чесний, може, село підніме". Щерба не очікував такої довіри, погодився, але сказав, що спочатку поїде на курси підвищення кваліфікації. Через два роки, після закінчення технікуму, я повернулася в село. Влаштувалася в колгоспі бухгалтеркою. Олександр Миколайович мене спочатку не впізнав, а потім уже роздивився і каже: "Яка ти доросла та гарна стала, Галино! Я тебе часто згадував. Думав, подалася в місто й не повернешся". Так почали працювати разом. Я розповіла свою історію про невдалий вступ до консерваторії, а він мені: "Ти не мала здаватися. Спочатку треба було вивчити ноти і йти навчатися в музичне училище". Де ж він раніше був? От цікавий чоловік! Пам'ятаю, так за наше село хвилювався, за врожаї. Голландців до нас привіз, щоб своїх технологій навчили. Ми тоді з таким ентузіазмом працювали, затримувалися до пізнього вечора! Голова інколи підвозив мене додому. У селі про нас одразу почали шушукатися. В Олександра Миколайовича тоді якраз дуже хворіла дружина. До мене Федір, агроном, залицявся.

Сказав, що сам "лісапетом" мене після роботи забиратиме, щоб люди не базікали. Так у нас із Федором діло й до весілля дійшло. Я собі вже навіть святкову сукню в місті купила.

Якось напередодні весілля підходить до мене Щерба й каже: "Галино, пам'ятаєш, ти мріяла хоч раз у житті хор імені Верьовки послухати. Сьогодні в місті його концерт. Я тебе відвезу, але нікому про це не кажи! Ти ж знаєш, які в нас люди". Як ми летіли з того концерту додому! Я вже й не рада була... Проте ніколи нічого навіть у думках ми з ним не мали. Просто Олександр Миколайович хотів зробити мені свято. Бачив, що я чахну в селі. Не знаю, як ми влетіли в ту яму на дорозі, але очі я розплющила вже в лікарні. Лежу в корсеті, поворухнутися не можу — пошкодила хребет. Що тоді в селі було! Щерба до мене в лікарню не приїхав. Казали, також травмувався. Зате навідалася його дружина.

Згадує. Молода Галина лежить на лікарняному ліжку. У палату з авоською яблук заходить дружина голови.

Дружина Щерби (*до Галини*): Добрий день. Приїхала тебе провідати та в очі твої блудні подивитися. Бачиш, як воно в житті буває: я з ліжка встала, а ти на моє місце лягла. Тепер ти хвора, а я щаслива.

Галина (*до Марини*): Хіба варто було щось доводити? Хто повірить, що між нами нічого не було? Знайшли травмованими, в автівці разом уночі... Згодом мій Федір заявився. Каже, що думав не їхати, але серце болить, тому хоче особисто від мене почути — було в нас із головою щось чи ні. Усеньке село начебто балакає. Якщо зізнаюся, він мені пробачить і нікому про те не скаже. Його батьки, мовляв, не знають, що з весіллям робити. Тут я Федорові й випалила, що ніякого весілля не буде. Ось так я своє особисте життя сама і зруйнувала.

Марина: Боже мій, яка біда!

Галина: Ніякої біди, Мариночко, у цьому немає. Це перевірка на вошивість, яку Федір не пройшов. Як жити з чоловіком, який тобі не довіряє? У чому я мала зізнаватися? Він тоді навіть не зрозумів, що мене паралізувало. Чоловіче его взяло гору. Хвилювався, аби не пліткували, що зі шльондрою одружився.

Марина: Ти ж сама казала, що ніхто не повірив би...

У Галини дзвонить телефон.

Галина: Слухай, уже мій Даріо примчав. Їдьмо в піцерію, а потім ми тебе до Джузепіни підкинемо.

Жінки з Даріо заходять у піцерію. Там шумно. Чоловіка впізнають італійські знайомі, вітаються. Жінки сідають за сусідній столик.

Галина: Даріо, якщо хочеш, іди до своїх друзів, а ми тут із Маринкою про своє побалакаємо. Так рідної мови не вистачає, мені вже італійська в печінках...

Чоловік радісно йде до італійців. Жінкам приносять піцу.

Галина: Бачиш, який Даріо молодець. Усе замовив.

Марина: А що було з Федором далі?

Галина: Моє серце скам'яніло. Нехай би ніхто не вірив, а він мусив повірити! Я

повернулася з лікарні. Батька страшенно боялася, а він мовчав. Коли я, лежачи, пошила зі своєї весільної сукні костюм сніжинки для племінниці (тієї, яку ти сьогодні на фото бачила), підійшов і сказав: "Дав Бог дівці вроду, але не дав розуму". Батьки мріяли, що я заміж за ветеринара вийду, заживу по-людськи... Федір холостякував недовго, йому враз наречену знайшли чи, може, сам кого вподобав. Мені було не до того. Протягом року на ноги ставала, знову вчилася ходити. Мене тоді унікальний лікар Максим Трохимович витягнув. Казав, що з такою жагою до життя все до снаги. До колгоспу я вже не повернулася, у місто поїхала, на фабрику. Там і залишилася.

Марина: І що? Більше нікого так і не покохала?

Галина: Чому ж? Був ще Анатолій — молодий бригадир. Зрадив мене з найкращою подругою. Вона з ним погралася трохи, а коли свого льотчика зустріла, крила розправила й полетіла. Тоді бригадир знову про мене згадав. Пам'ятаю, на фабриці був концерт. Я вийшла та як заспівала... Пропав Толік. Прибіг з оберемком гладіолусів. Де він їх узяв? Знав, падлюка, що це мої улюблені. Раніше квіточок не дарував, лише про зірки та світле майбутнє розказував, пролетар бісовий, а тепер під гуртожитком із букетом, як побитий пес, стояв. Дівчата розповідали, а я навіть у вікно не виглянула. Він букет у чергової залишив. У нас тоді кімната була схожа на оранжерею. *(Усміхається.)* Чого ти не їси? Піца смачна, доки гаряча. Зараз ще замовимо!

Марина: А що Анатолій?

Галина: Пити почав. Зморщився, став схожий на старий чобіт. Мабуть, мене у своїй нещасливій долі звинувачував. Принаймні мої подруги його жаліли, а мене — ніхто. Я ж про своє попереднє життя нікому не розповідала. Якби в кожній жінки гордість і гідність були та щоб на чуже не зазіхали, то всі жили б краще й щасливіше.

Марина: Мабуть, твоя правда.

Галина: Звісно, моя. Тому, Мариночко, у жодні казки я не вірю.

Марина: У мене перше кохання також невдале. Ігорем звали. Кохав-кохав, потім зник, а нещодавно зненацька з'явився.

Галина: Правду кажуть, що найгірший звір — то людина. Та чи маємо право порівнювати себе з твариною? Звір пліток не розпускає і не зраджує. Колись у гуртожитку подруга читала мені вголос Гемінґвея "Старий і море". Нудота, але знаєш, що мені запам'яталося? Там розповідалося, що тунець перший до їжі не підпливав, він самочку підпускав. Якщо раптом рибак її вловив, тунець до останньої хвилини самку супроводжував і бився. Безмозкий тунець, Мариночко, а щиріший за людину.

(Підходить Даріо з гарячою піцою і сідає поруч із Галиною.)

Галина: Цим чоловіком мене Боженька за всі страждання нагородив! Даріо все подобається, а головне — сприймає мене такою, яка я є. *(Цілує його в щоку.)* Так, Дарюшо? Ні його, ні мене батьки не розуміли. Так і зійшлися. Як ти там, Маринко, казала? Закон бумеранга працює? Ото моїй свекрусі Сісіні мене Господь бумерангом послав. Тут уже або я її, або вона мене. Не поступлюся ні на крок.

Марина *(усміхається)*: Це точно.

Галині приносять піцу в коробці.

Галина *(бере піцу, піднімається)*: Їдьмо. Будемо свекруху піцою пригощати. Як їй угодити? *(Іронічно.)* Хіба може українка картоплі наварити? Лише італійка... *(Усміхаються й сідають в авто.)*

Сцена в кабінеті. Джузепіна підписує якісь папери. Сальваторе ставить печатку.

Сальваторе: Ти без жартів не можеш, але чому саме зараз?

Джузепіна: Просто мені подобається вчасно впорядковувати справи. Тепер ходімо обідати. Сьогодні в нас твоя улюблена лазанья "Б'янка"!

Обідають. Сальваторе придивляється до Джузепіни й відчуває, що з нею відбувається щось недобре. Жінка похитується, вона розгублена і геть не схожа на себе. Чоловік не хоче надокучати подрузі запитаннями.

Під вечір Сальваторе виходить із будинку.

Галина підвозить Марину до Джузепіни і кричить услід дівчині, що з неї шаль.

На виході з будинку Марина зустрічає Сальваторе.

Марина: Сальваторе! Добрий вечір! Ви вже йдете?

Сальваторе: Привіт, Марино! Так, іду. Хотів попросити тебе якомога частіше приїжджати до мене з Джузепіною. Будь ласка.

Марина: Щось трапилося?

Сальваторе: Вона — моє повітря. Розумієш?

Сальваторе сідає в авто, відчиняє вікно, бо йому немає чим дихати. Їде. Марина заходить у будинок.

Господиня приховує від усіх свою хворобу.

Минає час. Марина з Джузепіною навідується до Сальваторе. Гуляють у парку. На Джузепіні шаль, подарована дівчиною.

Одного ранку Джузепіна кличе Марину на кухню.

Джузепіна: Марино, хочу відкрити тобі один із фамільних рецептів. Колись моя мама готувала це райське тістечко. Рецепт вона тримала у великому секреті. Готують його з мигдальної муки і збитих білків, потім покривають білим шоколадом. Особливого смаку йому надає натуральний ароматизатор квітів апельсина.

Замішує тісто й розповідає.

Джузепіна: У мамі була маленька пекарня, у якій вона заробляла на життя. Сама утримувала сім'ю.

Марина: А ваш батько?

Джузепіна: Мій тато, манірний англієць, свого часу приїхав до Італії, щоб навчитися шити одяг у найкращих модельєрів. Коли він уперше побачив мою матір, гарну запальну італійку, то закохався в неї по вуха. На жаль, батько занадто любив незалежність і не дуже був готовий проміняти її на спокійне сімейне життя в провінційному маєтку Італії, тому мусив розриватися між двома країнами. Щоразу, коли він приїздив до нас додому, на флагштоку біля входу піднімався британський прапор, а коли їхав — опускався. Батьки були занадто закоханими й молодими, щоб відчути, наскільки вони різні, і зрозуміти, що без компромісу спільного життя не вийде. Коли моя мати, нарешті, це зрозуміла, на її руках було вже сім плодів кохання.

Британський прапор піднімався дедалі рідше. Настав час, коли його так і не підняли, бо татко до нас більше не повернувся. Спочатку він повністю поринув у свою стихію — пошиття одягу, а потім — в обійми англійської актриси. Тому в подальшому моя мати на дух не переносила ні англійських фільмів, ні англійських чоловіків, навіть англійських капелюшків. Перший англійський сервіз я купила, коли вже мами не стало.

У мене мамина вдача, а від батька я успадкувала гордий профіль, жагу до вільного мислення, а ще — індустрію одягу в Англії. Щоправда, на той час у мене вже була своя "індустрія" від матусі — кондитерська фабрика. Вона передала мені справи, щойно я вийшла заміж.

Марина: А ще вам дісталася матусина врода! Ви неймовірно гарна жінка.

Джузепіна: Дякую, дороженька. Ти це сказала щиро, мене не проведеш. До речі, ця розбірливість у людях також від татка! Він одразу бачив наївних і відвертих жінок.

Марина: Тепер я розумію, чому на флагштоку вашого маєтку висить клаптик британського прапора.

Джузепіна: Так.

Марина: Відтоді ви більше не бачили свого батька?

Джузепіна ставить тістечка в духовку.

Джузепіна: Одного разу ми отримали телеграму з Англії. Мама навіть відкривати її не хотіла, а я потайки прочитала. Там було написано, що тато помирає. Коли мама дізналася, то спочатку заборонила навіть думати про нього, а щойно почула про моє бажання попрощатися з рідною людиною, зачинилася у своїй кімнаті. Через кілька годин вона стояла переді мною з грошима в руках, потім наказала мені їхати до батька і швидко повертатися назад. Я миттю зібралася.

Перед тим, як від'їжджати, я підійшла до флагштока й відрізала шматочок прапора. Матуся дивилася на мене з вікна.

"Перекажи, що я його пробачила", — промовила вона, не пустивши ні сльозинки. Зате, немов дитина, плакав мій тато, коли тримав у кволих руках клаптик матусиної надії і дізнався про її прощення. "Ви — найкраще, що було в моєму житті" — саме з цими словами батько відійшов у вічність. А я відчула полегшення і повернулася додому.

(Марина слухає і плаче.) Це життя, дівчинко моя. Ой, наші тістечка! *(Дістає з духовки.)* Дивися, які красені! Тепер покриємо їх білим шоколадом і трішки посиплемо зверху мигдальною стружкою. Вуаля!

Марина повільно смакує тістечко із заплющеними від насолоди очима.

Марина: М-м-м! Такий ніжний смак і тонкий аромат. І справді, райські!

Джузепіна: Ну от. А завтра на мою фабрику поїдемо, я давно там не була.

Наступного дня жінки їдуть на фабрику. Там Марина бачить зовсім іншу Джузепіну, натхненну, залюблену у свою справу. Навколо смачно пахне шоколадом, конвеєром несеться різноманітне печиво, цукерки. Марина з цікавістю спостерігає за процесами на фабриці, бачить, що у Джузепіни також горять очі від захоплення.

Їдуть додому в автівці.

Марина: Чому ваш син не залишився тут? Це ж готовий бізнес, та ще який!

Джузепіна: Андреа ніколи не цікавили прибутки. "Великі гроші — великі проблеми" — це його слова. Син занадто розумний. Змалечку тягнувся до науки, а цю справу вважає легковажною. Якось сказав мені: "Як можна працювати на фабриці печива й цукерок, коли пів світу хворіє на діабет?" А ми хіба над цим замислювалися? Андреа хоче бути корисним людству, і це чудово. Наука любить рішучих і самовідданих, а син у мене саме такий. Думаю, що ми також працюємо на благо й по-своєму робимо людей щасливішими. Варто з'їсти хоч одну цукерочку, і життя здається солодшим, веселішим, зникає сум.

Марина: А хто керує фабрикою зараз?

Джузепіна: Коли я зрозуміла, що син не буде займатися бізнесом, то передала всі справи своїй керуючій. Вона настільки ж віддана роботі, як і я. Жила б на фабриці. А я щаслива, що бізнес у надійних руках і дає достойні дивіденди.

Повертаються додому.

З часом усі помічають, що Джузепіна в'яне на очах.

Настає весна. Одного дня з самого ранку Джузепіна просить Віто відвезти їх із Мариною до лісу. По дорозі заїжджають до Сальваторе. Дівчині телефонують. Марина говорить по телефону і спостерігає, як Сальваторе радіє, немов хлопчисько, катаючи Джузепіну на візку. Жінка підняла руки, вкриті шаллю. Марина задивляється на Джузепіну й бачить у її образі того ангела, що стоїть на поличці в кімнаті. Дівчина прощається з мамою, приєднується до Джузепіни і Сальваторе. Незабаром господині стає зле, вона непритомніє. Жінку везуть до лікарні. У реанімацію до неї нікого не пускають. Дівчина повертається додому. У будинку порожньо і тривожно. Марина просить водія повернутися до лікарні. Заходить і бачить біля дверей реанімаційного відділення Сальваторе, який щось доводить лікареві і благає впустити його. Марина розвертається і йде до автівки.

Дівчина приїздить додому, там до неї підходить пригнічений дворецький.

Дворецький: Марино, щойно подзвонили з лікарні і сказали, що Джузепіни більше немає.

Марина мовчки піднімається до себе в кімнату, в одязі лягає на ліжку й довго дивиться на статуетку ангела, згадуючи останню прогулянку з Джузепіною. Вона була дуже схожа на цього ангела.

"Шпигун" стоїть під стіною лікарні й телефонує Джіорджо.

"Шпигун": Шефе, навіть не знаю, як вам це сказати...

Джіорджо тримає в руках фото Джузепіни, з неприхованим болем дивиться на нього. Мовчки кладе слухавку.

Наступного ранку Марина піднімається з ліжка, вмивається. Шукає у шафі одяг чорного кольору. Потім визирає у вікно й бачить біля будинку багато чорних автівок. На дереві сидять чорні птахи, яких раніше дівчина навіть не помічала. У будинку ходять працівники та незнайомі люди в чорному. Деяких вона бачить уперше. Вінченцо закликає всіх виходити до автівок. У Марини хлинули сльози, дівчина не може себе

опанувати. У неї перед очима стоїть щаслива Джузепіна. Хтось стукає у двері. Марина відчиняє, бачить Сальваторе й, ридаючи, падає йому на груди. Чоловік заспокоює дівчину і сам ледь стримує сльози.

Марина (*плаче*): Вона знала, що піде. На Новий рік я загадала бажання, а вона питає: "Ти, мабуть, мрієш поїхати додому, побачитися з рідними?" "Звісно", — кажу. Вона мені: "Поїдеш. Скоро поїдеш". Джузепіна знала про свою хворобу і нікому нічого не сказала. Учора я знайшла в її кімнаті медичну картку й усе зрозуміла.

Сальваторе: Так, дівчинко, вона знала. Ходімо. Треба йти.

Після церемонії поховання всі збираються в залі для оголошення заповіту покійної. Сальваторе не може побороти свій відчай.

Сальваторе (*сам до себе*): Давай, Сальваторе, ти мусиш це зробити. Це твій обов'язок і її остання воля.

Заходить у залу. Читає.

Сальваторе: Правом, даним мені державою, оголошую останню волю щодо розподілу рухомого й нерухомого майна, яке перебувало у власності моєї клієнтки Джузепіни Мелуччі.

Отже... Будинок моєї клієнтки цілком і повністю з усім майном переходить у спадщину її єдиному синові Андреа Бокконі. Гроші на банківських рахунках і дивіденди з прибутку кондитерської фабрики будуть поділені між чотирма спадкоємцями, а саме... (*Робить паузу.*)

Одна четверта частина, тобто двадцять п'ять відсотків, дістаються синові, Андреа Бокконі. Друга частина переходить робітниці Марині Морозенко, третя — собаці Джесіці. (*У залі починають шуміти.*) Четверта, остання частина... (*Знову пауза. Усі присутні завмирають.*) Цю частину, за волевиявленням моєї клієнтки, отримає той, хто щиро сумуватиме за Джузепіною Мелуччі й заплаче через її кончину. Це означає, що четверта частина також дістається Марині Морозенко. Я був тому свідком, зафіксував цей факт і повинен сповістити про це всіх присутніх. Дякую за увагу.

Сальваторе закриває папку, з якої читав заповіт. У залі шумно. Усі шоковані тим, що почули, ніхто не чекав таких кардинальних змін у заповіті.

Сальваторе: А тепер, синьйори і синьйорини, нам треба вирішити долю тварини. Хто стане опікуном собаки Джесіки?

Майже всі присутні виявили бажання взяти опікунство над бідолашною собачкою і щосили намагалися запевнити інших у неймовірній любові до тварини. Що тут почалося! Кожен кликав песика до себе. Собачка оминала всіх, бо нікого не знала. Зрештою вона підбігла до Марини, яка самотньо сиділа в кінці зали. Присутні знову шоковані, вигукують: "Шахрайка! Вона навмисне все влаштувала, втерлася в довіру до Джузепіни! Ми цього так не залишимо! Подамо на неї до суду! Вони підмінили заповіт!" Нарешті всі розходяться.

Сальваторе підходить до Марини, яка розгублено й нерухомо сидить на стільчику, навіть не радіє тому, що почула. Собачка вляглася біля її ніг.

Сальваторе: Дівчинко, усе буде добре. Я тобі допоможу. Нічого в них не вийде.

Свою частку ти зможеш отримати безперечно й одразу, за опікунство песика також, а за четверту повоюємо! За своє треба боротися.

Сальваторе йде, сідає в автівку. Він розстібає верхнього гудзика на сорочці, знаходить пігулку, запиває її водою. Їде.

З будівлі суду виходить Марина з собачкою на руках. Вона помічає на лавці під деревом сумного чоловіка в чорному. Це Андреа, син Джузепіні. Дівчина підходить до нього.

Вечір. Марина у своїй кімнаті стоїть біля вікна й говорить з мамою по телефону.

Марина: Мамо, я ще не знаю, яка там сума. Думаю, достатньо, щоб дозволити собі відпочинок. Добре, мамусю, зателефоную тобі пізніше.

Євдокія плаче і кружляє маленьку дитинку, цілує Анжелу з Юрком. Ті нічого не розуміють.

Євдокія: Мариночка отримала спадщину від тієї бабці. Ще не казала скільки, але... Боженько, дякую тобі! *(Хреститься.)* Так, я пішла по молоко, а ви ж не ляпайте нікому! *(Виходить із хати.)*

Анжела *(говорить по телефону)*: Тьотю Катю, ну я не знаю, присягаюся! Думаю, багацько! Якнайменше сто тисяч! Якими гривнями?! Звісно, що в євро! У тої баби і фабрика своя, і маєток із прислугою. Оце Маринці пофортунило. Тільки нікому ж ні-ні!

Тьотя Катя: Боже збав, Анжелочко! Чого б це я язиком теліпала? Ти ж мене знаєш — могила. Ну добре, мені треба бігти! *(Не дочекавшись відповіді від Анжели, кладе слухавку й набирає когось, щоб розповісти новину.)*

Тьотя Катя: Зою, це джекпот! Оце дівчині пощастило! Скільки? Ну, я думаю не менше трьохсот тисяч! Тільки ти ж нікому!

Зоя: Ви що, тьотю Катю? Ви ж мене знаєте!

Через деякий час Зоя стоїть у магазині, біля неї — три жінки.

Зоя: П'ятсот тисяч! Єврами! Вам таке й не снилося.

Жінка *(одна з трьох)*: А я чула — мільйон.

Зоя: Хто їх знає? Може, прибідняються.

За один день про Маринин спадок дізнаються майже всі мешканці Щасливого.

Отримавши свою частку, Марина вирішує поїхати в туристичну подорож по Італії. Згодом їй телефонує мама.

Євдокія: Маринко, доню, коли ти приїдеш? Скоро черешні, суничка підуть, а там і малина буде, картопелька молоденька з кропчиком. Ой, а в нас цуцик з'явився руденький, шустрий такий. Юркові подарували. Каже: "Бабусю, я так собаку завжди хотів!" Думаю, нехай уже дитина побавиться.

Марина: Цуцика дитина захотіла? Мамо, йому вже двадцять років!

Дівчина заплющує очі й уявляє: вони з мамою сидять за столом, на якому миска з малиною, суницею, порічками.

Марина: Скоро. Ось підпишу деякі папери в Сальваторе і приїду. Обіцяю.

Раптом Марина чує у слухавку плач немовляти.

Марина: Мамо, а хто це плаче?

Євдокія: Ой, Мариночко, ми ж від тебе приховали, не хотіли засмучувати. Анжела з маленькою повернулися до нас уже назавжди. Добре, що хоч Юрка з навчання не зривали. Бачиш, воно як.

Марина: З якою маленькою? Як повернулася?

Євдокія: От приїдеш, усе розповімо. Нічого, якось буде. Проживемо.

Марина: Це точно. Якось буде.

Дівчина подорожує Італією: Неаполь, Рим, Ватикан, Піза. Вона сидить у піцерії, заплющує очі і знову бачить стіл з малиною, сунцею, порічками. Варенички зі сметаною. Усі рідні сидять за тим столом...

Аеропорт. Двоє "шпигунів" спостерігають, як Марина проходить реєстрацію на рейс. За "шпигунами" і Мариною слідкує дивний тип, працівник аеропорту.

"Шпигун" (по телефону, дивлячись на Марину): Шефе, зупинити її?

Джорджо: У жодному разі!

"Шпигун": І ви так просто її відпустите?

Джорджо (впевнено): Вона ще повернеться.

Працівник аеропорту бачить, як двоє чоловіків крутяться навколо дівчини. Щойно "шпигуни" відходять, він наближається до Марини, представляється, перевіряє її документи й повідомляє, що все гаразд. Потім іде в кабінет, заходить у базу даних і щось шукає. На моніторі комп'ютера висвічуються фото Марини. Працівник комусь телефонує.

Працівник аеропорту: Ну що, шефе, ви не помилилися — це вона, Марина Морозенко. І вона зараз полетить із вашими грошима. Ми так її відпустимо?

У шкіряному кріслі за великим столом із мобільним телефоном у руці сидить бос мафії Бінго.

Бінго: Ти ж чув, Джорджо сказав, що вона повернеться. Наші вороги відпустили дівчину, і ми поки що дозволимо їй піти. Зачекаємо. Щойно повернеться, сповісти мене негайно.

Працівник аеропорту: Звісно, синьйоре Бінго.

Марина летить додому. Приземлення. Пасажири аплодують майстерності пілота. У літаку оголошують: "Ласкаво просимо до аеропорту Бориспіль".

Марина їде в таксі, кожний кілометр дороги наближає її до рідного села. Ось і знайомий знак із назвою "Щасливе". Нарешті авто зупиняється біля хати. Що це? Здається, на подвір'я зійшлися всі родичі. Дівчину зустрічають, немов національну героїню. Сусідський дід Олекса грає на гармошці. Марина розуміє, що це не випадково. Здогадується, що в селі дізналися про спадщину. Дівчина виходить із таксі з собачкою на руках, тягне за собою здоровенну валізу, подарунки і замотані в тканину картини. Анжела з малою дитиною на руках дає Юркові стусана в спину, щоб той пішов назустріч і допоміг тітці Марині з валізою.

Анжела: От турок! Та йди ж допоможи!

Юрко сердиться через грубість матері, але слухається.

Родичі й сусіди вечеряють, співають і загалом гарно проводять час.

Усі помаленьку розходяться. Юрко сідає в таксі і зникає, попередивши, що буде пізно. Марина залишається з мамою і сестрою на кухні.

Марина: Як гарно вдома!

З кімнати доноситься дитячий плач. Анжела йде вкладати дитинку.

Євдокія (*розглядає картину, на якій зображена потворна копія Джузеппіні з собачкою*): Доню, це та сама Джузеппіна? Ти ж казала, що вона гарна, вишукана? Бідна моя дитино, було тобі що терпіти. Ти точно заслужила ту спадщину.

Марина: Мамо, це не справжня Джузеппіна, це карикатура. Шарж. Розумієш?

Євдокія (*хреститься, дивиться на картину й розповідає*): Як дізналися родичі, що ти спадщину отримала, то спасу відтоді від них немає. Навіть моя двоюрідна сестра з Чигирина про нас згадала й зателефонувала, хотіла приїхати.

Марина: Ой, мамо! А як вони дізналися? І хто ж це їм усе розповів? Може, Сальваторе? Чи Калиниха?

Євдокія: Мариночко, ми, їй-богу, нічого такого не говорили. Кажу лише: "Нарешті моя дитина відпочине!" А вони: "Чи не захворіла?" А я їм: "Бодай вам заціпило! Трішки спадщини отримала". І все. Я навіть суму не називала, бо ти ж тоді ще сама не знала. Доню, а скільки тобі дали?

Марина: Як отримаю всі гроші, скажу. Не хотіла в Італії залишатися, навіть не знаю, скільки чекати. Сальваторе має сповістити.

Із сусідньої кімнати чути, як плаче дитина.

Євдокія: Мариночко, мені від тебе нічого не треба. Я хотіла б Анжелочці ще хоч трохи допомогти.

Марина: Ой, мамо. Навіщо Анжела повернулася до нього? Що це їй дало? Тепер одна двох дітей виховуватиме. Уже не маленька, мала б розуміти!

Євдокія (*сумно*): Ми ж тобі не хотіли казати. Спочатку Льонька сюди заявився. Щойно зайшов у двір, став на коліна і стоїть, а Анжелка до хати забігла й двері зачинила. Так навколішки пів дня і простояв, з місця не зрушив. Пожаліла. Ппустила. Він пожив у нас тиждень і поїхав, бо на роботу треба. А її, бідну, нудить і нудить. Завагітніла. Ми до Калинихи подалися, а та: "Анжело, ти йому народити повинна. Повертайся до чоловіка. Дитя вас помирить". Льонька якраз подзвонив і давай знову каятися. Каже: "Дружино моя, вертайся, буду тобі ноги мити і юшку пити". От вона й поїхала. Потім Анжела в пологовому, а він у своїй шльондри ночує. На все містечко зганьбив! Вона за дитину та й приїхала. Я б тій Калинісі в морду плюнула! Досі з нею не балакаю.

Марина: Мамо, ти що, не розумієш? До чого тут Калиниха? Краще б Анжела на Льоньку свого — ще коли перший раз на неї руку підняв — плюнула! Горбатого могила виправить. Мамо, ти ж учителька, розумна жінка, а ворожкам віриш. Завагітніла наша Анжела також від Калинихи?

Євдокія: А кому вірити? Ви в мене такі розумні, вродливі, а чоловіків немає! Я щодня за вас Богові молюся і що? Казала моя мати: "Господь попарує, а потім сяде на припічку й сміється".

Марина (*обіймає неньку*): Матусю, не хвилюйся, у нас іще все попереду.

Євдокія: Звідки ж вони візьмуться? Он твій Ігор дзвонить-дзвонить, сил моїх немає. Уже не знаю, що брехати, а ти навіть не хочеш відповісти йому. Не буде ж він усе життя на тебе чекати.

Марина: А Джузепіну чекали.

Євдокія (*дивиться на картину*): Отаку страшну? Тьху! Правду Калиниха каже — пороблено.

Марина: Мамо, то Ігореві пороблено. Скільки він на мене задивлятиметься? Діяти вже треба, рішення приймати. Не буду ж я йому сама на шию вішатися. Може, я його також кохала, а він досі ходить і лише зітхає. Зітхальник! Ходімо спати.

Розходяться, лягають спати. Дитинка цілу ніч капризує, усіх будить. Юрко у своїй кімнаті, щойно повернувся з гульок, натягнув подушку на голову. Мама й Марина прибігли до Анжели. Та плаче, не знає, що їй робити, дуже втомилася. Євдокія береться колихати дитя. Марина забирає маленьку в мамі.

Марина: Лягайте спати. Я з нею побуду. Так, сонечко?

Дівчина до ранку глядить дитину. Заходить Анжела.

Анжела: Слухай, Марино, я, мабуть, захворіла. У мене висока температура.

Марина: Не хвилюйся. Іди лягай, а то ще дитя заразиш.

Марина, стомлена, стукає у двері до Юрка.

Марина: Юрку! Юрку, вставай! Мама захворіла. У бабусі господарство. Я хоч трохи подрімаю, а потім тебе зміню! (*Хлопець не відповідає.*) Юрку, чуєш?

Марина заходить у кімнату Юрка. Той спить із журналом у руках. На обкладинці — фото жінки топлес.

Марина: Цуциків Юрко любить? Та йому зараз у голові лише цицики! (*Стягує з хлопця ковдру.*) Плейбою, вставай, кажу!

Уранці Марина йде до сільського магазину. По дорозі бачить односельців, які реагують на неї по-різному: хто зверхньо, дехто навіть не вітається через заздрощі, а хтось, навпаки, радіє зустрічі з дівчиною.

Марина ріже овочі на кухні й жаліється матері.

Марина: Раніше життя було більш зрозумілим, а зараз нічого не второпаю, усе догори дригом: прокидатися лінки, робити нічогісінько не хочеться. Стільки було планів, а тепер якась порожнеча. Люди стали зі мною нещирі. Не розбереш, хто чого від мене хоче.

Євдокія (*висипає капусту в борщ*): Нічого, доню. Помаленьку розберешся.

Марині телефонує Сальваторе.

Марина: Сальваторе, привіт! Як ви? Що?! Терміново летіти до Італії на суд? Зрозуміла, присутність обов'язкова. Добре, буду.

Марина із собачкою сидять у літаку.

Прилітають. В аеропорту за дівчиною знову слідкують "шпигуни" і підозрілий працівник. Кожний телефонує своєму шефу ("шпигуни" — Джіорджо, працівник аеропорту — синьйору Бінго) та сповіщає, що Марина вже в Італії.

З дозволу сина Джузепіні дівчина зупиняється в його маєтку. Сам Андреа повертається до Австралії. У будинку живуть і приглядають за ним колишня робітниця з чоловіком.

Зала суду. Починається засідання. Виступають родичі Джузепіні. Вони вдають, що вперше у житті бачать Марину і чують про неї.

Родичка: Повторюю вам: "Уперше чую про цю дівчину". Мені здається, це професійне шарлатанство, а тому ви, шановний пане судде, повинні в цьому ретельно розібратися!

Суддя: Дякую за відповідь, але надалі свої висновки тримайте при собі й говоріть по суті. Слово надається відповідачці.

Марина: Шановний пане судде, як ці люди могли мене бачити, коли вони жодного разу не були в Джузепіні за той час, що я працювала в неї? Треба запросити сюди тих, хто працював у будинку разом зі мною.

Засідання переносять. Марина телефонує Галині.

Галина: Марино, дівчинко, можеш навіть не плекати надії, бо наші жінки роками чекають судових рішень. Хто ми тут? Ніхто.

Марина: Але ж Сальваторе — такий молодець, він свою справу знає. Я в нього вірю.

Галина: Ну, тоді чекай, може, щось і вийде. До речі, хотіла подякувати. Завдяки тобі тепер у моєї свекрухи Сісіні українки у фаворі...

За тиждень відбувається ще одне засідання суду. Родичі кричать на Сальваторе, що він у змові з Мариною. Той нервує і поглядає на годинник. До зали засідань запрошують як свідків дворецького Вінченцо і Стефано — чоловіка Джузепініної племінниці.

Дворецький: Ніколи не бачив синьйори Джузепіні такою задоволеною, як під час роботи цієї дівчини. Марина працювала з душею.

Суддя підсумовує і оголошує, що справу виграла Марина. Щаслива дівчина обіймається з Сальваторе. Він підвозить Марину до маєтку й повертається додому. У дорозі чоловікові стає зле, темніє в очах. Його автомобіль уповільнює швидкість. Позаду сигналять автівки. Сальваторе з'їжджає з дороги на узбіччя.

Марина в маєтку. Накриває на стіл. Їй телефонує мама.

Євдокія: Мариночко, як ти там?

Марина: Мамо, не хвилюйся, цього разу все минуло чудово. Тепер залишається дочекатися, доки перерахують гроші.

Євдокія: Доню, слухай, тут уранці таке сталося. Я ж просила тебе зателефонувати Ігореві, саме час картоплю копати...

Марина: Мамо, повільніше розповідай, бо нічого не розберу. Яким боком Ігор до картоплі?

Євдокія: То я ж і кажу. Сьогодні вранці Ігор до двору під'їхав. Я на городі була, Юрко з друзями на річку подався, Анжела в куми з малою. Так от... Ігор підійшов, забрав у мене лопату й почав копати. Потім два амбали з'явилися і кажуть, що Петро прислав їх нам на допомогу. Що мені робити? Я на кухню втекла — обід готувати. А

вони, як два бульдозери. Ні, три! Ігор з одного боку, а ті Шварценегери з іншого! Хто кого пережене.

Марина: Шварценеггери.

Євдокія: Що?

Марина: Та нічого. І що далі?

Є в д о к і я : А що? Як передовики! Ті двоє роботу виконали, мовчки сіли в автівку й поїхали. Хоч по вареникові встигла їм до рота покласти. Миттю проковтнули. Такі здорові!

Марина: Вареники?

Євдокія: Та ні, ті двоє! Вони поїхали, а Ігор навіть не збирається іти.

Марина: Зрозуміло. А де він зараз?

Євдокія: У погребі поличку лагодить. Обвалилася.

Марина: Я все зрозуміла. Поличку закінчить, розрахуйся з ним, будь ласка, і жени геть!

Євдокія: Що ти таке кажеш, Мариночко? Куди ж я сироту вижену?

Марина: Жени його під три чорти. Де вони всі раніше були? Як дізналися про гроші, позліталися, як мухи на мед. Багатої дівки хочуть. Ми тепер самі помічників наймемо або краще одразу картоплі купимо.

Євдокія: Ти що, дитино, чужу і кроплену купувати? Я її й даром не хочу. Своє є своє. І як це город пустуватиме? Що люди скажуть?

Марина: Чому ж тобі ці люди не допоможуть город копати?

Євдокія: Ігор допоміг, а ти: "Жени його". Що за дитина така? І до чого тут гроші? Ти ж сама хотіла, щоб він діяв. А тепер знову не так? Тобі не вгодиш! От біда з дівкою.

Мати кладе слухавку, бо заходить Ігор.

Ігор: Євдокіє Дмитрівно, усе, поличку зробив. Можна я завтра до вас іще прийду?

Євдокія: Що ти, Ігорьочку, не турбуйся. Я вже якось сама. Ось і грошики тобі приготувала, і вареничків із собою поклала.

Ігор: Євдокіє Дмитрівно, що це ви? Я ж від щирого серця.

Євдокія: Нічого, гроші зайвими не бувають. Дають — бери. Я завтра на базар поїду, тому вже іншим разом прийдеш. Добре, синочку? У тебе своїх справ, мабуть, повно.

Ігор: Грошей не візьму, а вареники — із задоволенням. Моя мама також смачні пиріжки й вареники готувала. Дякую вам! *(Уже біля дверей.)* А я все одно зайду. Куди мені ще йти? Кохаю я вашу Марину. Завжди кохав.

Євдокія *(з болем в очах)*: Колись і вона за тобою сохла, а ти й уваги не звертав.

Ігор: Ми тоді малими були. Я захворів. Лікарі помилково страшний діагноз поставили, казали, що помру. Думав собі: "Навіщо я їй буду дарма душу тривожити, надію давати? Я ж смертник". Моя мати тоді дуже перенервувала, та звістка добряче підірвала їй здоров'я. Згодом у неї стався перший інфаркт. Оце вам і лікарі.

Євдокія: Господи! От біда. Мою Мариночку лікарі, навпаки, врятували. Дай їм, Боже, здоров'ячка. В Італії без документів була, але вони не відмовили і прооперували. А в Анжелки пологи важкі були після нервових зривів. Також лікарі допомогли! Тож не

можна так про всіх судити.

Ігор: Я і не суджу. Просто розповідаю, чому вашу доньку до себе не підпускав, а сам страждав за нею. Мати все знала й плакала через моє кохання. Потім Марина поїхала в місто навчатися. У неї там якийсь хлопець був.

Євдокія: Який іще хлопець? Хто це тобі таку брехню сказав?

Ігор: А потім бізнесмен з'явився. Про це в селі всі знали. Ось цих двох, що город копали, хто прислав?

Є в д о к і я : А ти не ревнуй. Вона ж гарна, то й бігають. Марина його не хоче, бо якби хотіла, то до Італії не втекла б! Тобі треба її добиватися, синку, добиватися. Борися. І хто тобі про того бізнесмена наговорив?

Ігор: Усі балакали, навіть сусідка Бульдозиха.

Євдокія: Це та, що на все село брехні розпускає, що моя Марина — мільйонерка?

Ігор: Ви про що, тьотю Дусю?

Євдокія (*зраділа, що хлопець нічого не знає*): Та ні про що, Ігорьочку, забудь. Біжи вже, бо пізно. Дякую тобі за все, приходь.

Ігор (*радісно*): І вам дякую! Зустрінемося. (*Іде.*)

Євдокія (*плаче й дивиться хлопцеві вслід*): От життя. Дурний. Чому Марині нічого не розповів? То я розкажу. (*Витирає носа й радіє, що додумалася до цього.*) Роз-ка-жу!

Італія. Сальваторе їде до лікарні. Йому повідомляють, що справи кепські. Якщо хоче жити, необхідно робити операцію на серці. Сальваторе обіцяє подумати, але для себе вже вирішив, що відмовиться від операції. Він приймає рішення і йде жити в будинок для літніх людей.

Марина приїздить до будинку Сальваторе. Ворота зачинені. Телефоную, однак ніхто не відповідає.

Минає час. Сальваторе перебуває у скромному, але затишному будинку для літніх людей. Слухає розповіді про війну, правдиві пригоди з життя. Тут він знаходить спокій.

Марина винаймає квартиру, перевозить туди речі й вирішує трішки пожити для себе. Робить безглузді покупки в інтернеті.

Лунає телефонний дзвінок. Марина бачить на екрані невизначений номер з України й бере слухавку. Телефоную п'яний Петро.

Петро: Марино! Алло! Чого мовчиш? Усю душу мені вимотала! Хто це там картоплю в матері копав? Швидко ти мене забула. Мовчиш? Та що ти із себе вдаєш, селючко бідна, нещасна?

Марина: Петре, я і справді хочу, щоб ти був щасливий.

Петро: Повертайся, тоді я буду щасливий. Що ти зі мною зробила? Забути тебе не можу.

Марина: Мабуть, причарувала.

Петро: Що з тобою сталося? Ти там хоч по руках не пішла?

Марина шокована тим, що верзе Петро від люті, і не хоче продовжувати розмову. Кладе слухавку. Дівчина розуміє: Петро не знає про спадщину, але впевнена, що з ним не буде. Іде до ванної кімнати, стоїть під душем розгублена.

Марина (*міркує*): Не думала, що з грошима життя не стає легшим. Навіщо вони мені? Що далі?

Згадує, як бабуся вчила молитися.

Голос бабусі: Хоч би де ви були, моліться, діточки. Отак, своїми словами: "Господи, допоможи..." І він вас почує.

Дівчина запалює свічку. Молиться. Раптом телефонує Сальваторе.

Марина: Сальваторе, куди ви пропали? Ви, як мій янгол, завжди з'являєтеся вчасно. Зачекайте, зараз візьму олівець, запишу вашу адресу.

Їде в будинок для літніх людей до Сальваторе. Чоловік радіє появі дівчини. Сидять на лавці, розмовляють.

Сальваторе: Якби я міг повернути час, то все зробив би заради коханої.

Марина повертається на квартиру, телефонує мамі. Євдокія засмучена.

Євдокія: Доню, як ти там? Коли вже додому? Я такі погані сни бачу. Ти знаєш, кредит закрили і слава Богу! Не шли більше грошей, бо Анжелка нам і третє народить. Знову рветься до Льоньки. Юрко вчитися покинув. Приїдеш, нікуди тебе більше не відпущу, а вони нехай як хочуть.

Марина: Як покинув? Я ж гроші на навчання пересилаю.

Євдокія: Останнього разу я вже їм грошей не дала, відклала їх тобі на весілля.

Марина: Мамо, ти знову починаєш?

Євдокія: Ну добре, доню, піду, бо мала плаче.

Марина кладе слухавку. Сідає на диван, вмикає телевізор. Там іде передача про покинутих тварин і притулок для собак. На екрані напис: "Допоможіть". Собачка Джесіка підбігає до екрана й дивиться на песика в телевізорі.

Марина (*до Джесіки*): А ти молодець! Натякаєш, щоб твої гроші ми віддали притулкові для тварин?

З півночі Італії Марині телефонує подруга Валентина.

Валентина: Привіт, дівчино! Чим займаєшся? Скучила за тобою, за твоєю усмішкою!

Марина: Валю, я така рада, що ти зателефонувала! Ми з дівчатами на Різдво тебе згадували. Так далеко від нас заїхала.

Валентина: Як ти? Усе усміхаєшся?

Марина: Та де там! Зі мною, як у фільмі "Багаті теж плачуть", стільки всього сталося. Я ж спадщину отримала.

Валентина: Чула. Галя розповідала. Вітаю!

Марина (*усміхається*): Дякую! Не сумніваюся, що Галина вже розказала. Щось мені ці гроші геть щастя не приносять. Тільки-но дивилася передачу, у якій показували притулок для тварин, а нещодавно біля супермаркета мені ткнули візитку з іншого притулку. Хто знає, може, це знак зверху, що треба їм допомогти? (*Дивиться на візитку.*) Тут і рахунок є.

Валентина: Ти що, дівко, зовсім із глузду з'їхала? Не знаєш, куди багатство подіти? Давай мені! А якщо серйозно, то це, звичайно, твої справи, але я чула, що всі

благочинні фонди створені для відмивання грошей. Ними мафія керує, мені мій Феліче розповідав.

Марина усміхається.

Валентина: Чому ти смієшся? От дурненька!

Марина (*читає напис на візитці*): Благодійний фонд допомоги безпритульним тваринам "Бінго".

Валентина: О, здається, саме про "Бінго" він мені й говорив. Згадала! Казав, що синьйор Бінго — головний мафіозі Неаполя. Спочатку він контролював гральний бізнес, а потім до притулків підібрався. Краще будинкові для літніх людей перерахувала б. Галина так раділа за тебе, що аж плакала...

Марина: То мафіозі, а це притулок, Валюню! Галя зрозуміє, чому для тварин... Бувай! (*Кладе слухавку й каже сама до себе.*) Будинкові для літніх людей — також гарна ідея!

Дівчина бере газети і шукає там інформацію про будинок для літніх людей, знаходить такий під назвою "Соле".

Марина: Ось вам і для літніх людей. Ще й назва така гарна — "Соле". (*Відриває від газети шматочок з рекламою, гладить собаку й каже до неї.*) Лише ти мене розумієш. Вчинимо так: це гроші твої, Джесіко, тому відправимо їх знедоленим собачкам. Ти в нас і так, наче принцеса, живеш.

Марина бере візитку й перераховує гроші з банківського рахунку у фонд "Бінго", потім замовляє собі піцу.

Мафіозі Бінго сидить у своєму кабінеті й розмовляє з кимось по телефону.

Бінго: Так. Уже знаю, щойно перерахувала в наш фонд, але лише частину. Звичайно, ми не можемо чекати, доки вона розтратить решту грошей. Доведеться брати її негайно. Робіть усе обережно, у неї занадто сильний покровитель. (*Кладе слухавку.*)

Марині телефонують.

Марина: Алло! Чому не можете доставити піцу? Зараз я прийду і сама заберу. Добре, що хоч розташовані поряд.

Ігор автівкою їде до Неаполя. На задньому сидінні лежать квіти. Навігатор каже, що треба повернути наліво.

Ігор: Знову наліво? Щоб я ще колись орендував у Неаполі автомобіль! Ото вже бляшанка! Сьомий раз це місце минаю, а воно мені все наліво й наліво!

Марина виходить зі свого будинку. Біля під'їзду стоїть фургон із написом: "Доставка піци".

Кур'єр (*із фургона*): Перепрошую, це ви замовляли піцу?

Марина (*здивовано*): Так.

Кур'єр (*біжить, відчиняє задні двері автівки, щоб начебто видати піцу*): Ідіть, отримуйте. Вибачте, такі затори на дорогах!

Марина (*підходить*): Які затори? Мені сказали, що ваш кур'єр захворів.

Кур'єр: Так і є...

Раптом із фургона вискакують двоє підозрілих чоловіків і затягують туди дівчину. Заклеюють їй рота, їдуть у невідомому напрямку.

До будинку Марини під'їжджає Ігор. Доки він чухає потилицю і розмірковує, які кнопки натиснути на домофоні, з під'їзду виходить дідусь із собакою.

Ігор (*розгубився, бо розуміє, що треба говорити італійською*): Е... Сорі! ^[1]
Марина... Марина...

Дідусь (*думає, що Ігор шукає море*): Маре? ^[2] (*Показує рукою в бік моря.*) Ді ла ^[3].

Ігор: Та не "маре", а Марина! Дякую. Сорі.

³ того самого під'їзду виходить бабуса.

Ігор: О! Бабусі завжди все знають. Синьйоро, сорі.

Бабуса: Соно синьйорина [4].

Ігор (*собі під носа*): Вибачте. Звідки мені знати, що ви незаміжня?

Ігор: Сорі, синьйорино! Марина...

Бабуса: Марина? Ал терцо п'яно [5]. (*Показує на вікно третього поверху.*)

Кур'єр показує бабці папірець із номером квартири.

Бабуса: Це та сама Марина з третього поверху.

Хлопці кланяються бабусі й піднімаються на третій поверх. Із квартири чути звуки увімкненого телевізора, але двері ніхто не відчиняє. Кур'єр іде. Ігор із букетом сідає на сходи.

Ігор: Та що ж це таке? Я все одно тебе знайду!

Марину привозять до старої напів зруйнованої будівлі десь у промисловій зоні. Вона налякана. Один із чоловіків наказує віддати йому мобільний. Цієї миті телефонує Ігор, дівчина дивиться на екран. Італієць вихоплює в Марини телефон і вимикає його.

Тим часом справжній кур'єр повертається до піцерії і розповідає господареві, що замовлення не віддав, бо за вказаною адресою йому не відчинили. Шеф піцерії телефонує Джіорджо й повідомляє йому, що Марина зникла. Також розповідає, що кур'єр бачив підозрілого хлопця-іноземця, який залишився сидіти біля дверей дівчини. Джіорджо гнівно б'є кулаком по столу.

Джіорджо: Прогледіли дівчину!

Джіорджо наказує схопити іноземця, якого бачив справжній кур'єр. Коли Ігор виходить надвір, щоб поглянути на вікна

Марининої квартири, його хапають під руки, садять в автомобіль і везуть до Джіорджо.

Лео та Нік (чоловіки, які викрали Марину) залишають дівчину в зачиненій кімнаті й телефонують Бінго.

Лео: Синьйоре Бінго, ми на місці, чекаємо подальших вказівок.

Бінго: Бовдуре, скільки разів тобі повторювати — не називай моє ім'я! Усі вказівки завтра. Вона переночує і буде більш говірка.

Лео: Зрозумів. До завтра. *(Кладе слухавку і звертається до Ніка.)* Слухай, ну все нормально. Бос сказав чекати до ранку. Тепер можемо розважитися з дівчинкою. Ніч довга...

Нік: Добре. Класна ідея! Дівка і справді гарна, але давай спочатку розігріємося, чогось вип'ємо.

Нік відкриває бар, там багато випивки. У Лео розбігаються очі, він бере дві пляшки бренді. Сідають, п'ють.

Марина підслуховує їхню розмову і налякана плаче. Вона бачить залишений у замку ключ і зачинається в кімнаті, потім намагається відчинити вікно, щоб утекти. Заважає решітка.

Ігоря привозять у маєток Джіорджо, заводять усередину, розв'язують очі. Джіорджо пропонує хлопцеві сісти, вказуючи на диван.

Ігор: Ви розмовляєте українською?!

Джіорджо: Так, трішки. Я фотограф. Колись працював із моделлю-українкою. *(Усміхається.)* Ваші жінки дуже гарні.

Ігор *(оглядається навколо)*: Непогано живете як для фотографа! А жінки наші справді найкращі.

Джіорджо *(простягає Ігорові келих)*: То вип'ємо за жінок?

Ігор: Я хотів би спочатку дізнатися, чому я тут.

Джіорджо: А я хочу знати, що ти робив біля будинку Марини.

Тим часом Лео добряче напивається і починає рватися в кімнату до Марини.

Нік: Слухай, Лео, зупинися! Навіщо вона тобі здалася? Худе, мале... Ми за це діло такі гроші заробимо, що ти собі потім яку завгодно знайдеш! А не дай Боже з дівкою щось трапиться, то нам голови повідривають!

Лео: Нічого нам не буде! Ти в нас новенький, тому, мабуть, не знаєш. Бінго ніколи не залишає свідків! Ти думаєш, їй дозволять піти звідси живою? Щойно витрусять останні гроші, кинуть у море!

Н і к : А ти впевнений, що нас не в море?

Лео: Оце вже питаннячко! Тому я і пропоную розважитися на повну!

Лео скаженіє. Він ламає двері, кидається, мов звір, на Марину й отримує міцний удар від Ніка. Падає непритомний...

Марина *(до Ніка)*: Дякую.

Нік: Я зробив це не для тебе, а для себе. Цей ідіот наламає дров, а мені відповідати. *(Собі під носа.)* Ну й скажені в Бінго бандюки.

Марина: Слухай, ти можеш дати мені телефон на одну хвилину?

Нік *(іронічно)*: А може, тобі ще й морозива? Яке ти любиш: фісташкове чи ванільне?

Марина у відчаї замовкає. Нік відтягує товариша в іншу кімнату, потім лагодить замок на дверях, який зламав Лео. Перевіряє ключем.

Нік *(до Марини)*: Зачинися!

Марина виконує наказ.

Нік виходить і до когось телефонує.

Джіорджо запрошує Ігоря пообідати, але той відмовляється, бо від хвилювання за Марину втратив апетит. Лунає дзвінок. Фотограф перепрошує і йде розмовляти до іншої кімнати.

Нік *(до Джіорджо)*: Шефе, дівчина в безпеці, але справи кепські. Щойно в неї відберуть усі гроші, ліквідують. Може, і нас за компанію. Чесно кажучи, не дуже хочеться вмирати. Звідки знаю? Мені цей придуркуватий Лео розповів. *(Дивиться на поранену руку.)* До речі, я з ним довго не протримаюся. Це реальний псих.

Джіорджо: Слухай уважно. Координати вашого місцезнаходження вже в нас. Віддай Марині її телефон і поясни: немає грошей — немає проблем.

Нік: Зрозумів.

Джіорджо повертається до Ігоря.

Ігор: Я так і не зрозумів: ти сказав, що не кохаєш Марину, то чому тоді до неї причепився?

Джіорджо: Я кохав іншу. *(Дивиться на фото Джузеппіни.)* Це було навіть більше, ніж звичайне кохання чоловіка до жінки. Я ставився до неї, немов до божества. Ця жінка була для мене недосяжною, але саме вона змусила мене повірити в себе і стала моїм справжнім другом. А я дещо собі пообіцяв. *(Ніби прокинувся від спогадів.)* Ну що, готовий рятувати свою кохану?

Ігор: Як рятувати? Від кого?

Джіорджо: Ходімо, дорогою все розкажу.

Ігор: Чому я маю тобі вірити?

Джіорджо *(швидко виходячи з кімнати)*: Тому що в тебе немає вибору.

Нік підходить до дверей кімнати, у якій перебуває Марина, і просить відчинити. Дівчина дуже налякана.

Марина: Звідки я знаю, чи можна тобі довіряти? Може, ти зараз також випив і хочеш розважитися? Я чула, як ти погодився зі своїм напарником щодо мене, а потім навіть випити йому пропонував!

Нік: Слухай, я не можу зараз довго говорити, і в мене немає часу на вмовляння. Сама подумай, навіщо я тобі замок лагодив би?

Марина *(відчиняє двері)*: Твоя правда. *(Передумала й хоче зачинитися, але Нік устромляє ногу в двері.)* Звідки мені знати? Може, ви граєте в хорошого й поганого поліцейського?

Нік: Слухай сюди. Досить рюмсати! Ось тобі телефон! У тебе є п'ять хвилин. Хочеш жити — маєш позбутися грошей. Ясно?

Марина: Ясно, але якого дідька я маю тобі довіряти?

Нік: Вирішуй сама. Мені вже немає чого сказати.

Марина бере мобільний і намагається придумати, куди надіслати гроші. Згадує про будинок для літніх людей "Соле".

Марина: Де той клаптик газети? Я ж його наче в кишеню клала. Ось, знайшла!

Дістає відірваний папірець із реквізитами, намагається перерахувати кошти.

Марина: Зависло. Не проходить платіж! У вас тут слабкий інтернет.

Н і к : Диявол!

Цієї миті в кімнату з ножем у руці вривається розлючений Лео.

Лео: Хто кликав диявола? Ось я! Думаю: "Як цікаво! Мій товариш мені ледве щелепу не зламав, а сам пішов із дівчинкою гратися". А він ще і грошики собі хоче перекинути! Оце так справи. Та я тобі за це...

Ігор і Джіорджо під'їжджають до занедбаної будівлі, де в цей час відбуваються події з Мариною. За ними через камери відеонагляду спостерігає Бінго. Він сидить у себе в кімнаті й дивиться на монітори.

Бінго: Які люди на моїй території! Це щось новеньке! Джіорджо вже зовсім страх утратив. Узяти їх!

Тим часом Лео нападає на Ніка. Б'ються. Марина не полишає спроби перекинути гроші на інший рахунок..

Марина (*дивиться на екран мобільного*): Давай! Давай! Ура! Вийшло!

Нік знову відправляє Лео "в нокаут" і наближається до Марини. Сидячи на підлозі, дівчина забивається в куток. У кімнату заходить Ігор. Джіорджо чує звуки з вулиці й кудись зникає.

Ігор (*непомітно підкрадається до Ніка, хапає того і кричить українською*): Відійшов від неї!

Марина: Ігорю, зупинися! Не чіпай його!

Влучним ударом Ігор укладає Ніка на підлогу.

З'являються люди мафіозі Бінго, забирають усіх, садять у чорний фургон і везуть до моря. Тим часом іде перехоплення. Фургон потрапляє в засідку, організовану спецслужбами Італії. Усіх арештовують.

Зміна дії.

Бабця, сусідка Марини, сидить у поліцейському відділку, дає свідчення.

Бабця (*маленька жіночка в капелюшку*): Дивлюся, під'їхав фургон — піцу привіз. Потім Марину схопили і в той фургон затягнули. Може, викрали? Трохи пізніше інші піцу привезли. Тоді молодий іноземець, гарний такий, каже мені: "Марина! Марина!" Навіщо їм усім Марина? Ніколи жодного чоловіка з нею не бачила, а тут спасу немає. І головне, куди її повезли? Ось чому я до вас прийшла.

Поліціант: Дуже добре, що прийшли. Завдяки вам дівчину врятували!

Б а б ц я : Марина мені дуже подобається, така хороша! Ніколи повз мене просто так не пройде, завжди допоможе. То сумки піднесе, то двері притримає, а скільки нам, старим, потрібно? Як ви її знайшли?

Поліціант: Відслідкували її місцезнаходження за номером телефону.

Утомлені Ігор і Марина заходять у квартиру. Собачка радісно підстрибує, щойно побачила господиню.

Марина: Моя маленька! Зачекалася вже... Ігорю, забираймо Джесіку і швидше їдьмо звідси. Бандити можуть знову прийти. Я тут спати не зможу.

Ігор: По-перше, нам треба відпочити. По-друге, он дивись... (*Відсуває штору.*) Нас поліція охороняє. Не хвилюйся, я ляжу в іншій кімнаті.

Марина: Цієї ночі можемо бути в одній кімнаті. Я все одно спатиму в одязі.

Щойно голова Марини торкається подушки, дівчина засинає. Щасливий Ігор милується нею.

Ранок. Марина з Ігорем виходять із під'їзду. Дівчина зупиняється і піднімає голову, щоб поглянути на вікно, з якого бабуся-сусідка махає їм услід рукою.

З автівки, яка всю ніч чергувала під будинком, виглядає водій.

Водій: Молоді люди, вам сюди!

Ігор з Мариною впевнені, що це поліцейський, тому впевнено йдуть до автомобіля. Усередині на них чекає водій і один зі "шпигунів", який колись слідкував за Мариною в аеропорту.

Марина (*вже невпевнено*): Ми ж учора в поліції начебто все підписали?

"Шпигун": А хто вам сказав, що ми з поліції?

Німа сцена.

Водій повертається, знімає окуляри. Марина з Ігорем впізнають у ньому Ніка з синцем під оком.

Нік: Не бійтеся, нас Джіорджо прислав.

Марина: Ніку, привіт! От чому ти мені вчора допоміг, а я вже не знала, що думати. З поліції лише нас двох випустили. Вибач за вчорашнє, Ігор не хотів.

Нік: Навпаки, я йому вдячний. Було дуже реалістично. Якби ми дружньо розмовляли, люди Бінго вбили б мене на місці за зраду. Тому краще синець під оком, ніж куля в голові.

Марина перекладає Ігорові українською.

Ігор (*весело*): Тоді давай п'ять, Миколо!

Чоловіки тиснуть один одному руки. Їдуть.

Тим часом Джіорджо телефонує до Сальваторе.

Джіорджо: Синьйоре Сальваторе, вони скоро будуть у вас!

С а л ь в а т о р е : Дякую, друже. Твоя робота, як завжди, бездоганна.

Джіорджо: У янголів також мають бути охоронці.

Виявляється, що Джіорджо зовсім не фотограф, він — приватний детектив. На стіні його кабінету висить грамота "За відмінну роботу доблесному і сміливому приватному детективу Джіорджо Танкреді".

Марина з Ігорем заходять у кімнату до Сальваторе. Дівчина знайомить чоловіків.

Марина: Який тісний світ! Не знала, що ви з Джіорджо знайомі! Це ви попросили його привезти нас?

Сальваторе: Так.

Марина: Джіорджо — прекрасний фотограф. Не дивно, що він присвятив цьому все життя.

С а л ь в а т о р е : Якщо чесно, то він першокласний приватний детектив і постійно займається саме цим. Фотографування — хобі для прикриття. Через моделей він виходить на зв'язок із високопосадовцями, політиками, здобуває цінну інформацію.

Марина: У мене немає слів... Ну що, прощатимемося? Я навіть не знаю, як вам

віддячити за все.

Сальваторе: Ти вже віддячила.

Ідуть. Дівчина раптово повертається, бо відчуває на собі погляд. Сальваторе жестом показує Марині: "Класний хлопець".

Молоді люди йдуть територією аеропорту. Працівник, який завжди слідкує за ними, комусь телефонує.

Працівник аеропорту: Шефе, вони тут, але Джіорджо з ними немає. Ніби крізь землю провалився. Я перевірів усіх пасажирів. Відпустити їх?! Як це — учора взяли наших?! Зрозумів.

Марина з Ігорем сидять у літаку, тримаючись за руки. Навпроти через прохід умостився підозрілий вусатий тип у капелюсі. Після приземлення Ігор знімає з полицки чемодан і зіштовхується спиною з вусанем. Хлопець упізнає в чоловікові заgrimованого Джіорджо.

Джіорджо (на вухо Ігореві): Привіт. Мені треба зникнути на деякий час, тому я з вами.

Під'їжджають до рідного села Марини й Ігоря. Промінчик сонця падає на знак "Щасливе".

Джіорджо (дивиться на напис): Ке фортуна! ^[4]

Марина: Так, Джіорджо, гарний знак! Нарешті ми вдома.

Весілля Марини й Ігоря. Сусіди шушукуються між собою.

Бабця (одна до іншої): Слухай, кажуть, Маринка всі гроші, які за спадщину в Італії отримала, прогуляла.

Д р у г а б а б ц я : Не може такого бути. Вона дівка серйозна. Он дивись, яка сукня гарна. Мабуть, тисячі за неї відвалила.

Калиниха: Євдокія казала, що пограбували Марину, а сукню їй сестра Анжелка пошила. Вона зараз швачкою працює. Така молодчина — справжня кутюр'є!

Друга бабця: Справжня хто?

Калиниха: Кутюр'є! Швачка по-модньому.

Усі бабці: А-а-а...

Сидять дві сестри (Марина з Анжеолою), а мама Євдокія — між ними. Обіймаються, радіють.

Євдокія (не знаючи про пригоди дівчини з мафією): Доню, що пограбували, то байдуже. Їм ті гроші щастя не принесуть. Головне, що тебе не образили. Марино, може, маленький кредит візьмемо? Ви з Анжеолою весільний салон відкрили б. Ти в Італії он як навчилася столи прикрашати!

Марина (у весільній сукні): Мамочко, не кажи мені цього страшного слова "кредит"! Я ліпше знову з Ігорем на заробітки поїду або краще відправимо Анжелку до Італії, коли Юрко в армію піде. Жартую! Нічого, ми молоді, яось заробимо. Не в грошах щастя. Он Джіорджо до нас іде. Хто це його, бідного, так накачав? Слухайте, а йому точно наша Анжелка до душі припала.

Анжела: Чи й не жених! Навіть моє ім'я правильно вимовити не може. Каже на

мене: <^нжела". (Сміються.)

Марина: То ж на італійський манер.

Анжела: А мене це не гребе, нехай учиться на український манер.

До жінок підходить Джіорджо, він уже добряче напідпитку.

Джіорджо: Я чув, що у вас п'ють "горілка", але щоб так! (Жінки вмирають зі сміху. В Анжели загорілися очі, вона не відриває погляду від італійця.) Марино, то правда, що у вас можна "рубаре" наречену? Як це слово буде українською?

Анжела з Євдокією аж підскочили.

Марина: Рубаре означає "красти".

Джіорджо: Красти?

Ігор: Я тобі зараз украду! (Обіймає Марину й відводить.)

Євдокія бачить, як Джіорджо задивляється на Анжелу, й тікає.

Євдокія: Ой, піду ковбаски на стіл підріжу.

Джіорджо залишається з Анжелою. Розмовляють.

Уранці телефонують з Італії і повідомляють, що помер Сальваторе. Марина з Ігорем летять на похорон. Після траурної церемонії вони відправляються на Костьєру Амалфітану й садять там дерево лимона, як просила дівчину Джузепіна.

Ігор (цілує Марину): Дерево посадили, а тепер у нас іще одна справа є.

Марина й Ігор летять додому.

Марина сидить у кріслі літака, тримає фото Сальваторе і плаче.

Голос Сальваторе за кадром.

Сальваторе: Господи, я впевнений, що ти чуєш мене. Знаю, що, коли піду в небуття, ніхто за мною не заплаче, тому заповідаю своє майно тому, хто перерахував хоч цент будинкові для людей похилого віку "Соле", бо любов рятує світ...

Епілог (під час титрів):

Мафіозі Бінго зобов'язали відкрити на вкрадені гроші справжній притулок для тварин.

Весілля Юрка у Щасливому. Анжела підшиває невістці сукню. Вагітна Марина вкладає трояндочки у вази на столах. Мама Євдокія плаче від щастя і хреститься. З хати зі стрічками в руках вибігає Настя (дівчинка з дитячого будинку, яку Марина колись побачила в "Оптиці").

Ігор (обіймає Настю): Доню, яка ти розумниця, помічниця наша.

Усі куштують солодощі, які Марина навчилася робити в Джузепіні.

Сільські жінки дивляться на Джіорджо, який не відходить від Анжели.

Бабця (одна до іншої): Казали, що в Анжелки чоловік — алкоголік, а він он який Ален Долон. На пияка зовсім не схожий.

Калиниха: Ви що! Він якийсь англієць чи німець.

Друга бабця: То він по-нашому ні бельмеса? І слова не балакає?

Третя бабця (усміхається): В Анжелки й курка забалакає. Навчиться.

Бульдозиха: Я чула, що він — справжній бос італійської мафії! Начебто був закоханий у Марину, приїхав по неї, а потім Анжелку побачив і все! Капуть! Ще і

грошків їм на весільний бізнес підкинув.

Друга бабця: А я чула, що в Марини був якийсь покровитель в Італії... Бульдозихо, ну ти завжди як набрешеш!

У двір заходять Людмила і Стефанія, які приїхали з Італії в гості.

^[1] Sorry (*англ.*) — вибачте.

^[2] Mare (*італ.*) — море.

^[3] Di là (*італ.*) — там.

^[4] Che fortuna! (*італ.*) — Яке везіння!

⁴ Sono signorina (*італ.*) — я синьйорина. В Італії signorina означає ввічливе звертання до дівчини, незаміжньої жінки.

⁵ Al terzo piano (*італ.*) — на третьому поверсі.